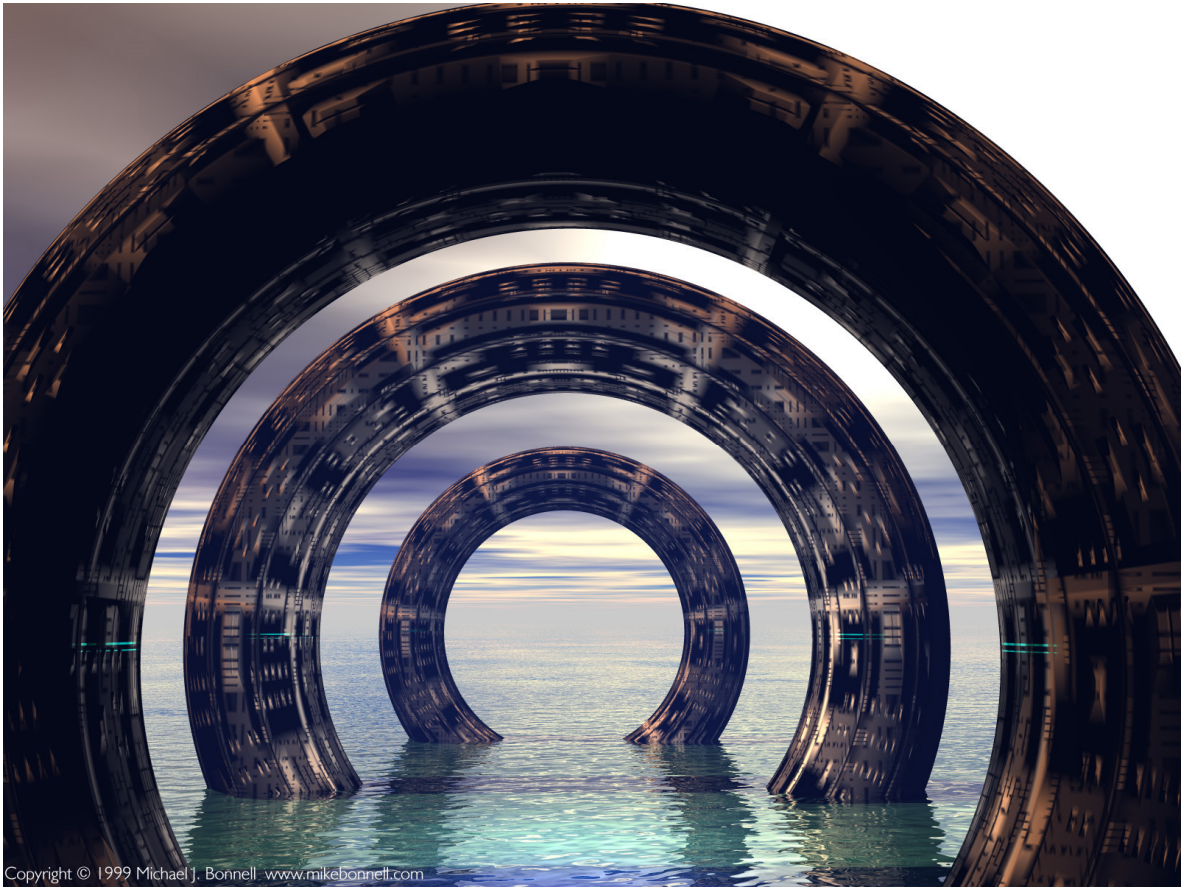

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Copyright © 1999 Michael J. Bonnell. www.mikebonnell.com

ΚΑΤΣΙΜΠΡΑΣ ΑΧΙΛΛΕΑΣ

ΑΜ.12156

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ

ΓΚΙΚΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

***Θεμα΄ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ
ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ΄***

Περιεχόμενα Εισαγωγή

- 1.1 Η πληροφορική και οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές ως εργαλεία της νομικής έρευνας
- 1.2 Αναζήτηση Νομοθεσίας
- 1.3 Αναζήτηση Επιστημονικής Πληροφορίας
- 1.4 Αναζήτηση Ειδήσεων σχετικά με την Εφαρμογή του Δικαίου.
- 1.5 Αναζήτηση ειδικών νομικών πληροφοριών που ενδιαφέρουν τον μηχανολόγο.
- 2.1 Ηλεκτρονικό Έγκλημα και Νομοθεσία
- 2.2 Μορφές Ηλεκτρονικού Εγκλήματος
- 2.3 Προστασία της Πνευματικής Ιδιοκτησίας
- 2.4 Δικαιοδοσία στο Διαδίκτυο
- 2.5 Δίκτυα Υπολογιστών και Νομοθεσία
- 2.6 Αρχές Προστασίας Δεδομένων στα Δίκτυα Υπολογιστών
- 2.7 Δεσμεύσεις μιας Επιχείρησης που Συναλλάσσεται Ηλεκτρονικά
- 2.8 Παραβάσεις της Νομοθεσίας περί Ασφάλειας Δικτύων και Ποινές
- 2.9 Νομολογία για την Επεξεργασία Προσωπικών Δεδομένων
- 3.1 Ιδιωτικότητα και προστασία προσωπικών δεδομένων.
- 3.2 Τι είναι η ιδιωτικότητα;
- 3.3 Πληροφοριακή ιδιωτικότητα
- 3.4 Προστασία προσωπικών δεδομένων
- 3.5 Ιδιωτικότητα, απόρρητο και ασφάλεια
- 3.6 Βασικές κανονιστικές προσεγγίσεις
- 3.7 Η ευρωπαϊκή προσέγγιση
- 3.8 Το ελληνικό κανονιστικό πλαίσιο
- 3.9 Η συνταγματική κατοχύρωση της προστασίας προσωπικών δεδομένων
- 3.10 Το νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων
- 3.11 ο διεθνές κανονιστικό περιβάλλον
- 3.12 Τα όρια και οι προκλήσεις της (προστασίας της) ιδιωτικότητας τεχνολογίας
- 3.13 Εμπορευματοποίηση της προσωπικής πληροφορίας
- 3.14 Η έλλειψη ορίων και η δικτυακή παγκοσμιοποίηση
- 3.15 Η «ρουτίνα» της επεξεργασίας
- 3.16 Το όριο της (αν)ασφάλειας
- 3.17 Αποδόμηση ή αναδόμηση της προστασίας της ιδιωτικότητας
- 4 Η χρήση της πληροφορικής στα δικαστήκα συστήματα
- 4.01 Οι μέθοδοι της πληροφορικής
- 4.02 Το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο για αστικές και εμπορικές υποθέσεις ως προηγούμενο
- 4.03 Το δομικό πλαίσιο της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης
- 4.04 Τάσεις
- 4.05 Ο ευρωπαϊκός εκτελεστός τίτλος
- 4.06 Ευρωπαϊκες επιγραμμικές διαδικασίες και η ευρωπαϊκη δικτυακή πύλη ηλεκτρονικής δικαιοσύνης
- 4.07 Η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο των ηλεκτρονικών ανταλλαγών της διασύνδεσης των ποινικών μητρώων.
- 4.08 Η ανάγκη δικτύωσης των μητρώων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Την εποχή εκείνη, όπως προαναφέραμε, ελάχιστες χώρες στον κόσμο είχαν θεσπίσει κάποιους νόμους (ή είχαν τροποποιήσει κάποιους παλαιότερους) για να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν το ολοένα και αυξανόμενο φαινόμενο. Οι ανησυχίες των πολιτικών εστιάζονταν κυρίως στα κυβερνητικά και στρατιωτικά συστήματα πληροφορικής αλλά σύντομα επεκτάθηκαν. Πολλά ακόμη συστήματα απειλούνταν άμεσα, με χαρακτηριστικά παραδείγματα τα συστήματα υγείας, τα συστήματα μεταφορών, τα ηλεκτρονικά συστήματα των εφοριών και των δημοσίων υπηρεσιών γενικότερα. Η ασφάλεια πληροφοριών ήταν μείζον θέμα όπως ακόμη και τα προσωπικά δεδομένα πολιτών.

Ένα άλλο μεγάλο πρόβλημα στην αντιμετώπιση του ηλεκτρονικού εγκλήματος ήταν οι δικαστές, οι οποίοι δεν είχαν την απαραίτητη εκπαίδευση πάνω στα συγκεκριμένα αδικήματα με αποτέλεσμα, πολλές φορές, οι υπαίτιοι να αθωώνονται στα δικαστήρια. Δεν θα πρέπει να ξεχνάμε πως τα συγκεκριμένα αδικήματα δεν ήταν κάτι συνηθισμένο για τους δικαστές εκείνης της εποχής, οι οποίοι δεν μπορούσαν αφενός να καταλάβουν ποιο είναι το έγκλημα και αφετέρου κάτω από ποιους νόμους μπορεί ο υπαίτιος να δικαστεί. Επίσης, ένα τεράστιο πρόβλημα για τους κατηγορούς ήταν η συλλογή και η προσκόμιση στο δικαστήριο ηλεκτρονικών αποδεικτικών στοιχείων και πειστηρίων. Για να καταλάβουμε τι σημαίνει αυτό, αρκεί να υπενθυμίσουμε πως σε ένα φόνο, για παράδειγμα, χαρακτηριστικά αποδεικτικά στοιχεία αποτελούν τα δακτυλικά αποτυπώματα στο όπλο με το οποίο έγινε το συγκεκριμένο έγκλημα. Το ποιο είναι βέβαια το όπλο του φόνου το δείχνει με τη σειρά της μια κατάλληλη (βαλλιστική) έρευνα, η οποία συγκρίνει χαρακτηριστικά του όπλου με τα πειστήρια που βρέθηκαν στον χώρο του εγκλήματος και συλλέχθηκαν από την υπηρεσία σήμανσης (forensics). Σε τέτοιες περιπτώσεις, η σήμανση ακολουθεί συγκεκριμένους κανόνες του ποινικού κώδικα προκειμένου να μην αλλοιώσει κανένα πειστήριο (π.χ. αν κάποιος αστυνομικός της σήμανσης πιάσει το όπλο με γυμνά χέρια πιθανόν να χαθούν τα δακτυλικά αποτυπώματα του δράστη). Ανάλογες πρακτικές και διαδικασίες δεν ήταν εύκολο να βρεθούν για τις περιπτώσεις που το έγκλημα γινόταν με (ή σε) ηλεκτρονικά μέσα. Οι τυπικοί νόμοι αδυνατούν να αντιμετωπίσουν κατάλληλα τα αδικήματα αυτού του είδους. Για παράδειγμα, σε πολλές περιπτώσεις υπάρχει πρόβλημα στη σύνταξη εντάλματος ώστε να μπορούν οι αστυνομικές αρχές να ψάξουν και να κατασχέσουν ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Επίσης, ανοικτό παραμένει, ακόμη και σήμερα, το θέμα των μαρτύρων υπεράσπισης ή κατηγορίας, καθώς και η υποχρέωσή τους να καταθέσουν αλλά και η αξιοπιστία της κατάθεσής τους. Συχνά, στις μέρες μας, σε δίκες που αφορούν σε τέτοιου είδους αδικήματα καλούνται διακεκριμένοι επιστήμονες της ασφάλειας πληροφοριών ως ειδικοί μάρτυρες²¹ (expert witness). Τέλος, παραμένει ακόμη και σήμερα ανοικτό το θέμα της δικαιοδοσίας των αρχών να παρακολουθούν τηλεφωνικές συνδιαλέξεις, μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή άλλου είδους υπολογιστικές τεχνικές με σκοπό την πρόληψη ή την καταπολέμηση του ηλεκτρονικού εγκλήματος. Ένα άλλο μεγάλο πρόβλημα είναι η διασυνοριακή φύση του ηλεκτρονικού εγκλήματος. Σε πολλές τέτοιες περιπτώσεις, παραμένει ανοικτό το θέμα της δικαιοδοσίας των νόμων ενός κράτους²². Επιπροσθέτως, πρόβλημα υπάρχει και με την έκδοση ατόμων που διαπράττουν τέτοιου είδους εγκλήματα σε χώρες του εξωτερικού.

Για τους λόγους αυτούς συντάχθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Νομικών Ζητημάτων (Legal Affairs Committee) η Σύσταση R(89)9. Η σύσταση αυτή προτείνει δύο μεγάλες κατηγορίες οι οποίες περιγράφουν αναλυτικά συγκεκριμένες πράξεις με σκοπό να έχουν την ίδια σημασία σε όλες τις χώρες που θα αποδέχονταν τη συγκεκριμένη σύσταση. Οι κατηγορίες αυτές είναι γνωστές σαν η ελάχιστη (minimum) και η προαιρετική (optional) λίστα. Η ελάχιστη λίστα περιέγραφε με αρκετή λεπτομέρεια τα διάφορα αδικήματα του συγκεκριμένου είδους με σκοπό την πλήρη κατανόησή τους από τους δικαστές. Χαρακτηριστικά, αναφέρουμε τα παρακάτω παραδείγματα: Ως «Απάτη που σχετίζεται με υπολογιστές» ορίζεται η εισαγωγή• (input), διαγραφή (erasure) ή η απόκρυψη (suppression) δεδομένων ή προγραμμάτων η οποία προκαλεί οικονομικές ή άλλου είδους απώλειες. Ως «Υπολογιστική Κλοπή» ορίζεται η διαγραφή (erasure), καταστροφή• (damaging) ή η απόκρυψη

(suppression) δεδομένων ή προγραμμάτων η οποία θα συνιστούσε κλοπή και με τον παραδοσιακή τρόπο Ως «Ζημιά σε Προγράμματα ή Δεδομένα» ορίζεται η διαγραφή• (erasure), καταστροφή (damaging) ή η απόκρυψη (suppression) δεδομένων ή προγραμμάτων χωρίς πρότερη εξουσιοδότηση Η προαιρετική λίστα περιελάμβανε περιγραφές συγκεκριμένων αδικημάτων κυρίως για περιπτώσεις που το έγκλημα αυτής της μορφής ξεπερνά τα σύνορα μιας χώρας. Για παράδειγμα, η έκδοση ενός τέτοιου εγκληματία σε χώρες του εξωτερικού, συμφωνήθηκε με διμερείς συμφωνίες μεταξύ των χωρών που τελικά αποδέχθηκαν τη συγκεκριμένη σύσταση. Στη λίστα αυτή, επίσης, ορίζονται έννοιες σαν την αλλοίωση (alteration) δεδομένων ή προγραμμάτων, την κατασκοπία με ηλεκτρονικά μέσα, τη μη εξουσιοδοτημένη χρήση ενός υπολογιστικού συστήματος καθώς και τη μη εξουσιοδοτημένη χρήση προστατευόμενου λογισμικού.

1.1 Η πληροφορική και οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές ως εργαλεία της νομικής έρευνας

Η αναζήτηση της νομικής γνώσης είναι πια δυνατή και με ηλεκτρονικά μέσα πληροφορικής. Ήδη έχουν αρχίσει να αναπτύσσονται νομικές εκδόσεις σε ηλεκτρονική μορφή (δισκέτες, CD) : νομοθεσία ,υποδείγματα δικογράφων , αποδελτιώσεις νομολογίας. Χαρακτηριστικό είναι ότι από το Εθνικό Τυπογραφείο διατίθενται τα Φ.Ε.Κ. που έχουν εκδοθεί κατά το έτος 1994 και στο εξής και σε ηλεκτρονική μορφή (CD ROM) . Τμήμα του ερευνητικού οπλοστασίου του σύγχρονου θετικού επιστήμονα και τεχνολόγου είναι τα μέσα πληροφορικής. Το Διαδίκτυο ,μια από τις πιο σύγχρονες κατακτήσεις του ανθρώπινου πολιτισμού , αποτελεί ωκεανό νομικής γνώσης ,από όπου μπορούν να αντληθούν πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με τη διεθνή και την εγχώρια έννομη τάξη. Μέρα με τη μέρα ,καθίσταται όλο και πιο παρωχημένη, ως συγκριτικά λιγότερο αποτελεσματική, η αναζήτηση των νομικών πληροφοριών με τις παραδοσιακές (προ-Διαδικτυακές) μορφές της ,δηλ. έντυπα νομικά περιοδικά , αρχεία , βιβλιοθήκες κλπ. Αναπτύσσεται ,με την παρόδο του χρόνου, ο ηλεκτρονικός κόσμος της νομικής πληροφορίας , με τη δημιουργία Τραπεζών Νομικών Δεδομένων (στις οποίες η πρόσβαση γίνεται με χρηματικό αντάλλαγμα) και πολυάριθμων ιστοσελίδων. Η αναζήτηση της νομικής πληροφορίας στο Διαδίκτυο (όπως και η παραδοσιακή αναζήτηση της νομικής πληροφορίας) ακολουθεί τέσσερις (κατά βάση) κατευθύνσεις: 1)Αναζήτηση Νομοθεσίας 2)Αναζήτηση Νομολογίας 3)Αναζήτηση Επιστημονικής Πληροφορίας 4)Αναζήτηση Ειδήσεων σχετικά με την Εφαρμογή του Δικαίου.

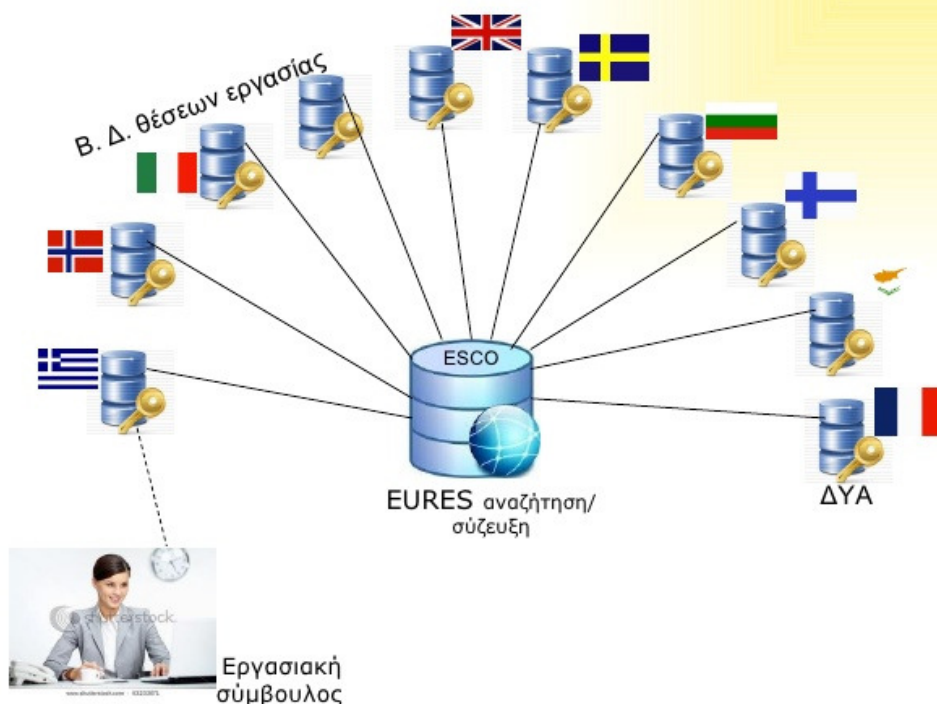

1.2 Αναζήτηση Νομοθεσίας

Παραδοσιακά εκείνος που ενδιαφερόταν να πληροφορηθεί σχετικά με το περιεχόμενο κάποιου νομοθετήματος, ως πιο έγκυρο τρόπο πληροφόρησής του, δεν είχε παρά να βρει το Φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (Φ.Ε.Κ.) στο οποίο είχε δημοσιευθεί το νομοθέτημα αυτό. Αυτό δεν ήταν πάντα ιδιαίτερα εύκολο, δεδομένου ότι το Εθνικό Τυπογραφείο (δηλ. η δημόσια υπηρεσία που εκδίδει την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως) εδρεύει στην Αθήνα και αποστέλλει τα Φ.Ε.Κ. (πολυάριθμα) σε κρατικούς φορείς και σε αυτούς που έχουν εγγραφεί ως συνδρομητές (έναντι χρηματικού ανταλλάγματος). Οι κάτοικοι της επαρχίας έπρεπε να απευθυνθούν είτε σε κάποιο δημόσιο φορέα που τηρούσε αρχείο Φ.Ε.Κ. (συνήθως Νομαρχία ή Δικηγορικό Σύλλογο) ή να απευθυνθούν σε κάποια ιδιωτική επιχείρηση, η οποία εμπορευόταν (παράνομα) έναντι πολύ υψηλού τιμήματος τα Φ.Ε.Κ. Από το έτος 1994 με νομοθετική ρύθμιση υποχρεώθηκαν όλες οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις να διατηρούν στην έδρα τους Γραφείο Φ.Ε.Κ. με έργο την πώληση Φ.Ε.Κ. (έναντι αυστηρώς καθορισμένου τιμήματος, που αντιστοιχεί στο κόστος παραγωγής τους) προς τους πολίτες. Ο ενδιαφερόμενος θα μπορούσε να βρει και το νομοθέτημα που τον αφορούσε από νομικά περιοδικά. Το σπουδαιότερο νομικό περιοδικό που έχει ως αντικείμενο τη δημοσίευση νομοθετημάτων είναι ο "Κώδικας Νομικού Βήματος", που εκδίδεται από τον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών. Πολύ σημαντικό, επίσης, έργο είναι ο "Κώδικας Διαρκούς Νομοθεσίας" που εκδίδεται από το Υπουργείο Προεδρίας (το οποίο συγχωνεύθηκε τώρα πια στο Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης), που αποτελεί συλλογή νομοθετημάτων κατά θέμα, η οποία διαρκώς ενημερώνεται με κινητά φύλλα που αποστέλλονται στους συνδρομητές. Επίσης, η ανεύρεση ενός συγκεκριμένου νομοθετήματος θα μπορούσε να γίνει σποραδικά ή τυχαία από βιβλία και ειδικές συλλογές νόμων, αλλά αυτές οι μέθοδοι μάλλον θα πρέπει να κριθούν ως ημίμετρα. Στον ηλεκτρονικό κόσμο της νομικής πληροφορίας, από όπου μπορεί να αναζητηθούν και να ανευρεθούν νομοθετήματα είναι: α) Η ιστοσελίδα της Βουλής των Ελλήνων <www.Vouli.gr> ή www.parliament.gr. Στην ιστοσελίδα αυτή υπάρχουν, μεταξύ άλλων, όλα τα ψηφισμένα νομοσχέδια και οι προτάσεις νόμων από το έτος 2000 και στο εξής. Επίσης, από την ίδια χρονολογία, υπάρχουν όλες οι εισηγητικές εκθέσεις των νόμων, τα πρακτικά των Διαρκών Επιτροπών της Βουλής και τα Πρακτικά Συζητήσεων της Βουλής.

β) Η ιστοσελίδα του Εθνικού Τυπογραφείου www.et.gr. Στην ιστοσελίδα αυτή είναι δωρεάν διαθέσιμα για κάθε επισκέπτη της: α) τα στοιχεία όλων των νόμων και των προεδρικών διαταγμάτων από το 1994 έως το 2001, β) τα ΦΕΚ Παράρτημα, Γ', ΝΠΔΔ, γ) ΦΕΚ ευρύτερου ενδιαφέροντος (κατ' επιλογήν). Επίσης, στους συνδρομητές παρέχονται όλα τα ΦΕΚ που αντιστοιχούν στην ετήσια συνδρομή τους. Η ηλεκτρονική συνδρομή στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως έχει τα ακόλουθα πλεονεκτήματα έναντι της (παραδοσιακής) έντυπης: α) Είναι λιγότερο δαπανηρή, β) επιτρέπει την άμεση πρόσβαση στην παρεχόμενη πληροφορία (μέσω του διαδικτύου, βεβαίως), ενώ η ταχυδρομική αποστολή ΦΕΚ στους συνδρομητές κατά αραιά χρονικά διαστήματα εύλογα καθυστερεί. γ) Ιστοσελίδες Τραπεζών Νομικών Δεδομένων. Είναι γνωστές δυο ιστοσελίδες Τραπεζών Νομικών Δεδομένων, στις οποίες η πρόσβαση είναι επιτρεπτή στους εγγεγραμμένους συνδρομητές: α) www.dsanet.gr, η οποία ανήκει στον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών, και β) <lawdb.intrasoftnet.com>, η οποία ανήκει σε ιδιωτική επιχείρηση. Παρέχονται στους συνδρομητές όλα τα ισχύοντα νομοθετήματα, τα οποία αναζητούνται είτε με τον αυξανόμενο αριθμό τους είτε με λέξεις-κλειδιά είτε με θεματικά ευρετήρια. Η προσφορά τους στον ερευνητή της Νομοθεσίας είναι πολύτιμη, διότι συντομεύει και απλουστεύει τη διαδικασία εξεύρεσης του ισχύοντος κανόνα δικαίου. δ) Η δικτυακή πύλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ιστοσελίδα europa.eu.int, πέραν των γενικών πληροφοριών που παρέχει στον κάθε ενδιαφερόμενο, είναι πολύτιμη και για την εύρεση του Ευρωπαϊκού Δικαίου (πρωτογενές και παράγωγο). Η πρόσβαση είναι δωρεάν για όλους. Ο Έλληνας επισκέπτης μπορεί να αντλήσει τις πληροφορίες που θέλει στην ελληνική γλώσσα, αφού η ελληνική γλώσσα είναι μία από τις επίσημες γλώσσες της ευρωπαϊκής ένωσης.

Διαλειτουργικότητα

1.3 Αναζήτηση Νομολογίας

Νομολογία επικράτησε να ονομάζεται η θέση που λαμβάνει η δικαστική λειτουργία αναφορικά με την ερμηνεία ενός νομοθετήματος. Περιλαμβάνει τις ερμηνευτικές εκδοχές που ακολουθεί ο Δικαστής σχετικά με το περιεχόμενο ενός νομοθετήματος, πριν το εφαρμόσει στα πλαίσια μιας συγκεκριμένης διαφοράς που καλείται να επιλύσει. Τι λέει ο Δικαστής για το τι λέει ο Νόμος; αυτό είναι η Νομολογία. Η νομολογία διατυπώνεται με τις δικαστικές αποφάσεις. Ο ερευνητής του Δικαίου, για να ανιχνεύσει το νόημα ενός νομοθετήματος, θα ανατρέξει στη νομολογία, στις δικαστικές αποφάσεις. Από εκεί (όπως και από την εισηγητική έκθεση του Νόμου και τα πρακτικά της Βουλής) θα φωτίσει το αληθινό περιεχόμενο του νομοθετήματος, θα αντλήσει επιχειρήματα για το ποια ερμηνεία είναι σωστή. Η παραδοσιακή αναζήτηση της Νομολογίας γίνεται: α) Από τα αρχεία αποφάσεων της Γραμματείας κάθε δικαστηρίου – ξεχωριστά-. Η διαδικασία αυτή είναι δυσχερής, γιατί οι αποφάσεις ταξινομούνται με βάση τη χρονολογία δημοσίευσής τους και όχι με βάση το νομοθέτημα που ερμηνεύουν ή το είδος της διαφοράς. Εξάλλου, για να λάβει κάποιος γνώση μιας δικαστικής απόφασης πρέπει να αιτιολογήσει το σχετικό έννομο συμφέρον του. β) Από επιστημονικά νομικά περιοδικά. Είναι η πιο καθιερωμένη μέθοδος αναζήτησης της νομολογίας. Υπάρχουν πολλά τέτοια περιοδικά, που δημοσιεύουν δικαστικές αποφάσεις με σημαντικό περιεχόμενο αναφορικά με την ερμηνεία νομοθετημάτων. Τέτοια είναι α) για όλους τους κλάδους του Δικαίου: το “Νομικό Βήμα” (εκδίδεται από τον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών), ο “Αρμενόπουλος” (εκδίδεται από τον Δικηγορικό Σύλλογο Θεσσαλονίκης) κλπ, β) για ειδικούς κλάδους Δικαίου: το “Σύνταγμα” (εκδίδεται από την Ένωση Ελλήνων Συνταγματολόγων και αφορά θέματα Συνταγματικού Δικαίου), η “Ελληνική Δικαιοσύνη” (εκδίδεται από την Ένωση Δικαστών και Εισαγγελέων και εστιάζει την προσοχή του σε ζητήματα Ιδιωτικού Δικαίου και

Πολιτικής Δικονομίας), η “Διοικητική Δίκη” (εκδίδεται από την Ένωση Διοικητικών Δικαστών και εστιάζει την προσοχή του σε ζητήματα Διοικητικού Δικαίου και Διοικητικής Δικονομίας), τα “Ποινικά Χρονικά” (αφορά τον κλάδο του Ποινικού Δικαίου) κλπ. γ) Από ειδικές συλλογές νομολογίας που είτε εκδίδονται ως τόμοι βιβλίων είτε ενημερώνονται με κινητά φύλλα. Η ηλεκτρονική αναζήτηση της Νομολογίας γίνεται ταχύτατα από τις Τράπεζες Νομικών Δεδομένων (βλ. ανωτέρω). Η εξεύρεση αποφάσεων γίνεται κυρίως με τον αριθμό της διάταξης νόμου, που εφαρμόζουν. Επομένως, για την ερμηνεία μιας συγκεκριμένης διάταξης νόμου, αυτός που έχει πρόσβαση σε Τράπεζα δεδομένων πληκτρολογεί τα στοιχεία της συγκεκριμένης διατάξεως (αύξοντα αριθμό νομοθετήματος, έτος δημοσίευσεως στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, άρθρο, παράγραφος), οπότε του παρέχεται κατάλογος δικαστικών αποφάσεων με πλήρες κείμενο, αλλά και στοιχεία δημοσιεύσεως της κάθε απόφασης σε νομικό περιοδικό (βλ. ανωτέρω). Για την δωρεάν αναζήτηση της νομολογίας των δικαιοδοτικών οργάνων (δικαστηρίων) της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Πρωτοδικείο) προσφέρεται η δικτυακή πύλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, europa.eu.int. Δεν έχουν δημιουργηθεί ακόμη ιστοσελίδες ελληνικών δικαστηρίων, που να παρέχουν πρόσβαση στον επισκέπτη τους (συνδρομητή ή όχι) στο κείμενο των αποφάσεών τους. Κάτι τέτοιο όμως έχει γίνει από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (θεσμός του Συμβουλίου της Ευρώπης), του οποίου η νομολογία δεσμεύει την Ελλάδα αναφορικά με την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Στην ιστοσελίδα του www.echr.coe.int διατίθεται το πλήρες κείμενο όλων των αποφάσεών του, στα αγγλικά και στα γαλλικά. Η αναζήτηση μπορεί να γίνει με βάση το όνομα του προσφεύγοντος ή με το ερμηνευόμενο άρθρο της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ή με τη χρονολογία εκδόσεως της αποφάσεως κλπ.

Επίσης, αντίστοιχη ιστοσελίδα www.umn.edu διαθέτει η Επιτροπή Ανθρώπινων Δικαιωμάτων του Ο.Η.Ε., η οποία έχει θεσμοθετηθεί με βάση το Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων.

1.4 Αναζήτηση Επιστημονικής Πληροφορίας

Την επιστημονική πληροφορία, αναφορικά με τη Νομική, παραδοσιακά αναζητούσαμε σε ειδικά περιοδικά και σε επιστημονικά έντυπα συγγράμματα. Η ελληνική ηλεκτρονική νομική βιβλιογραφία είναι ακόμη σπάνια και δυσεύρετη, σε αντίθεση με την ξένη, αλλά ήδη έχουν αρχίσει να παρουσιάζονται οι πρώτες ηλεκτρονικές εκδόσεις νομικών περιοδικών στο Διαδίκτυο. Τέτοιες είναι του περιοδικού « Το Σύνταγμα» (το οποίο εκδίδεται από την Ένωση Ελλήνων Συνταγματολόγων, με αντικείμενο το Συνταγματικό Δίκαιο και τα Θεμελιώδη Δικαιώματα, www.tosyntagma.gr), η Επιθεώρηση Εργατικού Δικαίου (με αντικείμενο το Εργατικό Δίκαιο, www.eed.gr) κλπ. Υπάρχουν πλήθος αλλοδαπές ηλεκτρονικές νομικές βιβλιοθήκες, των οποίων ένας επαρκής νομικός κατάλογος βρίσκεται στη διεύθυνση www.hg.org/toplibrary.html. Στη διεύθυνση αυτή υπάρχουν σύνδεσμοι (links) που παραπέμπουν είτε σε σελίδες του WWW είτε απευθείας σε διευθύνσεις telnet. Η αναζήτηση της νομικής πληροφορίας μπορεί να γίνει και με εγγραφή σε ηλεκτρονικούς ταχυδρομικούς καταλόγους (mailing lists). Ένας πλήρης κατάλογος των νομικών λιστών υπάρχει στη διεύθυνση www.lib.uchicago.edu/lou/lawlists/info.html

1.5 Αναζήτηση Ειδήσεων σχετικά με την Εφαρμογή του Δικαίου.

Νομικό ενδιαφέρον έχει και η αναζήτηση κοινών ειδήσεων σχετικά με την εφαρμογή του Δικαίου. Αυτή μπορεί να γίνει μέσα από τα ηλεκτρονικά αρχεία εφημερίδων ή πρακτορείων ειδήσεων (λ.χ. www.naftemporiki.gr, www.mpa.gr) ή μέσα από ομάδες συζήτησης (newsgroups). Στη διεύθυνση www.lib.uchicago.edu/lou/lawlists/info.html περιέχεται ένας κατάλογος των newsgroups, που έχουν σχέση με τη Νομική Επιστήμη.

1.6 Αναζήτηση ειδικών νομικών πληροφοριών που ενδιαφέρουν τον μηχανολόγο.

Για παροχή ειδικών νομικών πληροφοριών που ενδιαφέρουν τον μηχανολόγο προσφέρεται η ιστοσελίδα του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας (www.portal.tee.gr). Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται η σύνδεση με την Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΤΕΕ –ΝΟΜΟΣ (lawdb.intrasoftnet.com/nomos/tee_frame.html), οι Διακηρύξεις των Διαγωνισμών, οι Τιμές των Δημοσίων Έργων, τα Μητρώα Μελών, οι Αναθέσεις Μελετών οι Τεχνικές Οδηγίες του ΤΕΕ , οι Ευρωκώδικες, τα δελτία τύπου.

2.1 Ηλεκτρονικό Έγκλημα

Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας, η ανάπτυξη της πληροφορικής καθώς και το Διαδίκτυο έχουν επιφέρει πρωτόγνωρες αλλαγές στην παραγωγική διαδικασία, στις εργασιακές σχέσεις, στις συναλλαγές και σε κάθε έκφανση της καθημερινότητας και της ανθρώπινης επαφής. Μαζί όμως με τις αλλαγές αυτές που διευκολύνουν, προάγουν και βοηθούν στην καλύτερευση της ποιότητας ζωής και στην τάχιστη εξυπηρέτηση των αναγκών που δημιουργεί η σύγχρονη κοινωνία, οι νέες τεχνολογίες και το Ίντερνετ διευκόλυναν και δημιούργησαν ιδανικές συνθήκες για την καλλιέργεια και ανάπτυξη νέων μορφών εγκληματικότητας που συνοψίζονται στον όρο Ηλεκτρονικό έγκλημα

Ο όρος Ηλεκτρονικό έγκλημα ή Ηλεκτρονική εγκληματικότητα αποτελεί μια ευρεία έννοια στην οποία εμπίπτουν όλες εκείνες οι αξιόποινες πράξεις που τελούνται με τη χρήση ενός συστήματος ηλεκτρονικής επεξεργασίας δεδομένων. Ο όρος αυτός διακρίνεται σε στενή και σε ευρεία έννοια. Η εν στενή έννοια ηλεκτρονική εγκληματικότητα αναφέρεται στις αξιόποινες πράξεις όπως είναι η ηλεκτρονική απάτη , η χωρίς άδεια απόκτηση δεδομένων, η παραποίηση δεδομένων και η δολιοφθορά δηλαδή εγκλήματα όπου ο ηλεκτρονικός υπολογιστής αποτελεί κύριο μέσο τέλεσης των εγκλημάτων. Αντίθετα η εν ευρεία έννοια εγκληματικότητα μέσω Η/Υ περιλαμβάνει όλα εκείνα τα αδικήματα για την τέλεση των οποίων ο ηλεκτρονικός υπολογιστής χρησιμοποιείται ως βοηθητικό μέσο. Οι μορφές του Ηλεκτρονικού εγκλήματος είναι ποικίλες και με τη συνεχή ανάπτυξη της τεχνολογίας και του διαδικτύου πολλαπλασιάζονται. Για την αντιμετώπιση του κινδύνου αυτού ήταν απαραίτητη η συνεννόηση μεταξύ των κρατών και η εκπόνηση μιας αναλυτικής και αποτελεσματικής στρατηγικής. Ο σκοπός αυτός επετέθη με το Συνέδριο για το

Ηλεκτρονικό έγκλημα (Convention on Cybercrime), του οποίου όλα τα συμπεράσματα αποκρυσταλλώνονται στην συνθήκη που υπογράφει στην Βουδαπέστη στις 23.11.2001. Στη συνθήκη της Βουδαπέστη, που υπέγραψε μεταξύ πολλών άλλων χωρών και η Ελλάδα υπάρχουν επεξηγήσεις και ρυθμίσεις για όλα τα ηλεκτρονικά εγκλήματα:

1. Για τα αδικήματα κατά της εμπιστευτικότητας, της ακεραιότητας και της διαθεσιμότητας των δεδομένων και των συστημάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών. Τέτοια αδικήματα είναι η παράνομη πρόσβαση, η παράνομη υποκλοπή, η επέμβαση σε δεδομένα, η επέμβαση σε συστήματα και η κακή χρήση συσκευών.

2. Για τα αδικήματα που σχετίζονται με τους υπολογιστές όπως η απάτη με ηλεκτρονικό υπολογιστή και η πλαστογραφία.

3. Για τα αδικήματα σχετικά με το περιεχόμενο όπως είναι το αδίκημα της παιδικής πορνογραφίας.

4. Για τα αδικήματα που σχετίζονται με καταπάτηση πνευματικής ιδιοκτησίας.

Επίσης η συνθήκη περιέχει ρυθμίσεις για την συνεργεία, την απόπειρα και την υποκίνηση ηλεκτρονικών εγκλημάτων καθώς και την ευθύνη των επιχειρήσεων. Ακόμα τονίζει την αναγκαιότητα της διεθνούς συνεργασίας μεταξύ των κρατών για την καταπολέμηση του ηλεκτρονικού εγκλήματος και θίγει το πολύ σημαντικό θέμα της αρμοδιότητας και της δικαιοδοσίας των δικαστηρίων σχετικά με τα εγκλήματα αυτά. Η συνθήκη αυτή αποτελεί το πιο άρτιο κείμενο σχετικά με το ηλεκτρονικό κείμενο στην Ευρωπαϊκή ένωση. Υπάρχουν φυσικά και άλλα γενικά νομοθετήματα που βοηθούν στην καταπολέμηση του Ηλεκτρονικού εγκλήματος.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση ισχύουν:

1. Η Σύσταση του Συμβουλίου με αριθμό 9193/01, με την οποία καλούνται τα κράτη μέλη να συμμετάσχουν στο δίκτυο πληροφόρησης της Ομάδας των Οκτώ, το οποίο λειτουργεί 24 ώρες το εικοσιτετράωρο, για την καταπολέμηση του εγκλήματος υψηλής τεχνολογίας.

2. Το Ψήφισμα του Συμβουλίου με αριθμό 2003/ C 48/01, για την ασφάλεια των δικτύων και των πληροφοριών. 3. Η Σύσταση του Συμβουλίου με αριθμό 95/144/EK, όπου αναφέρονται οι προτροπές του Συμβουλίου σχετικά με την ασφάλεια των συστημάτων πληροφορικής.

4. Η Κοινή θέση της 27ης Μαΐου 1999 (1999/364/ΔΕΥ), όπου τα κράτη μέλη υποστηρίζουν την κατάρτιση του σχεδίου σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με την καταπολέμηση του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο και ότι φροντίζουν ώστε να περιληφθούν στη σύμβαση διατάξεις που θα διευκολύνουν την αποτελεσματική διερεύνηση και δίωξη εγκλημάτων που άπτονται των ηλεκτρονικών συστημάτων και δεδομένων.

5. Το Ψήφισμα του Συμβουλίου με αριθμό 2002/C 43/02 για κοινή προσέγγιση και ειδικές δράσεις στον τομέα της ασφάλειας των πληροφοριών και των δικτύων.

6. Το έγγραφο με αριθμό 2000/C 124/01 σχετικά με τη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την πρόληψη και τον έλεγχο του οργανωμένου εγκλήματος. Στο έγγραφο αυτό αναλύονται διεξοδικά τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την πρόληψη και την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος όπου εντάσσονται και πολλές μορφές του ηλεκτρονικού εγκλήματος.

7. Το Σχέδιο Δράσης με αριθμό 97/C 251/01 για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος.

Στην Ελλάδα ισχύει ο νόμος 2928 του 2001 για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις εγκληματικών οργανώσεων.

2.2 Μορφές Ηλεκτρονικού Εγκλήματος

Οι διάφορες μορφές του ηλεκτρονικού εγκλήματος ρυθμίζονται και τιμωρούνται ξεχωριστά και από άλλα ειδικότερα νομοθετήματα στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

2.3 Προστασία της Πνευματικής Ιδιοκτησίας

Η μετάβαση από τη βιομηχανική κοινωνία στη λεγόμενη κοινωνία των πληροφοριών, της ψηφιακής τεχνολογίας και επικοινωνίας προκαλεί βαθιές επικοινωνιακές, πολιτισμικές και οικονομικές αλλαγές. Η αξία και η οικονομική σημασία των άυλων αγαθών και των πληροφοριών έχει πολλαπλασιασθεί σε μια κοινωνία της οποίας η οικονομία και η επικοινωνία έχει διεθνοποιηθεί. Η πνευματική ιδιοκτησία παρέχει την κινητήρια δύναμη στην κοινωνία της διασκέδασης και της παγκόσμιας επικοινωνίας. Πνευματική ιδιοκτησία ονομάζεται το δικαίωμα που η έννομη τάξη απονέμει στον δημιουργό ενός πνευματικού έργου πάνω στον έργο αυτό. Πνευματικός δημιουργός είναι εκείνος που δημιουργεί νέες μορφές και ιδέες έστω και αν ενσωματώνει τα δημιουργήματά του σε ύλη που προϋπήρχε. Η πνευματική ιδιοκτησία παρουσιάζει τρεις ιδιομορφίες. Η πρώτη είναι ότι το αντικείμενό της είναι άυλο δηλαδή είναι το πνευματικό δημιούργημα και όχι το υλικό αντικείμενο πάνω στο οποίο το δημιούργημα έχει ενσωματωθεί. Ο άυλος χαρακτήρας του αντικειμένου της πνευματικής ιδιοκτησίας επιτρέπει τη σύγχρονη παρουσία του έργου σε άπειρους τόπους.

Η δεύτερη ιδιομορφία είναι ότι η πνευματική ιδιοκτησία δεν προστατεύει μόνο περιουσιακά το δημιουργού σε σχέση με το έργο του αλλά και συμφέροντα που ανάγονται στη σφαίρα της προσωπικότητας του δημιουργού, δηλαδή στην ιδιαίτερη ηθική σχέση του κάθε δημιουργού με το δημιούργημά του. Έτσι η πνευματική ιδιοκτησία έχει ένα μικτό χαρακτήρα προσωπικό και

περιουσιακό που προκαλεί περιέργες διχοτομήσεις του δικαιώματος, ιδίως σε ότι αφορά τη δυνατότητα μεταβίβασής του. Η τρίτη ιδιομορφία της πνευματικής ιδιοκτησίας προκαλείται από το γεγονός ότι κάθε πνευματικό δημιούργημα είναι μοναδικό και ανεπανάληπτο. Ο πνευματικός δημιουργός έχει μια θέση μονοπωλιακή αναφορικά με το κάθε δημιούργημά του.

2.4 Δικαιοδοσία στο Διαδίκτυο

Το πρόβλημα της δικαιοδοσίας στα εγκλήματα που τελούνται στο Διαδίκτυο δεν είναι απλό καθώς το Διαδίκτυο λόγω της παγκοσμιότητάς του επιτρέπει στον οποιοδήποτε να εισάγει και να καταστήσει προσβάσιμη από όλα τα σημεία του πλανήτη οποιαδήποτε πληροφορία θελήσει.

Για την ανεύρεση της αρμοδιότητας του δικαστηρίου πρέπει να καθορισθεί ο τόπος τέλεσης του αδικήματος. Για τον καθορισμό του τόπου τελέσεως του αδικήματος υποστηρίζονται τέσσερις θεωρίες.

Α) Η θεωρία του τόπου ενέργειας, σύμφωνα με την οποία ως τόπος τέλεσης του αδικήματος θα πρέπει να θεωρηθεί ο τόπος όπου ετελέσθη η ενέργεια που έτεινε στο άδικο αποτέλεσμα και αν η ενέργεια έλαβε χώρα σε περισσότερα από ένα κράτη, ο τόπος όπου ολοκληρώθηκε.

Β) Η θεωρία του τόπου του αποτελέσματος, όπου ως τόπος τελέσεως του αδικήματος θεωρείται ο τόπος όπου εκδηλώθηκε το ζημιογόνο αποτέλεσμα.

Γ) Η μικτή θεωρία, όπου ως τόπος τελέσεως του αδικήματος θεωρείται τόσο ο τόπος ενέργειας όσο και ο τόπος του αποτελέσματος με δικαίωμα επιλογής του αδικηθέντος.

Δ) Η θεωρία του βαρύνοντος τόπου, σύμφωνα με την οποία ο τόπος του αδικήματος εντοπίζεται στο κράτος όπου το έγκλημα εκδηλώθηκε κατά την κύρια σημασία του. Βέβαια υπάρχουν δυσκολίες κατά την εφαρμογή της θεωρίας δεδομένου ότι είναι δύσκολο να καθορισθεί ο βαρύνων τόπος για την τέλεση της διαδικτυακής αδικοπραξίας. Η κρατούσα θεωρία στην Ελλάδα και στην Ευρώπη είναι η θεωρία του βαρύνοντος τόπου. Μέσω της δυναμικής εισβολής του ηλεκτρονικού υπολογιστή και της λειτουργίας του Διαδικτύου αναπτύσσονται αναρίθμητες δυνατότητες χρήσης και κατάχρησης που αφορούν την ηλεκτρονική επεξεργασία δεδομένων. Η ηλεκτρονική εγκληματικότητα συνεχώς εμπλουτίζεται με νέες εκφάνσεις και καθίσταται σαφές ότι μεμονωμένες προσπάθειες εκ μέρους του νομοθέτη ή των ιδιωτών δεν αρκούν για να δώσουν λύσεις. Για την καταπολέμηση της ηλεκτρονικής εγκληματικότητας απαιτείται συνεργασία μεταξύ όλων των κρατών όπως αναφέρεται σε πολλά νομοθετικά κείμενα.

2.5 Δίκτυα Υπολογιστών και Νομοθεσία

Η ασφάλεια των πληροφοριακών συστημάτων και ειδικότερα των δικτύων υπολογιστών μιας επιχείρησης είναι μία υποχρέωση που δεν αφορά μόνο την προστασία της επιχείρησης, αλλά και την προστασία των προσώπων, στοιχεία των οποίων έχουν καταχωριστεί στα συστήματα αυτά.

Ήδη ο νόμος 2472/97 (άρθρο 10) έχει επιβάλει υποχρεώσεις προστασίας της εμπιστευτικότητας – μυστικότητας των πληροφοριών και λήψης μέτρων ασφαλείας. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να λαμβάνει όλα τα κατάλληλα οργανωτικά και τεχνικά μέτρα για την ασφάλεια των δεδομένων και την προστασία τους από τυχαία ή αθέμιτη καταστροφή, τυχαία απώλεια, αλλοίωση, απαγορευμένη

διάδοση ή πρόσβαση και κάθε άλλη μορφή αθέμιτης επεξεργασίας. Τα μέτρα ασφαλείας που λαμβάνονται θα πρέπει να είναι ανάλογα προς τους κινδύνους που συνεπάγεται η επεξεργασία και η φύση των δεδομένων που είναι αντικείμενο της επεξεργασίας. Στις υποχρεώσεις μιας επιχείρησης περιλαμβάνεται η επιλογή συνεργατών που διαθέτουν όχι μόνο τεχνικές γνώσεις αλλά και προσωπική ακεραιότητα που διασφαλίζει την τήρηση του απορρήτου της επεξεργασίας.

Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, όπως θα δούμε και στην συνέχεια, αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην εκπόνηση σχεδίου Ασφαλείας (security plan) και έκτακτης ανάγκης από τον υπεύθυνο επεξεργασίας, αλλά και στη συνεχή αναθεώρηση των σχεδίων αυτών ώστε να ανταποκρίνεται στις τεχνολογικές εξελίξεις. Συχνά μάλιστα οι άδειες επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων συνοδεύονται από την επιβολή όρων ασφαλείας των δεδομένων και την υποχρέωση επεξεργασίας τέτοιων σχεδίων. Χωρίς να υπεισέρχεται σε λεπτομέρειες, η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων έχει συντάξει ένα κείμενο οδηγιών, όπου αναφέρεται το βασικό

περιεχόμενο των σχεδίων ασφαλείας και εκτάκτου ανάγκης, ώστε αυτά να κρίνονται επαρκή από την άποψη της προστασίας της εμπιστευτικότητας.

2.6 Αρχές Προστασίας Δεδομένων στα Δίκτυα Υπολογιστών

Η συγκέντρωση και επεξεργασία ηλεκτρονικών και μη δεδομένων αντιμετωπίστηκε από νωρίς και συνεχίζει να αντιμετωπίζεται ως ένας από τους μεγαλύτερους κινδύνους επέμβασης στην ιδιωτική ζωή. Η υπάρχουσα νομοθεσία παρέχει επαρκή προστασία στους πολίτες αλλά με την πάροδο του χρόνου και την περαιτέρω ανάπτυξη της τεχνολογίας χρειάζονται ειδικότερες διατάξεις που θα αντικαταστήσουν τις γενικές και από τις οποίες θα προκύπτει με σαφήνεια ποιος, πότε ακριβώς, σε ποια δεδομένα και με ποιο σκοπό θα έχει δικαίωμα πρόσβασης και επεξεργασίας. Στην προσπάθεια του Ελληνικού κράτους για εξασφάλιση υψηλού βαθμού εμπιστευτικότητας των πολιτών στις νέες τεχνολογίες επικοινωνιών είτε μέσω υπολογιστών είτε μέσω άλλων τηλεπικοινωνιακών μέσων, έχουν ιδρυθεί δύο αρχές προστασίας που σχετίζονται με τα προσωπικά δεδομένα, η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων και η Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών.

2.7 Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων

Για την αμεσότερη και ταχύτερη προστασία των πολιτών από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων θεωρήθηκε αναγκαία η ίδρυση μιας Αρχής που θα εποπτεύει και θα ασχολείται αποκλειστικά με αυτό το αντικείμενο. Η αρχή αυτή, που ιδρύθηκε το 1997 και ονομάστηκε Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (ΑΠΠΔ) έχει ποικίλες αρμοδιότητες μεταξύ των οποίων είναι να εκδίδει οδηγίες και αποφάσεις και να γνωμοδοτεί για κάθε ρύθμιση που αφορά την επεξεργασία και προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Οι σημαντικότερες Οδηγίες της ΑΠΠΔ είναι :

- ☞ Η [Οδηγία 1122.2000](#) για τα κλειστά κυκλώματα τηλεόρασης και
- ☞ Η [Οδηγία 115/2001](#) για την επεξεργασία δεδομένων των εργαζομένων όπου επειδή αποτελεί και την ουσία της συγκεκριμένης εργασίας παρατίθεται στο Παράρτημα Α.
- ☞ Οι σπουδαιότερες αποφάσεις της ΑΠΠΔ, που έχουν φυσικά συνάφεια με το αντικείμενο της συγκεκριμένης εργασίας, είναι οι εξής:
- ☞ Η [Απόφαση 50/2000](#) σχετικά με τους όρους για την νόμιμη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για τους σκοπούς της άμεσης εμπορίας ή διαφήμισης και της διαπίστωσης πιστοληπτικής ικανότητας.
- ☞ Η [Απόφαση 120/2001](#) για την επεξεργασία Προσωπικών Δεδομένων σχετικά την παροχή υπηρεσιών καρτοκινητής τηλεφωνίας
- ☞ Η [Απόφαση 1469.2000](#) για τη συλλογή προσωπικών δεδομένων από εταιρείες τηλεπικοινωνιακών δραστηριοτήτων.
- ☞ Η [Απόφαση 147/2001](#) για την χρήση ευαίσθητων δεδομένων ενώπιον δικαστηρίου
- ☞ Η [Απόφαση 8/2003](#) σχετικά με την πρόσβαση τρίτου σε δεδομένα εταιρείας κινητής τηλεφωνίας για άσκηση δικαιώματος υπεράσπισης ενώπιον δικαστηρίου.

Οι πιο άξιες προσοχής, τέλος, γνωμοδοτήσεις της ΑΠΠΔ είναι:

- ☞ Η [Γνωμοδότηση 71/2002](#) σχετικά με την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων στην αυτόματη αναγνώριση της ταυτότητας του συνδρομητή καλούσας γραμμής σε ψηφιακά δίκτυα ενοποιημένων υπηρεσιών (ISDN),
- ☞ Η [Γνωμοδότηση 78/2002](#) για τις προϋποθέσεις διασταύρωσης προσωπικών δεδομένων στο χώρο της σταθερής τηλεφωνίας,
- ☞ Η [Γνωμοδότηση 86/2001](#) σχετικά με την είσοδο και παραμονή αλλοδαπών στην ελληνική επικράτεια,
- ☞ Η [Γνωμοδότηση 15/2001](#) σχετικά με την ανάλυση γενετικού υλικού για σκοπούς εξιχνίασης εγκλημάτων και ποινικής δίωξης.

2.8 Παραβάσεις της Νομοθεσίας περί Ασφάλειας Δικτύων και Ποινές

Η τήρηση των επιταγών και απαγορεύσεων που σχετίζονται με την επεξεργασία αλλά και την ασφάλεια των προσωπικών δεδομένων επιβάλλεται από την οικεία νομοθεσία. Τυχόν παράβαση των υποχρεώσεων αυτών για προστασία και ασφάλεια των δεδομένων ενδέχεται να έχει ως αποτέλεσμα την επιβολή διοικητικών κυρώσεων από την Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (όπως 11 πρόστιμα, αναστολή επεξεργασίας, καταστροφή αρχείων κλπ.) ή/και τη γέννηση αξιώσεων και υποχρεώσεων αποζημίωσης ή χρηματικής ικανοποίησης των προσώπων που θίγονται από τις παραβάσεις των νομοθετικών διατάξεων και των υποχρεώσεων ασφαλείας.

Όποιος παραβιάζει με οποιονδήποτε τρόπο το απόρρητο των επικοινωνιών ή τους όρους και τη διαδικασία άρσης αυτού, τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον ενός έτους και χρηματική ποινή από 15.000 έως 60.000 ευρώ. Σε περίπτωση που ο παραβάτης ανήκει στο προσωπικό υπηρεσίας, οργανισμού, νομικού προσώπου ή επιχείρησης που ασχολείται με ταχυδρομικές, τηλεπικοινωνιακές ή άλλες υπηρεσίες σχετικές με την ανταπόκριση ή την επικοινωνία, η επιβαλλόμενη ποινή φυλάκισης είναι τουλάχιστον 2 ετών και η χρηματική ποινή τουλάχιστον 30.000 ευρώ. Συγκεκριμένες παραβάσεις συνιστούν μάλιστα ποινικά αδικήματα και επισύρουν και ποινικές κυρώσεις. Ωστόσο, η μεγαλύτερη κύρωση είναι η δυσπιστία των συναλλασσομένων. Πολλές πρόσφατες μελέτες έχουν αποδείξει ότι πολλοί άνθρωποι απέχουν από ηλεκτρονικές συναλλαγές από φόβο για τη μεταχείριση και την τύχη των προσωπικών τους δεδομένων. Η επένδυση σε τεχνολογίες ενίσχυσης της ιδιωτικότητας (Privacy Enhancing Technologies), η ύπαρξη, τήρηση και διαφήμιση πολιτικών για την προστασία της ιδιωτικότητας δεν είναι απλά συμμόρφωση προς το νόμο. Είναι ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Είναι προϋπόθεση για να αποκτηθεί η εμπιστοσύνη των καταναλωτών.

Εκτός από την Ελληνική δικαιοσύνη και την Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων που επιβάλλει κυρώσεις σε περιπτώσεις άρσης του απορρήτου στην επικοινωνία μέσω τηλεπικοινωνιακών δικτύων ή δικτύων υπολογιστών, και η Αρχή Διατήρησης της Ακεραιότητας των Επικοινωνιών μπορεί να επιβάλει στον παραβάτη διοικητικές κυρώσεις. Η απόφασή της πρέπει να είναι πλήρως αιτιολογημένη και πάντοτε ύστερα από προηγούμενη κλήτευση και ακρόαση του φερόμενου ως υπαιτίου, ο οποίος μπορεί να παραστεί μετά ή διά πληρεξουσίου δικηγόρου, εκτός αν ο Πρόεδρος της Α.Δ.Α.Ε. διατάζει την αυτοπρόσωπη παρουσία του. Οι διοικητικές κυρώσεις που μπορεί να επιβάλει η Αρχή είναι [12]:

- ☞ Σύσταση για συμμόρφωση σε συγκεκριμένη διάταξη της νομοθεσίας με προειδοποίηση επιβολής κυρώσεων σε περίπτωση υποτροπής του παραβάτη, και
- ☞ Πρόστιμο από 15.000 έως 1.500.000 ευρώ.

2.9 Νομολογία για την Επεξεργασία Προσωπικών Δεδομένων

Παράλληλα με τα παραπάνω νομοθετικά κείμενα και την δραστηριότητα της Α.Π.Π.Δ. και της Α.Δ.Α.Ε. οι πολίτες που γίνονται υποκείμενα επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων προστατεύονται όπως αναφέραμε και από τα δικαστήρια. Πληθώρα δικαστικών αποφάσεων, ελληνικών και ξένων, αναφέρονται και ρυθμίζουν κάθε είδους διαφορά που ανακύπτει σχετικά με την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων. [14]

Μερικές από τις ελληνικές αποφάσεις είναι οι εξής:

- ☞ Η [1129.2001](#) του Μον.Πρωτ.Τρ. σχετικά με την προστασία προσωπικών δεδομένων στον τηλεπικοινωνιακό τομέα. Η [1988.2002](#) του Μον.Πρωτ.Αθ. σχετικά με την πώληση προϊόντων εξ αποστάσεως και την παράνομη αποστολή διαφημιστικών εντύπων
- ☞ Η [2950.2002](#) του Μον.Πρωτ.Θεσ. σχετικά με την δωσιδικία νομικού προσώπου σε υπόθεση επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα
- ☞ Η [2279.2001](#) του ΣτΕ σχετικά με την σύσταση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα
- ☞ Η [2286.2001](#) του ΣτΕ σχετικά με την άσκηση αίτησης ακυρώσεως κατά πράξεως της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων από Πολιτικό κόμμα.
- ☞ Η [984.2001](#) του Συμβουλίου Εφετών για την παράνομη γνώση, αλλοίωση και ανακοίνωση ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων
- ☞ Η [3545/2002](#) του ΣτΕ σχετικά με την συμμετοχή σε συνεδρίαση της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων αναπληρωματικού μέλους της, στο οποίο έχουν ανατεθεί καθήκοντα εισηγητή.

Κάποιες από τις ξένες δικαστικές αποφάσεις σχετικά με τα προσωπικά δεδομένα είναι οι ακόλουθες:

- ☞ Απόφαση Αμερικανικού Δικαστηρίου για παραβίαση Ιδιωτικής Ζωής μέσω του Διαδικτύου όπου αναφέρεται ότι η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών και οι κάθε είδους γραπτές αναφορές μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail) στο κοινό δεν παρέχει το δικαίωμα ελέγχου των προσωπικών δεδομένων του παρόχου και αποκάλυψης της ηλεκτρονικής του αλληλογραφίας.
- ☞ Απόφαση Αμερικανικού Δικαστηρίου για παραβίαση Ιδιωτικής Ζωής που ρυθμίζει υπόθεση όπου ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες χρησιμοποιήθηκαν για την παροχή πληροφοριών μέσω Internet
- ☞ Απόφαση Αμερικανικού Δικαστηρίου για παραβίαση ιδιωτικής ζωής εργαζομένου που ρυθμίζει υπόθεση όπου εργαζόμενος, ο οποίος απολύθηκε από την εταιρία που εργαζόταν διατυπώνει την επιφύλαξη του κατά πόσο η δημιουργία εσωτερικού δικτύου επικοινωνίας με τους υπόλοιπους εργαζομένους από αυτόν συνιστά παραβίαση της ιδιωτικής του σφαίρας μετά την απόλυσή του.

3.1 Ιδιωτικότητα και προστασία προσωπικών δεδομένων

Εάν για έναν «πληροφορικό» η *ιδιωτικότητα* και η προστασία της αποτελεί έγνοια ή και πρόκληση προς αντιμετώπιση, για τον νομικό εγείρεται επιπρόσθετα - ή έστω, εντονότερα - το πρόβλημα, αν όχι το καθήκον, του (προσδι)ορισμού της έννοιας και της αναζήτησης του περιεχομένου της. Η αναζήτηση αυτή δεν συνιστά απλά ένδειξη ή εκπλήρωση μιας μεθοδολογικής, επιστημονικής υποχρέωσης. Συνδέεται με προϋποθέσεις και αποτελέσματα, τόσο ως προς το εύρος της προστασίας της ιδιωτικότητας όσο και ως προς τις πολιτικές και το κανονιστικό πλαίσιο που τη διασφαλίζουν.

Το ζήτημα της ιδιωτικότητας δεν είναι ζήτημα που απασχόλησε για πρώτη φορά την «Κοινωνία της Πληροφορίας». Νοούμενη, εν γένει, ως προστασία έναντι της έξωθεν επιτήρησης και της ετερόνομης ρύθμισης της ανθρώπινης ύπαρξης και ζωής, η ιδιωτικότητα ανάγεται στις απαρχές της καταγεγραμμένης ανθρώπινης ιστορίας και διατρέχει την εξέλιξή της. Μάλιστα ορισμένοι συγγραφείς, όπως ο *John Curtis Raines*ⁱ εντοπίζουν την πρώτη «εκδήλωση ιδιωτικότητας» ήδη στη «Γένεση», όταν ο Θεός αντιστάθηκε στη δύναμη να προσηλώσει το βλέμμα του στους γυμνούς πρωτόπλαστους, ενώ στην κλασική ελληνική σκέψη η διάκριση μεταξύ ιδιωτικού και δημόσιου χώρου και βίου συνιστούσε μία αυταπόδεικτη και αξιωματική παραδοχή.

Η έννοια της ιδιωτικότητας δεν είχε πάντα την ίδια βαρύτητα και το ίδιο περιεχόμενο. Αν και η ίδια η διάκριση μεταξύ ιδιωτικού «οίκου» και «δημόσιου» εξωτερικού χώρου ανάγεται ήδη στην αρχαιότητα, δεν ισχύει το ίδιο με την έννοια του «οίκου», καθώς σήμερα ως «ιδιωτικός χώρος» μπορεί να νοείται και ένας δημόσια προσιτός χώρος, στον οποίο ωστόσο κανείς αναζητά την απόσυρση, ή και ο τερματικός τηλεπικοινωνιακός εξοπλισμόςⁱⁱ. Αντίστοιχα, τα όρια δημόσιου και ιδιωτικού βίου, δημόσιου και ιδιωτικού χώρου, συχνά δυσδιάκριτα και διαρκώς μεταβαλλόμενα, υποδηλώνουν, κάθε φορά, την υφή και την ποιότητα των σχέσεων του ατόμου με την κοινωνία και το Κράτος καθώς και τη θέση και αξία του μέσα σε αυτάⁱⁱⁱ. Οι έννοιες της κοινωνίας και της ιδιωτικότητας είναι πάντως έννοιες απόλυτα *αλληλένδετες*, καθώς χωρίς κοινωνία δεν θα υπήρχε καν η ανάγκη και το αίτημα της ιδιωτικότητας.

Η ιδιωτικότητα δεν αποτελεί μία ανθρωπολογική σταθερά. Προσδιορίζεται σε σχέση με τον κοινωνικό περίγυρο του ατόμου. Η εμβέλεια της ιδιωτικότητας ορίζεται από τις αντιλήψεις και τα ήθη μιας (δεδομένης κάθε φορά) εποχής και κοινωνικής οργάνωσης, τα οποία υπόκεινται σε διαρκή αλλαγή. Οι αλλαγές στο μέγεθος, στη δομή και τη φύση της οικογένειας, η ανάδειξη νέων κοινωνικών χώρων και πεδίων δραστηριότητας, οι μεταλλαγές του αστικού χώρου και του οικιστικού περιβάλλοντος, η διάκριση χώρου εργασίας και χώρου κατοικίας, οι νέες τεχνολογίες επικοινωνίας μεταλλάσσουν την πραγματικότητα αλλά και τις αντιλήψεις σχετικά με το τι είναι «ιδιωτικό» και τι «δημόσιο». Εξάλλου, σε θεσμικό επίπεδο, η αξίωση της ιδιωτικότητας δεν εμφανίζεται ως η εκπλήρωση μιας «φυσικής ανάγκης» όλων των ατόμων αλλά ως η κατάκτηση ενός προνομίου από μία κοινωνική ομάδα. Η κατοχύρωση των ατομικών δικαιωμάτων, αποτέλεσμα των επαναστάσεων του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα, δημιούργησε μία πολιτική και κοινωνική δομή, στο πλαίσιο της οποίας μπόρεσε, σταδιακά, να διατυπωθεί ένα ατομικό δικαίωμα στην ιδιωτικότητα^{iv}. Η ιδιωτικότητα διατυπώνεται ως δικαίωμα, συχνά συνδεδεμένο με το δικαίωμα της προσωπικότητας. Εντασσόμενη στο συνταγματικό-νομικό πολιτισμό του 20^{ου} αιώνα, η ιδιωτικότητα αναπτύσσει καταρχήν και πρωτίστως έναν αμυντικό χαρακτήρα, καθώς θωρακίζει το άτομο έναντι των προσβολών από τη δημόσια-κρατική εξουσία.

ΙΔΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑ-ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ

- DRM (Digital Rights Management): καταστράτηγηση της ιδιωτικότητας και της εμπιστευτικότητας του χρήστη = καταστράτηγηση του δόγματος του απορρήτου μεταξύ ιδρύματος-χρήστη
- «Ιδιωτικότητα»: προστασία της ταυτότητας του χρήστη
- «Εμπιστευτικότητα»: ο χρήστης να έχει πρόσβαση στην πληροφορία χωρίς αυτή να καταγράφεται
- DRM, DOI κ.ά.: εντοπίζουν το τεκμήριο, «διαβάζουν» τις προτιμήσεις του χρήστη => εμπιστευτικότητα
- DRM: αυθεντικοποίηση της ταυτότητας του χρήστη δίνοντας κάποια επιπλέον στοιχεία => ιδιωτικότητα

3.2 Τι είναι η ιδιωτικότητα;

Πώς ορίζεται η ιδιωτικότητα; Εύστοχα παρατηρείται ότι είναι πιο εύκολο να αναγνωρίζεις έναν ελέφαντα παρά να τον περιγράφεις. Όταν αναφερόμαστε στην ιδιωτικότητα είναι, επίσης, βέβαιο ότι είναι ευχερέστερο να την υπερασπίζεσαι κανείς ως αίτημα παρά να την ορίζει. Η παραπομπή στην περίφημη συνηγορία των αμερικανών δικαστών Warren και Brandeis (1896) υπέρ του δικαιώματος του ατόμου σε μία ανενόχλητη ιδιωτική ζωή (the right to be let alone)^v είναι τόσο συνήθης όσο και, πλέον, ανεπαρκής για τον ορισμό ή – ακριβέστερα – τον προσδιορισμό της ιδιωτικότητας^{vi}. Εκατό και πλέον χρόνια μετά - και υπό την καταλυτική επίδραση της τεχνολογικής επανάστασης – ήδη η «κλασική» αντίληψη της ιδιωτικότητας έχει σημαντικά εμπλουτιστεί με επιμέρους δικαιώματα, όπως το δικαίωμα σε ιδιωτική ζωή, ο περιορισμός της προσβασιμότητας, ο αποκλειστικός έλεγχος της πρόσβασης στον ιδιωτικό χώρο (ή άσυλο της κατοικίας), η ελαχιστοποίηση των “παρεμβάσεων” (intrusiveness), η προσδοκία της εχεμύθειας, το δικαίωμα στο απόρρητο και το δικαίωμα στην απόλαυση της μοναξιάς, της – υπό στενή έννοια - ιδιωτικότητας (intimacy), της ανωνυμίας και της απόσυρση.

3.3 Πληροφοριακή ιδιωτικότητα

Με την πάροδο του χρόνου - και αναμφίβολα και υπό την επίδραση της εξέλιξης των νέων τεχνολογιών - γινόταν όλο και περισσότερο κατανοητό ότι η ιδιωτικότητα ως αξίωση σεβασμού της απόσυρσης ή του απόρρητου παρέχει αναγκαία μεν, ανεπαρκή ωστόσο προστασία στο άτομο^{vii}. Η διεύρυνση του προστατευτέου αγαθού αλλά και η αναγκαιότητα της κανονιστικής αντιμετώπισης των προσβολών της ιδιωτικότητας πρόβαλε επιτακτικότερη, όταν κατέστη αντιληπτή η ποιοτική διαφορά στις δυνατότητες συλλογής, επεξεργασίας, διάχυσης, συσχετισμού των πληροφοριών που δημιουργήσαν τα πληροφοριακά και επικοινωνιακά συστήματα και κυρίως η δυνατότητα χρήσης, ανταλλαγής και συσχετισμού των δεδομένων που έχουν συλλεχθεί για πολλαπλούς και διαφορετικούς από τους αρχικούς σκοπούς. Η τεχνολογική δυνατότητα διείσδυσης στη ζωή και στην επικοινωνία, στην προσωπικότητα και στις συνήθειες του χρήστη ανέδειξε και την ποιοτική διάσταση των κινδύνων που συνδέονται με την αναδυόμενη Κοινωνία της Πληροφορίας, καθώς ήδη η ποσοτική αύξηση συνεπέφερε την αύξηση της έντασης, του βαθμού προσβολής των δικαιωμάτων. Ήδη, στις αρχές του '70 τα φιλοσοφικά, πολιτικά και νομικά ζητήματα που υπογράμμιζαν το δικαίωμα στην - πληροφοριακή πλέον- ιδιωτικότητα βρέθηκαν στο επίκεντρο μιας συζήτησης που διέβλεπε στην τεχνολογία της πληροφορικής τους κινδύνους ενός νέου «Πανοπτικού», το οποίο, σε αντίθεση με το Panopticon του Bentham^{viii}, δεν περιοριζόταν σε κλειστές επιτηρούμενες κοινότητες αλλά αφορούσε προοπτικά το σύνολο των ατόμων και των δραστηριοτήτων τους. Η «διαφανής κοινωνία» ή ο «διαφανής πολίτης», συνήθειες εκφράσεις-μεταφορές κυρίως στα κείμενα των δεκαετιών του '70 ή και του '80, δεν είναι ακριβώς μόνο το αποτέλεσμα μιας συγκεντρωτικής κρατικής εξουσίας που εντείνει τη συλλογή πληροφορίας, η εκπλήρωση της κασσάνδρειας προφητείας του Orwell (1948), αλλά, πολύ περισσότερο, συνέπεια της διάχυσης της επεξεργασίας της πληροφορίας στο κράτος, την οικονομία και την κοινωνία. Κατέστη επίσης προφανές ότι η γεωμετρική αύξηση των δυνατοτήτων επεξεργασίας της προσωπικής πληροφορίας τελούσε σε σχέση αντιστρόφως ανάλογη προς την ικανότητα του προσώπου να έχει εποπτεία της χρήσης των πληροφοριών που το αφορούν. Το διακυβευόμενο αγαθό δεν εντοπίζεται πλέον στην προστασία της αξίωσης για ανενόχλητη ιδιωτική σφαίρα αλλά αφορά την απώλεια ή - θετικά διατυπωμένο - την άσκηση ελέγχου επί των ιδίων, προσωπικών πληροφοριών^{ix}. Σύμφωνα μάλιστα με τον «κλασικό» ορισμό του Westin, η ίδια η έννοια της ιδιωτικότητας προσδιορίζεται ακριβώς ως η αξίωση ατόμων, ομάδων ή θεσμών να προσδιορίζουν οι ίδιοι πότε, πως και σε ποια έκταση οι πληροφορίες που τους αφορούν θα γίνονται γνωστές στους τρίτους. Η θεωρία του ελέγχου, όπως διατυπώθηκε στις ΗΠΑ, εξελίχθηκε με την έμφαση στη σχέση ιδιωτικότητας και ελευθερίας: Η ιδιωτικότητα αναφέρεται στην ικανότητα των προσώπων να διαμορφώνουν άποψη για τη ζωή τους και να ζουν σύμφωνα με αυτή. Στο σημείο αυτό η σχετική αμερικανική θεωρία συναντάται, χωρίς να ταυτίζεται, με την κυρίαρχη ευρωπαϊκή προσέγγιση, όπως αυτή εκφράζεται τόσο από τη θεωρία όσο και από τη νομολογία. Η προστασία της ιδιωτικότητας αναφέρεται στην αυτονομία του ανθρώπου, στη συμμετοχή του στην κοινωνική ζωή και την επικοινωνία του με τους άλλους. Όπως χαρακτηριστικά επισημαίνει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που κατοχυρώνει την προστασία του ιδιωτικού βίου αποσκοπεί κυρίως στην εξασφάλιση της ανάπτυξης, χωρίς εξωτερική παρέμβαση, της προσωπικότητας κάθε ατόμου στη σχέση του με άλλους ανθρώπους. Η προσέγγιση αυτή φαίνεται να είναι κρατούσα στη νομική θεωρία και τη νομολογία των δικαστηρίων, υπερεθνικών και εθνικών. Το γερμανικό Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο, διατυπώνοντας το δικαίωμα του πληροφοριακού αυτοπροσδιορισμού^x, εξαρτούσε την ανάπτυξη της προσωπικότητας στην κοινωνική συναναστροφή, τη διαμόρφωση ίδιας γνώμης, την ελευθερία απόφασης και τη συμμετοχή στον κοινωνικό και πολιτικό διάλογο από την ελευθερία του πολίτη να (συμ)προσδιορίζει ποιες πληροφορίες που τον αφορούν θα καταστούν γνωστές στο περιβάλλον του

και αφετέρου τη δυνατότητα να εποπτεύει τον πληροφοριακό και αξιολογικό ορίζοντα αυτών με τους οποίους έρχεται σε επικοινωνία. Η προστασία των επιλογών ζωής έναντι του δημόσιου ελέγχου σχετίζεται περαιτέρω με την ισότητα καθώς προστατεύει τα άτομα έναντι της κοινωνικής δυσμένειας ή των διακρίσεων που μπορεί να συνεπάγεται η – συχνά μη σύννομη ή/και μη εξουσιοδοτημένη - γνώση μίας πληροφορίας. Στην ικανότητα των ατόμων για ελεύθερες αποφάσεις και επιλογές, χωρίς παρεμβάσεις, καταγραφή και έλεγχο, βασίζει τη λειτουργία της μια κοινωνία ελευθερίας^{xi}. Η ελευθερία της απόφασης δεν είναι σημαντική μόνο σε συνάρτηση με το άτομο, δεν συνιστά απλώς μέσο για την πραγμάτωση των αντιλήψεων και των στόχων του σύμφωνα με τις αντιλήψεις του. Η πληροφοριακή ιδιωτικότητα αποσκοπεί στο να καταστήσει δυνατή στο άτομο μία συγκεκριμένη συμμετοχή στις διαδικασίες της κοινωνίας. Καθιστά ταυτόχρονα δυνατή την άσκηση άλλων ελευθεριών και την απόλαυση άλλων ατομικών δικαιωμάτων, όπως η ελευθερία της έκφρασης, η συμμετοχή σε πολιτικές ή συνδικαλιστικές ενώσεις, η θρησκευτική ελευθερία^{xii}. Με κάθε τέτοια απόφαση διασφαλίζεται το δημόσιο συμφέρον για μία σταθερή και εξελίξιμη κοινωνία που βασίζεται στη συμμετοχή των ατόμων στις κοινωνικές και πολιτικές διεργασίες, στον ελεύθερο δημόσιο διάλογο και την πολλαπλότητα. Το περιεχόμενο της ιδιωτικότητας σε σχέση με τον κοινωνικό περίγυρο συνιστά μία αξιοσημείωτη διαφορά μεταξύ της κυρίαρχης αμερικανικής και της αντίστοιχης ευρωπαϊκής προσέγγισης. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει συμβάλει σημαντικά στην εξέλιξη της έννοιας της ιδιωτικότητας που δηλώνει μια «κοινωνική ιδιότητα» και συνδέεται με την ικανότητα και την εγγύηση των συνθηκών συναναστροφής με τον περιβάλλοντα κόσμο εν γένει. Το Δικαστήριο επεκτείνει την ιδιωτικότητα πέρα από το «κατώφλι» και τους τοίχους του σπιτιού και αυτό που αντιλαμβανόμαστε ως «στενά προσωπική σφαίρα». Απορρίπτει τη σχηματική διάκριση μεταξύ ιδιωτικής και επαγγελματικής ζωής και δέχεται επίσης ότι «...υπάρχει μια ζώνη αλληλεπίδρασης των ατόμων ακόμη και σε δημόσιο πλαίσιο, η οποία εμπίπτει στο πεδίο του ιδιωτικού βίου». Το Δικαστήριο αναγνωρίζει, έστω και περιορισμένη, αξίωση ιδιωτικότητας ακόμη και στον δημόσιο χώρο. Η αντίληψη αυτή αναπτύσσει κρίσιμες συνέπειες για την αντιμετώπιση των ζητημάτων προσβολής της πληροφοριακής/επικοινωνιακής ιδιωτικότητας στο πλαίσιο των εργασιακών σχέσεων ή σε σχέση με τη χρήση κλειστών κυκλωμάτων τηλεόρασης στο δημόσιο χώρο. Σε αντίθεση με την Ευρώπη, στις ΗΠΑ π.χ. δεν γίνεται, κατά κανόνα, αποδεκτή η ύπαρξη «εύλογης προσδοκίας ιδιωτικότητας» στον χώρο εργασίας ή στον δημόσιο χώρο. Σύμφωνα με την αντίληψη του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου το δικαίωμα του ιδιωτικού βίου περιλαμβάνει τόσο την αρνητική, όσο και τη θετική διάσταση: εάν η πρώτη αναφέρεται στο δικαίωμα κάποιου να μην υφίσταται παρεμβάσεις, η δεύτερη οδηγεί στην αξίωση για υποστήριξη της ολοκλήρωσης και απόλαυσης της ιδιωτικής ζωής^{xiii}. Συγκεκριμένα το Δικαστήριο αναγνωρίζει αφενός την υποχρέωση του κράτους να λαμβάνει μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων των προσώπων στην ιδιωτικότητα και αφετέρου την πιθανή ευθύνη του κράτους για παραβιάσεις της ιδιωτικότητας εκ μέρους ιδιωτών, εφόσον δεν έχει λάβει μέτρα για την αποτροπή ή την κύρωσή τους. Στο σημείο αυτό εντοπίζεται μία βασική διαφορά της ευρωπαϊκής συνταγματικής προσέγγισης σε σχέση με την αντίστοιχη των ΗΠΑ. Στις ΗΠΑ ένα άτομο μπορεί να επικαλεστεί την ιδιωτικότητα ως δικαίωμα μόνο έναντι του Κράτους, το οποίο δεν υποχρεούται σε παρέμβαση έναντι των ιδιωτών.

3.4 Προστασία προσωπικών δεδομένων

Όπως ήδη επισημάνθηκε, η αναγκαιότητά της προστασίας της ιδιωτικότητας προβάλλει, εντονότερα όταν γίνεται αντιληπτή η ποσοτική και ποιοτική διαφορά στις δυνατότητες συλλογής και επεξεργασίας πληροφοριών που επέτρεπαν τα πληροφοριακά συστήματα, η οποία καθιστά δυνατή την πολυλειτουργική χρήση και την «αποξένωση» της πληροφορίας από τον φορέα της, το αρχικό περιβάλλον και τους αρχικούς σκοπούς της συλλογής και επεξεργασίας της. Η σύγκλιση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, η αποκέντρωση της επεξεργασίας, η διείσδυση της επεξεργασίας και της δικτύωσης στο σύνολο σχεδόν της ανθρώπινης δραστηριότητας αλλάζουν ριζικά το περιβάλλον χρήσης της προσωπικής πληροφορίας, αλλά και τα ζητήματα που εγείρονται σε σχέση με την προστασία της.

Σε αυτό το πλαίσιο διαμορφώνεται το αίτημα για προστασία προσωπικών δεδομένων^{xiv}. Σε αντίθεση με την ιδιωτικότητα υπό στενή έννοια, η προστασία προσωπικών δεδομένων εγείρεται ως αίτημα αναπόσπαστα συνδεδεμένο με την τεχνολογική εξέλιξη, καθώς αξιολογείται πως οι υφιστάμενες ρυθμίσεις δεν προσφέρουν επαρκή προστατευτική ασπίδα έναντι των διαφαινόμενων κινδύνων.

Λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες δυνατότητες και επιπτώσεις της ηλεκτρονικής επεξεργασίας προσωπικής πληροφορίας, η προστασία προσωπικών δεδομένων δεν περιορίζεται στη ρύθμιση και προστασία της πληροφορίας που το άτομο θεωρεί ιδιωτική και ευαίσθητη και για τον λόγο αυτό επιθυμεί να απαγορεύσει ή να περιορίσει τη συλλογή, χρήση και διάδοσή της. Αφορά κάθε πληροφορία που αναφέρεται σε ένα φυσικό πρόσωπο καθώς η πληροφοριακή αξία ακόμη και μίας καταρχήν «αβλαβούς» πληροφορίας καθορίζεται εν τέλει από την επεξεργασία της, τον συνδυασμό της με άλλες πληροφορίες, από το περιβάλλον εντός του οποίου χρησιμοποιείται και αξιολογείται.

Η προστασία των προσωπικών δεδομένων υπερβαίνει τη διάκριση μεταξύ ιδιωτικής και δημόσιας σφαίρας, καθώς καταρχήν δεν διακρίνει ανάμεσα σε «απλές» και «ιδιωτικές/απόρρητες» πληροφορίες. Υπό την έννοια αυτή, η έννοια της προστασίας των προσωπικών δεδομένων είναι ευρύτερη της ιδιωτικότητας υπό την κλασική της θεώρηση. Είναι ωστόσο παράλληλα και στενότερη καθώς η τελευταία περιλαμβάνει, όπως προαναφέρθηκε, και άλλα στοιχεία πέραν των προσωπικών δεδομένων, όπως το δικαίωμα στη μοναξιά και την απόσυρση

Στο πλαίσιο της προστασίας προσωπικών δεδομένων ο πληροφοριακός αυτοκαθορισμός δεν εξαντλείται στην αξίωση για παρεμπόδιση της μη εξουσιοδοτημένης χρήσης ή της αποκάλυψης σε άλλους. Αποτελείται και συνίσταται σε ένα πλέγμα αρχών, δικαιωμάτων και εγγυήσεων. Ως δίκαιο προστασίας προσωπικών δεδομένων αντιλαμβανόμαστε συνεπώς το σύνολο των κανόνων, προϋποθέσεων, όρων, εξουσιών και απαγορεύσεων σε σχέση με τη συλλογή και επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, καθώς και τις ρυθμίσεις που αφορούν διαδικασίες, θεσμικούς ελέγχους, εγγυήσεις και αντίβαρα των περιορισμών των δικαιωμάτων προστασίας των προσωπικών δεδομένων των προσώπων.

3.5 Ιδιωτικότητα, απόρρητο και ασφάλεια

Μία από τις πιο συνήθεις προσλήψεις της έννοιας της ιδιωτικότητας είναι ότι αυτή συνίσταται στον απόρρητο χαρακτήρα ορισμένων ζητημάτων και υπό αυτήν την έννοια η ιδιωτικότητα προσβάλλεται με την αποκάλυψη απόρρητης πληροφορίας. Ιδίως η «κλασική» προσέγγιση της ιδιωτικότητας ως *refugium* (καταφυγίου) παρουσιάζει στοιχεία ταύτισης ή και σύγχυσης με την έννοια του απορρήτου (*secrecy*) και της εμπιστευτικότητας (*confidentiality*).

Οι όροι αυτοί, αν και συχνά γίνονται αντιληπτοί και χρησιμοποιούνται ως ισοδύναμοι, εκφράζοντας σε τελευταία ανάλυση παρεμφερείς αξιώσεις προστασίας, εντούτοις δεν ταυτίζονται: Η έννοια του απορρήτου (*secrecy*) αναφέρεται είτε στη μη προσπελασιμότητα ορισμένων πληροφοριών που εμπίπτουν στη σφαίρα επιρροής ενός ατόμου είτε στο καθήκον ή την υποχρέωση προσώπων ή οργανισμών να διαφυλάσσουν πληροφορίες που είτε ένα άτομο έχει εμπιστευτεί σε αυτά, στο

πλαίσιο μιας γενικότερης σχέσης εμπιστοσύνης (όπως το *ιατρικό απόρρητο* ή το *τραπεζικό απόρρητο*) είτε τις κατέχουν επί τη βάσει της θέσης και της αρμοδιότητάς τους (όπως το *υπηρεσιακό απόρρητο*). Εάν μάλιστα πρόκειται για πληροφορία που εμπίπτει στη δημόσια σφαίρα^{xv} δεν είναι νοητή η προστασία από το απόρρητο. Για να είναι απόρρητη/εμπιστευτική η πληροφορία θα πρέπει να είναι σε μία κατάσταση περιορισμένης προσβασιμότητας από πρόσωπα, ομάδες κ.λπ.

Το “απόρρητο” αποκλείει τους (περαιτέρω) τρίτους από τη γνώση, τη χρήση και αξιοποίηση των πληροφοριών, εφόσον δεν συντρέχει κάποιος νόμιμος λόγος και η αντίστοιχη διαδικασία που επιτρέπουν την άρση του απορρήτου. Αξίζει πάντως να σημειωθεί ότι σε ορισμένες έννομες τάξεις, όπως αυτή των ΗΠΑ, ήδη το γεγονός ότι ένα πρόσωπο εμπιστεύεται μία πληροφορία που το αφορά σε ένα άλλο πρόσωπο ή οργανισμό οδηγεί στη στέρηση της προστασίας που επιφυλάσσεται στην ιδιωτικότητα. Η άποψη αυτή συνδέεται με κρίσιμες για τα πρόσωπα συνέπειες, όπως π.χ. το εύρος και οι προϋποθέσεις για περαιτέρω κοινοποίηση των πληροφοριών αυτών. Το Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ) έκρινε ότι ένα πρόσωπο δεν έχει εύλογη προσδοκία ιδιωτικότητας (reasonable expectation of privacy), όσον αφορά πληροφορίες που αποκάλυψε εθελοντικά σε ένα τρίτο πρόσωπο ή οργανισμό και στη συνέχεια διαβιβάστηκαν από αυτό σε μία δημόσια αρχή, ακόμη και εάν η πληροφορία δόθηκε αρχικά με την υπόθεση ότι θα χρησιμοποιηθεί για έναν περιορισμένο σκοπό (υποθέσεις *US v. Miller*, *Smith v. Maryland*). Στο σημείο αυτό εντοπίζεται μία βασική ατέλεια της επίκλησης της ιδιωτικότητας ως πληροφοριακής απομόνωσης: η χρησιμότητά της (και συνακόλουθα η προστασία του υπό συζήτηση αγαθού) εν τέλει παύει να υφίσταται κατά τη στιγμή που η πληροφορία “παραδίδεται” σε κάποιον άλλον, “διαφεύγει” από το πρόσωπο που αφορά και παύει να είναι “μυστική”.

Ως προς την ευρωπαϊκή προσέγγιση, ο απόρρητος χαρακτήρας των προσωπικών πληροφοριών δεν συνάγεται μόνο από τη φύση τους αλλά προβλέπεται και ρητά στο σχετικό κανονιστικό πλαίσιο. Το άρθρο 16 της Οδηγίας 95/46/EK για την προστασία προσωπικών δεδομένων^{xvi} περιέχει μία - ιδιότυπη αρνητικής διατύπωσης - ρύθμιση για το απόρρητο, καθώς ορίζει ότι όποιος επεξεργάζεται δεδομένα για λογαριασμό του υπεύθυνου επεξεργασίας ή του εκτελούντος επεξεργασία το πράττει μόνο κατ’ εντολή του υπεύθυνου επεξεργασίας^{xvii}. Ο ελληνικός νόμος για την προστασία προσωπικών δεδομένων (ν. 2472/97) στο άρθρο 10 § 1 περιέχει μεν μία ανάλογη διατύπωση^{xviii} αλλά ταυτόχρονα προσδιορίζει συνολικά την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ως απόρρητη.

Το απόρρητο υπό την έννοια της εμπιστευτικότητας σχετίζεται επίσης με την ασφάλεια των πληροφοριών (information security) αλλά δεν ταυτίζεται με αυτή. Η ασφάλεια της πληροφορίας δεν εξυπηρετείται μόνο από την εγγύηση της εμπιστευτικότητας. Η εμπιστευτικότητα αποτελεί μόνο μία από τις παραμέτρους που συγκροτούν την ασφάλεια των πληροφοριών, στην οποία περιλαμβάνεται η εγκυρότητα, η αυθεντικότητα, η ακεραιότητα και η διαθεσιμότητα. Η ασφάλεια προϋποθέτει ένα οργανωμένο πλαίσιο από έννοιες, αντιλήψεις, αρχές, πολιτικές, διαδικασίες, τεχνικές και μέτρα που απαιτούνται για να προστατευτούν τα στοιχεία ενός πληροφοριακού συστήματος και προφανώς δεν διασφαλίζεται μόνο, ίσως ούτε καν κυρίως, από νομικές επιταγές.

Σε κάθε περίπτωση, τόσο η κοινοτική όσο και η ελληνική νομοθεσία για την προστασία προσωπικών δεδομένων απαιτούν τη λήψη «κατάλληλων» μέτρων ασφάλειας, ώστε να προστατευτούν τα δεδομένα από τυχαία ή αθέμιτη καταστροφή, τυχαία απώλεια, απαγορευμένη διάδοση ή πρόσβαση και κάθε άλλη μορφή αθέμιτης επεξεργασίας^{xix}. Ο νομοθέτης επάγει μάλιστα στον υπεύθυνο επεξεργασίας την υποχρέωση να εξασφαλίζει επίπεδο ασφάλειας ανάλογο προς τους κινδύνους που συνεπάγεται η επεξεργασία και η φύση των δεδομένων. Αξίζει να επισημανθεί ότι ο Έλληνας νομοθέτης συνδέει την υποχρέωση της εμπιστευτικότητας με τις υπόλοιπες διαστάσεις της ασφάλειας, επιλέγοντας μάλιστα να περιλάβει τις υποχρεώσεις απορρήτου και ασφαλείας σε ένα άρθρο (άρθρο 10 ν. 2472/97).

3.6 Βασικές κανονιστικές προσεγγίσεις

Η τεχνολογική εξέλιξη και η συνακόλουθη συνειδητοποίηση των κινδύνων και απαιτήσεων προστασίας του ατόμου δεν αντιμετωπίζεται ωστόσο με τον ίδιο τρόπο από τις διάφορες έννομες τάξεις. Η κανονιστική αντιμετώπιση, όπως και η επιλογή της μη αντιμετώπισης ή της αντιμετώπισης με προουφιστάμενα δικαιικά εργαλεία αντικατοπτρίζουν τις διαφορετικές προσεγγίσεις της πληροφοριακής ιδιωτικότητας που εκτέθηκαν συνοπτικά και τη θέση αυτής στην εκάστοτε κλίμακα συνταγματικών αξιών και δημόσιων αγαθών.

Αν και ο αριθμός των νομοθετημάτων αυξάνεται η προστασία των προσωπικών δεδομένων παραμένει μάλλον εξαίρεση στο διεθνές περιβάλλον, καθώς ουσιαστικά εκτός Ευρώπης, λίγες μόνο χώρες έχουν εισαγάγει δεσμευτικούς κανόνες προστασίας προσωπικών δεδομένων. Όσον αφορά τις χώρες που διαθέτουν πλαίσιο προστασίας των προσωπικών δεδομένων, τα κανονιστικά μοντέλα θα μπορούσαν σχηματικά να διαχωριστούν σε δύο μείζονες κατηγορίες: α) σε εκείνες που προάγουν μία ολιστική ρύθμιση όλων των τομέων κρατικής και ιδιωτικής δραστηριότητας και β) σε εκείνες που επιλέγουν ή/και αρκούνται σε ρύθμιση ορισμένων τομέων και πεδίων κρατικής και ιδιωτικής δραστηριότητας επενδύοντας, κυρίως ή ταυτόχρονα, στη λύση της αυτορρύθμισης, δηλ. της διατύπωσης και εφαρμογής κανόνων δεοντολογίας και συμπεριφοράς χωρίς την κρατική παρέμβαση –συμμετοχή. Η ίδια η εξέλιξη της ηλεκτρονικής επεξεργασίας και του Διαδικτύου συνοδεύεται από τη συζήτηση για την αυτορρύθμιση ως μία εναλλακτική λύση, πιο ευέλικτη και πιο προσαρμοσμένη στις ανάγκες των «δικτυακών» επικοινωνιών και συναλλαγών

3.7 Η ευρωπαϊκή προσέγγιση

Η ανάγκη προστασίας της ιδιωτικότητας διατυπώνεται ήδη στη Σύμβαση της Ρώμης της 4^{ης}

Νοεμβρίου 1950 για την προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών: στο άρθρο 8 ρυθμίζεται το δικαίωμα κάθε προσώπου να γίνεται σεβαστή η ιδιωτική και οικογενειακή του ζωή, η κατοικία και η αλληλογραφία του. Δικαίωμα που μπορεί, κατά τη Σύμβαση, να περιορισθεί, εφόσον ο περιορισμός αυτός προβλέπεται από το νόμο και αποτελεί μέτρο, το οποίο σε μια δημοκρατική κοινωνία είναι αναγκαίο για το συμφέρον της εθνικής και της δημόσιας ασφάλειας, της οικονομικής ευημερίας της χώρας, για την προάσπιση της τάξης και της πρόληψης των ποινικών παραβάσεων, για την προστασία της υγείας ή των ηθών, ή για την προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών τρίτων προσώπων. Ο κατάλογος των δυνατικών περιορισμών είναι, όντως, ευρύς. Απαιτεί ωστόσο την πεποίθηση ότι η διαμόρφωση των κανόνων για τη χρήση της

προσωπικής πληροφoρίας ανταποκρίνεται στο αίτημα της διασφάλισης ατομικών δικαιωμάτων, λαμβάνοντας υπόψη ταυτόχρονα τα δικαιώματα των άλλων (όπως το δικαίωμα της πληροφόρησης, της έρευνας κλπ.) αλλά και τις ανάγκες μιας κοινωνίας, η λειτουργία της οποίας εξαρτάται όλο και περισσότερο από τη διαθεσιμότητα, ροή και επεξεργασία πληροφoρίας. Η προστασία της ιδιωτικότητας, άλλως ο πληροφoριακός αυτοκαθορισμός, δεν ταυτίζεται με πλήρη αποκλεισμό της πληροφόρησης των άλλων ή δικαιώματα κυριότητας επί των ιδίων πληροφoριών. Ως κοινωνική ιδιότητα του προσώπου^{xx}, η (πληροφoριακή) ιδιωτικότητα υπόκειται σε περιορισμούς. Οι περιορισμοί αυτοί, ανεκτοί μόνο υπό την αίρεση της νομιμότητας και της αναλογικότητας, αφορούν (συνήθως) είτε ένα υπέρτερο δημόσιο συμφέρον είτε τα «δικαιώματα των άλλων». Η διαδικασία, τα κριτήρια και το αποτέλεσμα των αναγκαίων σταθμίσεων είτε κατά την εκπόνηση των κανονιστικών μέτρων είτε κατά την εφαρμογή τους συνιστά και το μέτρο δημοκρατίας του εκάστοτε κοινωνικού/κρατικού σχηματισμού. Το Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου εξύφανε με τη νομολογία του ένα –πυκνό - πλέγμα προστασίας της ιδιωτικότητας, την οποία αντιλαμβάνεται, όπως προεκτέθηκε, με ευρύ πνεύμα. Στην Ευρώπη, τόσο σε εθνικό όσο και σε υπερεθνικό επίπεδο, καταγράφονται οι πρώτες δεσμευτικές κανονιστικές ρυθμίσεις για την προστασία προσωπικών δεδομένων. Τα νομοθετικά κείμενα της πρώτης γενιάς, δηλ. της δεκαετίας του '70, που απαντώνται στα σκανδιναβικά κράτη καθώς και στη Γερμανία και τη Γαλλία, απηχούν, παρά τις διαφορές τους^{xxi}, την συνειδητοποίηση αφενός της σημασίας της επεξεργασίας προσωπικής πληροφoρίας για την άσκηση δημόσιας πολιτικής και αφετέρου των κινδύνων που αυτή συνεπιφέρει. Αξιοσημείωτη είναι η επιρροή της Σύμβασης 108/28.1.1981 «για την προστασία των ατόμων από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» του Συμβουλίου της Ευρώπης που συνιστά την πρώτη ουσιαστική (έστω και μη πλήρη) «κωδικοποίηση» των αρχών που αποτελούσαν τον «σκληρό πυρήνα» της προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κι αποτέλεσε την αφετηρία μιας δεύτερης «γενιάς» νομοθεσίας στην Ευρώπη. Πέραν των ρυθμίσεων που αφορούσαν την ποιότητα της επεξεργασίας (αρχή της αναλογικότητας, της ακρίβειας, αρχή του σκοπού) η Σύμβαση περιείχε ειδικούς κανόνες για τα ευαίσθητα δεδομένα καθώς και τα δικαιώματα των προσώπων, τα δεδομένα των οποίων υφίσταντο επεξεργασία. Ταυτόχρονα, έθεσε κανόνες για την προστασία των ατόμων στην περίπτωση της διασυνοριακής ροής πληροφoριών. Η αρχική Σύμβαση δεν έκανε καμία αναφορά στην αναγκαιότητα πρόβλεψης μηχανισμών ανεξάρτητου ελέγχου, στοιχείο που προστέθηκε με το Πρόσθετο Πρωτόκολλο του 2001. Σταθμός όμως για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα θεωρείται η κοινοτική Οδηγία 95/46/EK «για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών», με την οποία επιδιώχθηκε η εναρμόνιση των ευρωπαϊκών νομοθεσιών σε ένα υψηλό επίπεδο προστασίας. Η Οδηγία θέσπισε βασικές αρχές επεξεργασίας, των προσωπικών δεδομένων, την οποία θεωρεί σύννομη μόνο εφόσον θεμελιώνεται σε μία από τις περιοριστικά απαριθμούμενες βάσεις επεξεργασίας^{xxii}. Ο κοινοτικός νομοθέτης κατοχύρωσε τα δικαιώματα των προσώπων (ενημέρωση, πρόσβαση, αντίταξη)^{xxiii} ενώ αναγνώρισε τον πρωταρχικό ρόλο των ανεξάρτητων ελεγκτικών αρχών για την αποτελεσματική προστασία των προσωπικών δεδομένων. Αξίζει να υπενθυμίσουμε ότι η Οδηγία εισάγει ειδικές υποχρεώσεις όσον αφορά την ασφάλεια των προσωπικών δεδομένων. Η εισαγωγή προηγμένων ψηφιακών τεχνολογιών στα δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών δημιούργησε ειδικές απαιτήσεις όσον αφορά την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την ιδιωτική ζωή των συνδρομητών και χρηστών. Προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα ειδικά προβλήματα που ανακύπτουν αλλά και χάριν της ασφάλειας δικαίου και κατά συνέπεια της αποτελεσματικότερης προστασίας των χρηστών, το κοινοτικό κανονιστικό πλαίσιο για την προστασία των προσωπικών

δεδομένων συμπληρώθηκε από την Οδηγία 97/66/EK για την προστασία του ατόμου έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τηλεπικοινωνιακό τομέα. Η Οδηγία αυτή αντικαταστάθηκε από την Οδηγία 2002/58/EK για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών που τελεί και αυτή υπό τροποποίηση, στο πλαίσιο της οποίας έχουν εγερθεί ιδιαίτερα έντονες συζητήσεις για ζητήματα όπως π.χ. η φύση των διαδικτυακών διευθύνσεων (IP addresses) και η συνεπακόλουθη νομική αντιμετώπισή τους. Οι Οδηγίες αυτές προέκυψαν, πάνω σε μία γενική και οριζόντια βάση, ως αναγκαία εργαλεία για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς, στην οποία αγαθά, υπηρεσίες, κεφάλαια και άνθρωποι θα έπρεπε να κυκλοφορούν ελεύθερα και για τον λόγο αυτό το πεδίο εφαρμογής τους περιορίζεται στη ρύθμιση σχέσεων μεταξύ ιδιωτών. Ωστόσο, η βαρύτητα που απέδιδε η ΕΕ στο ζήτημα της προστασίας προσωπικών δεδομένων αποτυπώθηκε και αγκυρώθηκε περαιτέρω ήδη στη Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997) με το άρθρο 286, το οποίο εισήγαγε την εφαρμογή των σχετικών κανόνων στο εσωτερικό των κοινοτικών οργάνων και οργανισμών, προβλέποντας επίσης την ίδρυση ενός “ανεξάρτητου εποπτικού οργάνου” με αντικείμενο τον έλεγχο της τήρησης των ουσιαστικών ρυθμίσεων. Το δικαίωμα προστασίας του πολίτη από την επεξεργασία των προσωπικών του στοιχείων κατοχυρώνεται σε ορισμένα ευρωπαϊκά συντάγματα ως ένα από τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα. Απέκτησε έναν ικανό αριθμό ιδιαίτερων χαρακτηριστικών, ώστε να δικαιολογεί την ιδιαίτερη θέση και την αναγνώρισή του ως ενός ξεχωριστού θεμελιώδους δικαιώματος. Η διαπίστωση αυτή εξάλλου υπήρξε η βάση για την ένταξή του στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2000-2001), στο κείμενο του οποίου διαχωρίζεται ο σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής (άρθρο 7) από την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (άρθρο 8)^{xxiv}. Η αναγνώριση πλέον (2007) του Χάρτη ως κειμένου ίσης νομικής αξίας με τις Συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει ιδιαίτερη σημασία για την ισχύ και προστασία του δικαιώματος προστασίας προσωπικών δεδομένων. Η ιδιαίτερη αυτή αξία αναδεικνύεται ακριβώς στις δραστηριότητες της Ένωσης και των κρατών –μελών στον τομέα της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις. Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν υιοθετηθεί κανονιστικές ρυθμίσεις που αφορούν τα πεδία αυτά^{xxv}, ρυθμίσεις που χαρακτηρίζονται από σημαντικές διαφορές ως προς το επίπεδο προστασίας των προσωπικών δεδομένων^{xxvi}. Η πολιτική της ΕΕ στον τομέα αυτό χαρακτηρίζεται από έλλειψη συνοχής και ολιστικής αντίληψης. Η ανάγκη για την εναρμόνιση των σχετικών ρυθμίσεων κατέστη επιτακτική μετά την υιοθέτηση του λεγόμενου «Προγράμματος της Χάγης για την ενδυνάμωση της ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης στην ΕΕ» (2004). Σε αυτό εντάσσεται η Απόφαση-Πλαίσιο του Συμβουλίου σχετικά με την ενοποιημένη προστασία προσωπικών δεδομένων στο πεδίο της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας^{xxvii}. Η απόφαση αποσκοπεί στην υιοθέτηση συνεκτικών κανόνων προστασίας δεδομένων, εντασσόμενη όμως στον στόχο της πρόληψης και καταπολέμησης της εγκληματικότητας και την υλοποίηση της αρχής της διαθεσιμότητας (availability) των πληροφοριών^{xxviii}, ούτως «ώστε η ανταλλαγή σχετικών πληροφοριών ανάμεσα στα κράτη-μέλη - για την πρόληψη και καταπολέμηση της εγκληματικότητας - να μην παρεμποδίζεται από διαφορετικά επίπεδα προστασίας»^{xxix}. Παρά την αναγνώριση του δικαιώματος προστασίας προσωπικών δεδομένων στη Συνθήκη της Λισσαβόνας (άρθρο 16 της Συνθήκης για τη λειτουργία της ΕΕ) και την εμπλοκή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην εκπόνηση των σχετικών κανόνων^{xxx} το αποτέλεσμα των μακρόχρονων διαβουλεύσεων δεν κρίνεται ικανοποιητικό, καθώς ομογενοποιεί μεν την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων σε αυτούς τους τομείς χωρίς ωστόσο να ενισχύει το επίπεδο προστασίας τους.

3.8 Το ελληνικό κανονιστικό πλαίσιο

Η Ελλάδα υπήρξε από τις πρώτες χώρες που μετέφεραν την κοινοτική Οδηγία στο εσωτερικό δίκαιο. Το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία προσωπικών δεδομένων συγκροτείται από το συνταγματικό δικαίωμα προστασίας προσωπικών δεδομένων όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 9 Α του Συντάγματος, τον νόμο 2472/97 (ΦΕΚ Α' 50/10.04.1997) για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως ισχύει

μετά τις τροποποιήσεις που κατά καιρούς εισήχθησαν^{xxx} καθώς και τον νόμο 3471/06 (ΦΕΚ Α' 133/28.06.2006) που – εκτός των τροποποιήσεων που επέφερε στον Ν. 2472/97 – αφορά την προστασία των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

3.9 Η συνταγματική κατοχύρωση της προστασίας προσωπικών δεδομένων

Κατά την αναθεώρηση του Συντάγματος το 2001 κρίθηκε επιβεβλημένη η κατοχύρωση ενός νέου, ειδικού δικαιώματος προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Το νέο άρθρο 9Α του Συντάγματος που περιλήφθηκε στο Σύνταγμα με την τελευταία αναθεώρηση του 2001 ορίζει ότι «καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει. Η διασφάλιση της προστασίας των προσωπικών δεδομένων ανατίθεται από τον αναθεωρητικό νομοθέτη σε ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί, όπως νόμος ορίζει». Το δικαίωμα προστασίας προσωπικών δεδομένων εντάσσεται στα νέα δικαιώματα που προέκυψαν από αυτή τη συνταγματική αναθεώρηση, κοινό χαρακτηριστικό των οποίων είναι η μέριμνα για τη διαφύλαξη της προσωπικής αυτονομίας και τη θωράκιση του ήδη γνωστού χώρου αυτοκαθορισμού σε συνθήκες οικονομικής ανάπτυξης και αξιοποίησης της τεχνολογίας^{xxxii}. Η προστασία προσωπικών δεδομένων ανήκει στην κατηγορία των νέων δικαιωμάτων που κατοχυρώνει το αναθεωρημένο Σύνταγμα, κοινό στοιχείο των οποίων είναι η εξασφάλιση όχι μόνο έναντι της κρατικής εξουσίας αλλά και έναντι των ιδιωτών^{xxxiii}. Η συνταγματική διάταξη, εξ ορισμού λιτή, δεν αναφέρεται σε συγκεκριμένα στοιχεία του δικαιώματος, όπως δεν αναφέρεται επίσης σε συγκεκριμένες αρμοδιότητες της ανεξάρτητης αρχής. Γνώμονας και όριο της διακριτικής ευχέρειας του κοινού νομοθέτη αποτελεί η «διασφάλιση της προστασίας προσωπικών δεδομένων». Εκτός από την θετική επιταγή προς τον νομοθέτη για ίδρυση ή/και διατήρηση (και υποστήριξη;) μιας τέτοιας αρχής η διάταξη αυτή δηλώνει ότι τυχόν περιορισμός των αρμοδιοτήτων, εξουσιών και ευχερειών της ελεγκτικής αρχής σε βαθμό που δεν μπορεί πλέον να διασφαλιστεί η αποτελεσματική προστασία του δικαιώματος προφανώς θέτει ζητήματα συνταγματικότητας

3.10 Το νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων

Ο Ν. 2472/97 μετέφερε τις ρυθμίσεις της κοινοτικής Οδηγίας για την προστασία δεδομένων (95/46/ΕΚ) στην εσωτερική έννομη τάξη. Αντικείμενο του νόμου είναι η θέσπιση των προϋποθέσεων για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και σκοπός του η προστασία των δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών των φυσικών προσώπων και ιδίως της ιδιωτικής ζωής. Ο νομοθέτης με το ν. 2472/97 οριοθετεί με ουσιαστικούς, οργανωτικούς, διαδικαστικούς και κυρωτικούς κανόνες τη συνταγματικά ανεκτή επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και με τον τρόπο αυτό ρυθμίζει τη ροή των προσωπικών δεδομένων στο πλαίσιο του κράτους, της οικονομίας και της κοινωνίας και οργανώνει τις πληροφοριακές σχέσεις μεταξύ των προσώπων.

Οι διατάξεις και επιταγές του νόμου καταλαμβάνουν, χωρίς διαφοροποιήσεις, αφενός τον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα και αφετέρου την αυτοματοποιημένη αλλά και την «κλασική», μεσμβιατικές μεθόδους διεξαγόμενη, επεξεργασία. Ο ν. 2472/97 συνιστά ένα (προστατευτικό) πλαίσιο κανόνων που εδράζεται σε τέσσερις πυλώνες: α) σε ένα σύστημα ουσιαστικών ρυθμίσεων που θέτει αφενός τις προϋποθέσεις νομιμότητας της επεξεργασίας προσδιορίζοντας δεσμευτικά το σημείο ισορροπίας μεταξύ των αντιτιθεμένων δικαιωμάτων και συμφερόντων και αφετέρου τις βασικές αρχές του νόμου με έμφαση στην αρχή του σκοπού και της αναλογικότητας^{xxxiv} (άρθρα 4-10), β) στην απονομή δικαιωμάτων στα πρόσωπα ώστε να προστατεύσουν τα δικαιώματα και συμφέροντά τους (άρθρα 11-14), γ) στην εισαγωγή και οργάνωση ανεξάρτητου θεσμικού ελέγχου της προστασίας προσωπικών δεδομένων ώστε να εξασφαλίζεται η εφαρμογή της νομοθεσίας (άρθρα 15-20) και δ) στους κανόνες που προβλέπουν διοικητικές, ποινικές και αστικές κυρώσεις σε περιπτώσεις παράβασης του νόμου (άρθρα 21-23). Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα συνιστά το θεμέλιο του ελληνικού συστήματος προστασίας δεδομένων επί του οποίου δομείται το σύστημα ελέγχου και ο μηχανισμός της εφαρμογής, της τήρησης αλλά και της εξέλιξης των νομικών ρυθμίσεων^{xxxv}. Τόσο ο νόμος όσο και η ελεγκτική αρμοδιότητα της Αρχής καταλάμβανε το σύνολο της επεξεργασίας. Ρήγμα στην σύστημα

προστασίας επέφερε το άρθρο 8 του ν. 3625/07 που εισήγαγε την εξαίρεση ενός ευρύτατου φάσματος επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων, συγκεκριμένα αυτής που πραγματοποιείται από τις δικαστικές – εισαγγελικές αρχές και τις διοικητικές αρχές για την εξυπηρέτηση των αναγκών της λειτουργίας τους με σκοπό τη βεβαίωση εγκλημάτων, από το πεδίο εφαρμογής του νόμου και κατ' επέκταση από την εποπτεία της Αρχής. Η εξαίρεση αυτή που αφορά έναν τομέα εντασσόμενο στον σκληρό πυρήνα της κρατικής δράσης θέτει μείζονα ζητήματα συνταγματικότητας. Ο «γενικός» νόμος συμπληρώνεται από τον ν. 3471/06 για την προστασία των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών που αντικατέστησε τον προισχύσαντα ν. 2774/1999 για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τηλεπικοινωνιακό τομέα. Ο νόμος αυτός, ενσωματώνοντας την Οδηγία 2002/58/ΕΚ, αποσκοπεί στην εισαγωγή ειδικών ρυθμίσεων που αφορούν τόσο το απόρρητο της επικοινωνίας και την προστασία της ιδιωτικότητας των χρηστών από πρακτικές όπως π.χ. η εγκατάσταση κατασκοπευτικού λογισμικού (spyware) όσο και την οργάνωση της προστασίας των δεδομένων των συνδρομητών και χρηστών έναντι των παρόχων

3.11 ο διεθνές κανονιστικό περιβάλλον

Ως προς την αντίδραση της διεθνούς κοινότητας στους κινδύνους των νέων ΤΠΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα, η απόφαση 2450/19.12.1968 της Γ.Σ. των Ηνωμένων Εθνών κατατάσσεται στα πρώτα σχετικά κείμενα. Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) υπήρξε ο δεύτερος διεθνής οργανισμός που ασχολήθηκε με την προστασία προσωπικών δεδομένων, εκδίδοντας τις λεγόμενες «Κατευθυντήριες Αρχές που διέπουν την προστασία της ιδιωτικότητας και τις διασυννοριακές ροές προσωπικών δεδομένων» (1980)^{xxxvi}. Αυτό το αρχικό και ταυτόχρονα *minimum* πλαίσιο γενικών αρχών στερείται δεσμευτικού χαρακτήρα και παρά – ή ακριβώς για - τον λόγο αυτόν συγκέντρωσε για μεγάλο διάστημα τη συναίνεση πολλών χωρών και κυρίως εκείνων που στερούνταν (ή εξακολουθούν να στερούνται) συνολικής νομοθεσίας για την προστασία προσωπικών δεδομένων, όπως οι ΗΠΑ.

Η διαρκώς και ραγδαία αυξανόμενη διασυννοριακή ροή προσωπικών δεδομένων δημιουργεί ωστόσο συνθήκες πίεσης αναφορικά με την υιοθέτηση κανόνων και διαδικασιών που θα καθιστούν ευχερή και νόμιμη τη ροή αυτή. Μία πηγή πίεσης συνιστά η ανάγκη να εξασφαλιστεί η εμπιστοσύνη χρηστών και καταναλωτών ως προς την τύχη των δεδομένων τους. Η πίεση αυτή επιτείνεται από τη θεσμική πραγματικότητα που έχει διαμορφώσει η Ευρώπη: η Οδηγία 95/46/ΕΚ (άρθρο 25) απαιτεί την ύπαρξη «ικανοποιητικού επιπέδου προστασίας» των προσωπικών δεδομένων για να είναι σύννομη η διαβίβαση δεδομένων σε μία Τρίτη χώρα. Διαπιστώνεται μία αύξηση των εθνικών νόμων αλλά και η ανάπτυξη περιφερειακών πρωτοβουλιών, όπως αυτή των χωρών του APEC (Asia-Pacific Economic Cooperation) με σκοπό τη διαμόρφωση κανόνων, προδιαγραφών και διαδικασιών για τη χρήση και τη διασυννοριακή ροή προσωπικών πληροφοριών. ή την Ιβηρονοτιοαμερικανική πρωτοβουλία εκπόνησης κατευθυντήριων αρχών προστασίας προσωπικών δεδομένων (2007).

3.12 Τα όρια και οι προκλήσεις της (προστασίας της) ιδιωτικότητας Τεχνολογία

Η προστασία των προσωπικών πληροφοριών (δεν μπορεί παρά να) αποτελεί εγγενές στοιχείο της νέας πληροφοριακής συνταγματικής τάξης. Αποκτά περίγραμμα και περιεχόμενο σταδιακά και σύστοιχα προς την εξελισσόμενη Εποχή της Πληροφορίας. Όπως διαφαίνεται ωστόσο από την συνοπτική ανάλυση που προηγήθηκε, η προστασία της πληροφοριακής ιδιωτικότητας δεν συνιστά αναντίρρητη παραδοχή. Η αμφισβήτησή της ή η αμφισβήτηση της εμβέλειας και των μέσων της οφείλονται σε ποικίλες αιτίες: τον νομικό πολιτισμό μιας χώρας, τις κυρίαρχες αντιλήψεις για τη σχέση ιδιωτικής-δημόσιας σφαίρας, την έμφαση σε άλλες πολιτικο-οικονομικές επιδιώξεις, στις οποίες η προστασία της ιδιωτικότητας προβάλλει προσκόμματα, την επίκληση της εκπλήρωσης άλλων δικαιωμάτων και συμφερόντων.

Τα όρια της ιδιωτικότητας και της προστασίας της καθορίζονται από τεχνολογικούς παράγοντες, την παγκοσμιοποίηση της επεξεργασίας και της επικοινωνίας, τις αλλαγές των αντιλήψεων τόσο των ατόμων όσο και των κρατικών και κοινωνικών οργανώσεων ως προς το περιεχόμενο της ιδιωτικότητας όσο και ως προς τη σχέση της με άλλα δημόσια και

ιδιωτικά αγαθά και επιδιώξεις. Η πληροφοριακή ιδιωτικότητα διάγει περίοδο κρίσεως που οφείλεται τόσο στην περιρρέουσα πολιτικο-οικονομική πραγματικότητα όσο και σε βασικά δομικά χαρακτηριστικά των ΤΠΕ, όπως αυτές εξελίσσονται και λειτουργούν.

Η ανάλυσή μας έχει σημείο αφετηρίας ακριβώς τον τεχνολογικό παράγοντα ή την τεχνολογική «δοκιμασία της ιδιωτικότητας». Η τεχνολογία τελεί σε μία «διαλεκτική» σχέση προς τις άλλες εξελίξεις: ο νέος ρόλος του κράτους και οι αλλαγές στη διάρθρωση της οικονομίας ενέτειναν τις ανάγκες για επεξεργασία δεδομένων. Οι νέες τεχνολογίες είναι προϊόν της κοινωνίας, η προέλευση και η εξέλιξή τους προσδιορίζονται από αυτή. Από την άλλη πλευρά οι τεχνολογίες επηρεάζουν, ενίοτε δε καθορίζουν την εξέλιξη της κοινωνίας και των θεσμών της. Η ανάπτυξη των τεχνολογιών της πληροφορίας και επικοινωνίας με την αλματώδη πρόοδό τους αλλάζουν το τοπίο: στη νέα κοινωνία της πληροφορίας οι υπηρεσίες που προσφέρονται από τις νέες τεχνολογίες συνιστούν κρίσιμο παράγοντα καθορισμού των κοινωνικών και οικονομικών δομών και σχέσεων.

3.13 Εμπορευματοποίηση της προσωπικής πληροφορίας

Η τεχνολογική υποδομή των δικτύων σε συνδυασμό με τις τεχνολογίες πληροφορικής κατέστησε τη συλλογή και τη χρήση πληροφοριών ευχερή και οικονομικά προσιτή. Οι καταναλωτές έχουν στην online αγορά πολύ λιγότερες επιλογές να διαφυλάξουν τα προσωπικά δεδομένα τους. Συχνά είναι οι ίδιοι οι χρήστες που παρέχουν τα δεδομένα τους, είτε γιατί αυτά προαπαιτούνται για τη δημιουργία ενός λογαριασμού είτε ως «αντάλλαγμα» για την πρόσβαση σε μία υπηρεσία ή πληροφορία. Τα συστήματα είναι συνήθως έτσι σχεδιασμένα ώστε να παρακολουθούν τα άτομα ήδη από την έναρξη της πλοήγησής τους στο δίκτυο, χρησιμοποιώντας τις διευθύνσεις IP καθώς και cookies. Ιστοσελίδες, δικτυακές επιχειρήσεις, πάροχοι συλλέγουν μεγάλο όγκο προσωπικών πληροφοριών, χωρίς απαραίτητα τα άτομα να έχουν συναίνεση ή και να έχουν γνώση της συλλογής, καθώς αυτή μπορεί μάλιστα να λαμβάνει χώρα με αδιαφανή τρόπο. Αν δε ο τεχνολογικά ενήμερος χρήστης μπορεί να περιορίσει τα cookies χρησιμοποιώντας τις σχετικές ρυθμίσεις, θα αντιμετωπίσει τον αποκλεισμό της πρόσβασης σε σελίδες υψηλής ζήτησης, συμπεριλαμβανομένης αυτής της Google. Προηγμένες τεχνολογίες εξόρυξης δεδομένων (data mining) επιτρέπουν την παραγωγή νέας πληροφορίας που αποδεικνύεται πολύ χρήσιμη για τις έρευνες αγοράς και τη διαφήμιση. Αρκετές εταιρίες συνδυάζουν δεδομένα και προσαρμόζουν τη διαφημιστική τακτική αλλά και τη στοχευμένη διαφήμιση στα ενδιαφέροντα του χρήστη, όπως αυτά εκφράζονται και αποκαλύπτονται μέσα από την πλοήγηση ή/και άλλη διαδικτυακή δραστηριότητά του. Διαφημιστικές πρακτικές, όπως το λεγόμενο behavioural targeting ή άλλες εξατομικευμένες υπηρεσίες υπογραμμίζουν την εξέλιξη των προσωπικών πληροφοριών σε οικονομικό μέγεθος για τις επιχειρήσεις, ιδίως αυτές που δραστηριοποιούνται στο πλαίσιο της ψηφιακής οικονομίας. Οι εταιρίες αντιμετωπίζουν τις πληροφορίες αυτές ως εταιρική περιουσία επενδύοντας στην ανάπτυξη λογισμικού που διευκολύνει τη συλλογή δεδομένων από τους χρήστες. Τα προσωπικά δεδομένα έχουν ως «το ζωοποίο στοιχείο ή το βασικό συνάλλαγμα» της «οικονομίας της πληροφορίας» (information economy). Αντίστοιχη είναι και η πίεση για την οικονομική αξιοποίησή τους. Συχνά υποστηρίζεται ότι σκοπός της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων είναι η βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της ευρυθμίας των αγορών αλλά και η συνακόλουθη καλύτερη ανταπόκριση στις ανάγκες των καταναλωτών. Η επίτευξη της στόχευσης αυτής θα προϋπέθετε ωστόσο την παροχή καλύτερης πληροφόρησης και ουσιαστικών επιλογών στον καταναλωτή. Ορισμένες παράμετροι που επιτείνουν τον προβληματισμό για την προστασία των προσωπικών δεδομένων αφορούν τις επιχειρηματικές αλλαγές που συντελούνται στο πεδίο της ψηφιακής οικονομίας. Στο πλαίσιο αυτό, εξαιρετικό ενδιαφέρον αλλά και κινδύνους παρουσιάζει π.χ. η πρόσφατη εξαγορά της Double Click, της μεγαλύτερης διαφημιστικής εταιρίας στον κόσμο από την Google, τη μεγαλύτερη και πλέον δημοφιλή μηχανή αναζήτησης. Κρίσιμα στοιχεία είναι ταυτόχρονα η αύξουσα πολυπλοκότητα στην οργάνωση των φορέων που επεξεργάζονται δεδομένα, με μορφές όπως το outsourcing ή το off-shoring καθώς οδηγούν σε πιο πολύπλοκες σχέσεις μεταξύ αυτών που συλλέγουν, επεξεργάζονται ή χρησιμοποιούν τις προσωπικές πληροφορίες. Το πρόβλημα επιτείνεται καθώς, ιδίως, αλλά όχι μόνο, στην περίπτωση πολυεθνικών

εταιριών η επεξεργασία λαμβάνει χώρα σε πολλές και διαφορετικές ως προς το επίπεδο προστασίας χώρες.

3.14 Η έλλειψη ορίων και η δικτυακή παγκοσμιοποίηση

Οι ΤΠΕ δημιούργησαν περαιτέρω τις προϋποθέσεις για την αποσύνδεση της επεξεργασίας από συγκεκριμένο τόπο. Η παγκοσμιοποίηση δεν έχει απλώς μία προφανή τεχνολογική διάσταση αλλά, πολύ περισσότερο, συντελείται ακριβώς πάνω σε τεχνολογική βάση. Η παγκοσμιοποίηση των οικονομικών και κοινωνικών δικτύων αλλά και της επίτευξης συνεργασιών και της επίλυσης προβλημάτων σε οργανωσιακό και κρατικό επίπεδο αντιστοιχεί στην παγκοσμιοποίηση των πληροφοριακών ανταλλαγών, την υπηρετεί και υπηρετείται από αυτή. Η κυκλοφορία της πληροφορίας και η προσπελασιμότητά της δεν υπερβαίνει απλώς τα εδαφικά σύνορα. Αίρει, μέσω των δικτύων, αυτή καθεαυτή την έννοια των πεπερασμένων εδαφικών ορίων. Η παγκοσμιοποίηση, η ανάπτυξη των επιχειρηματικών μοντέλων “follow the sun”, η ανάπτυξη του Διαδικτύου σε συνδυασμό με τη μείωση του τηλεπικοινωνιακού κόστους έχει ως αποτέλεσμα τη δραματική αύξηση της διασυνοριακής ροής δεδομένων. Η «μετανάστευση» (de-localisation) της επεξεργασίας έχει ως αποτέλεσμα την αδυναμία ελέγχου (της νομιμότητας) των ροών πληροφορίας πάνω στα δίκτυα. Το ρυθμιστικό βάρος και οι επιταγές της προστασίας της πληροφοριακής ιδιωτικότητας παραμένουν (αναπόφευκτα;) σημαντικά προσανατολισμένοι σε εδαφικούς όρους. Ένα πρώτο ζήτημα που τίθεται αφορά τη δυσχέρεια προσδιορισμού και εφαρμογής του δικαίου ή/και των δικαστικών αποφάσεων, καθώς το δίκαιο και οι υποχρεώσεις που επιβάλλει συνδέονται άρρηκτα με την έννοια της εδαφικά προσδιορισμένης επικράτειας. Ποιο ρυθμιστικό πλαίσιο εφαρμόζεται στην περίπτωση της γερμανικής πολυεθνικής εταιρίας, η οποία διεκπεραιώνει τα λογιστικά της στην Ινδία, διατηρεί τη βάση δεδομένων όλων των εργαζομένων στη Σιγκαπούρη, ενώ ο εξυπηρετητής του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail server) διατηρείται στο San Francisco ;Μία δεύτερη επίπτωση του ρυθμιστικού προσανατολισμού στα γεωγραφικά όρια είναι ακριβώς ότι αγνοούνται οι νέες μορφές δεδομένων και οι νέες μορφές επεξεργασίας τους. Η Ευρωπαϊκή Ένωση επέβαλε με την Οδηγία 95/46/ΕΚ αυστηρούς κανόνες ως προς τη διασυνοριακή ροή δεδομένων σε τρίτες χώρες καθώς η νομιμότητά της εξαρτάται από το εάν η χώρα υποδοχής των προσωπικών δεδομένων (κρίνεται ότι) παρέχει «ικανοποιητικό επίπεδο» προστασίας των δεδομένων αυτών. Η εφαρμογή τους όμως εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το αίσθημα υποχρέωσης συμμόρφωσης που έχουν οι αποδέκτες των ρυθμίσεων καθώς οι μηχανισμοί επιβολής του δικαίου δοκιμάζονται από την τεχνική ευκολία με την οποία, με ένα mouse-click, μία βάση δεδομένων μπορεί να διαβιβαστεί σε μία τρίτη χώρα. Περαιτέρω η ροή των πληροφοριών στα δίκτυα εγείρει σοβαρά ζητήματα ως προς την έννοια όρων που είναι κομβικοί για την προστασία των προσωπικών πληροφοριών, την κατανόηση και εφαρμογή των σχετικών κανόνων, όπως η έννοια της διασυνοριακής διαβίβασης δεδομένων: Η κρίση του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ότι η ανάρτηση δεδομένων σε ιστοσελίδα, στην οποία υπάρχει δυνατότητα πρόσβασης από οπουδήποτε δεν συνιστά καθεαυτή διασυνοριακή διαβίβαση, δεν είναι βέβαιο ότι συνιστούσε μία στέρεη νομική θέση ή μία πραγματιστική λύση καθώς στην αντίθετη περίπτωση θα σήμαινε υποχρέωση εφαρμογής των κανόνων για τη διασυνοριακή ροή σε κάθε δημοσιοποίηση δεδομένων στο Δίκτυο^{xxxvii}. Κάτι τέτοιο θα σήμαινε εν τοις πράγμασι απαγόρευση ανάρτησης προσωπικών δεδομένων καθώς είναι προφανές ότι δεν διαθέτουν όλες οι χώρες το «ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας» των πληροφοριών που απαιτεί η κοινοτική Οδηγία για τη διασυνοριακή ροή προσωπικών δεδομένων. Αντίστοιχα ζητήματα είχαν τεθεί στην πολύκροτη υπόθεση των λεγόμενων PNR-data, όπου το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υποστήριξε ότι η πρόσβαση δημόσιων αρχών των ΗΠΑ στα δεδομένα PNR (σύστημα pull), σε αντίθεση με την εναλλακτική λύση της προώθησης δεδομένων (σύστημα push), συνιστά μια μη

ρυθμιζόμενη από την Οδηγία και γι' αυτό μη επιτρεπτή σύμφωνα με το ευρωπαϊκό δίκαιο επεξεργασία δεδομένων

3.15 Η «ρουτίνα» της επεξεργασίας

Η διάδοση και αποκέντρωση της επεξεργασίας δεν λαμβάνει χώρα μόνο σε διακρατικό επίπεδο αλλά, όπως ήδη έχει επισημανθεί, και στην καθημερινότητα. Η διαθεσιμότητα, ο πλούτος της προσφοράς τεχνολογικών λύσεων και εφαρμογών σε συνδυασμό με το γεγονός ότι αυτές πλέον είναι περισσότερο οικονομικά προσιτές, όχι μόνο συντέλεσε στην αύξηση της επεξεργασίας αλλά άλλαξε τη δομή της καθώς και τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται κανείς τη ροή και χρήση της προσωπικής πληροφορίας στην καθημερινότητα. Ο πολίτης-πελάτης της Κοινωνίας της Πληροφορίας βρίσκεται σε διαρκή πληροφοριακή (συχνά δικτυακή) συναλλαγή με τον περιβάλλοντα κόσμο.

Η κοινοποίηση και επεξεργασία προσωπικών δεδομένων εξελίσσεται σε «κανονικότητα», εγγενές χαρακτηριστικό μιας κοινωνίας, στην οποία όλο και περισσότερες δραστηριότητες των προσώπων λαμβάνουν χώρα στο τεχνολογικό περιβάλλον. Παρά τους κυρίαρχους μύθους για την απόλυτη ανωνυμία που εξασφαλίζει η πλοήγηση στον κυβερνοχώρο, η πραγματικότητα είναι ότι η online δραστηριότητα ταυτοποιείται ή -έστω- μπορεί να ταυτοποιηθεί. Στις κάθε είδους δικτυακές συναλλαγές επιβάλλεται και θεσμοποιείται η ταυτοποίηση του χρήστη, ενώ η ανωνυμία εκτοπίζεται, αν μάλιστα δεν περιβάλλεται με καχυποψία.

Ο χρήστης εθίζεται στην «αναγκαιότητα» να παρέχει πληροφορία και να αποτελεί η καταγραφή της μία - μη ελεγχόμενη ως προς την αναγκαιότητά της - νομοτέλεια. Ο πολλαπλασιασμός της διατιθέμενης πληροφορίας, η απώλεια της ανωνυμίας είναι το αντίτιμο της δυνατότητας online διεκπεραίωσης συναλλαγών, εργασιών και υποχρεώσεων, όπως η ηλεκτρονική παραγγελία και πληρωμή προϊόντων και υπηρεσιών (ηλεκτρονικό εμπόριο). Η εισαγωγή αναγνωριστικών αριθμών ή και ενιαίου αναγνωριστικού αριθμού ή η διασύνδεση αρχείων του δημόσιου τομέα επιτρέπει την ταχύτερη και ορθολογικότερη διεκπεραίωση διοικητικών υποθέσεων (ηλεκτρονική διακυβέρνηση) αλλά ταυτόχρονα προϋποθέτει και καθιστά την πρόσβαση στα δεδομένα των πολιτών πολύ πιο ευχερή και εκτενή. Η παροχή πληροφορίας ή η συγκατάθεση στην επεξεργασία της συνιστά το «τίμημα» της άνεσης και της εξοικονόμησης χρόνου, κόστους κ.α.

Μα αξιοσημείωτη εξέλιξη συνιστά η εκρηκτική ανάπτυξη της κοινωνικής δικτύωσης και της αυτοέκθεσης μέσω ιστολογίων ή των δικτύων κοινωνικής οργάνωσης. Το νεοφιλελεύθερο ή «αναρχο-αυτόνομο» άτομο μοιάζει να μετατρέπεται από «θύμα» και «θιγόμενο» σε «κύριο» των πληροφοριακών ροών. Φαίνεται να εξελίσσεται σε πομπό και δέκτη δεδομένων και να αποβάλλει τον ρόλο του «αντικειμένου» που ανέπτυξε επί χρόνια η συζήτηση για την προστασία της ιδιωτικότητας. Η - αναμφισβήτητη - «εμπορευματοποίηση» της προσωπικής πληροφορίας αγγίζει το απώτερο σημείο της, όταν το «υποκείμενο» των δεδομένων εμπλέκεται άμεσα στη διαδικασία χρήσης/εκποίησης των δεδομένων που το αφορούν. Το άτομο -κύριος της πληροφορίας όχι μόνο παρέχει εθελοντικά πληροφορία αλλά και διαπραγματεύεται το τίμημά της. Οι «θιγόμενοι» από την επεξεργασία συχνά συμμετέχουν στη συλλογή ή στην προφανή εμπορευματοποίηση των δεδομένων τους προσδοκώντας υλικά οφέλη: Οι βαθμοί επιβράβευσης (bonus points) σε μία κάρτα πιστού πελάτη δεν συνιστούν μία ανωνύμως παρεχόμενη εκπαιδευτική δυνατότητα αλλά το αντάλλαγμα της συγκατάθεσης για την επεξεργασία πληροφοριών. Το δικαίωμα να μένει κανείς μόνος εξελίσσεται σε δικαίωμα να απαλλοτριώνει την ιδιωτικότητά του και να διαπραγματεύεται την τιμή της προσωπικής πληροφορίας του.

Η ιδιωτικότητα - ή ακριβέστερα το επίπεδο προστασίας της - αφορά τη θέση ενός ατόμου μέσα σε ένα δίκτυο σχέσεων που προσδιορίζει τη ζωή του. Οι σχέσεις αυτές αναφέρονται στη διάδραση των προσώπων με δημόσιες αρχές ή ιδιωτικούς οργανισμούς, όπως οι πάροχοι πρόσβασης και υπηρεσιών. Η διάδραση αυτή εξελίσσεται συχνά σε - πραγματική ή ψυχολογική - εξάρτηση από αρχές και οργανισμούς που παράγουν ή παρέχουν προϊόντα ή/και υπηρεσίες^{xxxviii}. Η εξάρτηση δεν είναι ούτε αμελητέα ούτε πάντοτε αντιμετωπίσιμη: Εάν κανείς, χάριν της προστασίας της ιδιωτικότητάς του, μπορεί (ευκολότερα) να παραιτηθεί από τις ηλεκτρονικές αγορές δεν μπορεί να κάνει το ίδιο όσον αφορά την αποχή από τη χρήση μηχανών αναζήτησης, οι οποίες, είτε ως πάροχοι υπηρεσιών προς τους χρήστες είτε ως πάροχοι περιεχομένου, αποθηκεύουν και επεξεργάζονται δεδομένα των χρηστών μέσω cookies ή μέσω ανάκτησης δεδομένων από την καλούμενη «κρυφή

μνήμη». Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης και της κινητικότητας, δύσκολα μπορεί επίσης να παραιτηθεί κανείς από την πραγματοποίηση ταξιδιών, η οποία σε ορισμένες περιπτώσεις - όπως αυτή της ηλεκτρονικής πρόσβαση δημόσιων αρχών των ΗΠΑ στα δεδομένα επιβατών αεροπορικών πτήσεων από/προς/δια ΗΠΑ - συνεπάγεται ευρύτατη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων του επιβάτη.

Η εξέλιξη της επεξεργασίας σε - κοινωνικά αποδεκτή ή έστω ανεκτή - κανονικότητα δεν είναι άμοιρη κανονιστικών επιπτώσεων. Μία κομβική έννοια που διατρέχει την ευρωπαϊκή προσέγγιση και νομοθεσία της επεξεργασίας/προστασίας προσωπικών πληροφοριών είναι η έννοια της αναλογικότητας, δηλ. ο περιορισμός της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων στο μέτρο που είναι αναγκαίο και πρόσφορο για την επίτευξη ενός νόμιμου σκοπού. Οι απαιτήσεις της αναγκαιότητας και της προσφορότητας συμπληρώνονται με την επιταγή να μην περιορίζεται υπέρμετρα ή δυσανάλογα το δικαίωμα της ιδιωτικότητας. Οι ευχέρειες που παρέχουν οι νέες τεχνολογίες εν πάση περιπτώσει δημιουργούν ένα διαφορετικό περιβάλλον που επηρεάζει αναπόφευκτα την πρόσληψη, κατανόηση και ερμηνεία της έννοιας της αναλογικότητας: Η σχέση αναλογίας μέσων, βαθμού προσβολής και σκοπού κρίνεται εν τοις πράγμασι υπό διαφορετικό πρίσμα, εάν τα μέσα προσφέρονται αφειδώς, σε προσιτές τιμές και οι δυνατότητές τους είναι προκλητικά ευρείες^{xxxix}.

Ουσιαστικές αλλαγές υφίστανται και οι αντιλήψεις των ατόμων αναφορικά με το επίπεδο και την έκταση της προστασίας που «δικαιούνται» να προσδοκούν. Η «εύλογη προσδοκία για ιδιωτικότητα» (reasonable expectation of privacy), κεντρική έννοια του αμερικανικού δικαίου αλλά και ερμηνευτικό εργαλείο στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, είναι μία έννοια ευέλικτη, το περιεχόμενο της οποίας συμπροσδιορίζεται από τις τεχνολογικές ή/και κοινωνικές αλλαγές. Ωστόσο ο βαθμός προσδοκίας ιδιωτικότητας δεν μένει ανεπηρέαστος από την έκταση και ένταση της επεξεργασίας πληροφορίας και επιτήρησης που ασκείται σε μία κοινωνία^{xl}. Η πανταχού παρουσία κλειστών κυκλωμάτων τηλεόρασης ή η επιτήρηση των χώρων εργασίας και των εργαζομένων μειώνουν το κατώφλι των προσδοκιών των ατόμων ως προς το επίπεδο προστασίας της ιδιωτικότητάς τους.

3.16 Το όριο της (αν)ασφάλειας

Ορισμένοι συγγραφείς, όπως ο Solove αντιπροτείνουν ως κυρίαρχο συμβολισμό για την επιτήρηση στον 21^ο αιώνα τη «Δίκη» του Φ.Γ. Κάφκα: ο «κατηγορούμενος» Γιόζεφ Κ., χωρίς να γνωρίζει καν το «αδίκημα» για το οποίο κατηγορείται, έχει να αντιμετωπίσει μία ανεξέλεγκτη γραφειοκρατία που τον επιτηρεί/παρακολουθεί διαρκώς και τον παραπέμπει χωρίς γνωστό και σαφές κατηγορητήριο σε μία ατέρμονη «δίκη», χωρίς κανόνες και διαδικασίες. Η παραπομπή στον συμβολισμό της «Δίκης» μοιάζει εύστοχη όχι μόνο γιατί εκφράζει, όπως υποστηρίζει ο Solove την ασυμμετρία γνώσης και δύναμης και την ευπάθεια του προσώπου έναντι των κινδύνων και των διακινδυνεύσεων^{xli} που αντιμετωπίζει. Η μεταφορά αυτή ενσωματώνει και την παραδοχή ότι εν τέλει φαίνεται αναγκαία, αν όχι μοιραία (και αναπόφευκτη;), η προσαρμογή στην επιτήρηση ως αναπόφευκτο δεδομένο της ψηφιακής εποχής.

Η - σχετικά ευρεία - αποδοχή ή ανοχή της εκτεταμένης επεξεργασίας προκύπτει όχι μόνο ως (αναγκαίο) παρακολούθημα των πληροφοριακών συναλλαγών και επικοινωνιών αλλά και ως παρακολούθημα του αιτήματος ή της προσδοκίας της ασφάλειας. Η ασφάλεια ανέκαθεν εμπεριείχε την προστασία από κινδύνους και απειλές. Ωστόσο, ακριβώς επειδή η αβεβαιότητα είναι σύμφυτη με τη μεταβιομηχανική κοινωνία, το κέντρο βάρους της ασφάλειας μετατίθεται στη διάγνωση μελλοντικών κινδύνων και στην πρόληψή τους. Είτε αναφερόμαστε στην ασφάλεια ενός κράτους είτε στην ασφάλεια του πληροφοριακού συστήματος μιας επιχείρησης^{xlii} είτε στην ασφάλεια των πληροφοριακών συναλλαγών η αξίωση της ασφάλειας εστιάζεται στην έγκαιρη αναγνώριση πιθανών κινδύνων και απειλών και την ανάπτυξη προληπτικών μέτρων και διαδικασιών για τη διάγνωση, την αποφυγή αλλά και τον εντοπισμό της επέλευσής τους.

Η πρόληψη του κινδύνου προϋποθέτει τον προσδιορισμό των απειλούμενων αγαθών, το είδος του κινδύνου ή της απειλής. Οι κίνδυνοι και οι απειλές μεταλλάσσονται ανάλογα με το πλαίσιο, κοινωνικό, γεωπολιτικό, οικονομικό, ιστορικό, αλλά και ταυτόχρονα συγκαθορίζουν, αν δεν επικαθορίζουν, το πλαίσιο αυτό. Ως βασικό κοινό χαρακτηριστικό των σημερινών κινδύνων επισημαίνεται η απροσδιοριστία της απειλής και των στόχων. Εν γένει φαίνεται να κυριαρχεί η αντίληψη ότι το επίπεδο των διακινδυνεύσεων έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια. Εάν αναφερόμαστε στο κρατικό επίπεδο, ο κίνδυνος της «τρομοκρατίας» είναι εξ ορισμού ένας - εν

τέλει - αόριστος κίνδυνος^{xliii}: είναι αόριστος ως προς τα αίτια, την έκταση, τον τόπο, τον χρόνο, τα μέσα. Εάν αναφερόμαστε στο οργανωσιακό επίπεδο, η εξάρτηση από πληροφοριακά συστήματα και δίκτυα πολλαπλασιάζει γεωμετρικά την έκθεση σε διαγνώσιμους και μη προδιαγνώσιμους κινδύνους, ενώ σε ατομικό επίπεδο οι δυνατότητες των ΤΠΕ και κυρίως της διαδικτυακής επικοινωνίας συνοδεύονται από τους κινδύνους που συνεπιφέρει το παράνομο και αθέμιτο περιεχόμενο του Δικτύου και το κυβερνοέγκλημα.

Η αντίληψη του πραγματικού ή πιθανολογούμενου κινδύνου είναι κρίσιμη για τις αποφάσεις μας, είτε σε συλλογικό είτε σε ατομικό επίπεδο. Η αντίληψη για τον κίνδυνο και την ασφάλεια έχει συγχρόνως σοβαρές επιπτώσεις ως προς την προστασία, ή για να ακριβολογούμε, την έκταση της προσβολής της ιδιωτικότητας. Τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, η διαχείριση των κινδύνων και διακινδυνεύσεων συνδέεται και συνοδεύεται με ραγδαία αύξηση της συλλογής και επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων καθώς κυριαρχεί η πεποίθηση ότι μόνο η μεγαλύτερη δυνατή διαθεσιμότητα πληροφορίας θα εμποδίσει την επέλευση κινδύνων, επιθέσεων και βλαβών σε ιδιωτικά και δημόσια συμφέροντα και στην κοινωνία στο σύνολό της.

Υπό την επίδραση - αν όχι πίεση - της περιρρέουσας γεωπολιτικής πραγματικότητας σημειώνονται δύο, αλληλοσυνδεόμενες, αλλαγές μείζονος σημασίας: α) η πρώτη αφορά την αλλαγή του παραδείγματος ως προς την αντιμετώπιση των κινδύνων και β) η δεύτερη αφορά την αύξουσα πληροφοριακή όσμωση δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

3.17 Αποδόμηση ή αναδόμηση της προστασίας της ιδιωτικότητας

Η αυτορρυθμιση προτάσσεται συχνά ως λύση για την αντιμετώπιση του παγκοσμιοποιημένου χαρακτήρα των πληροφοριακών ροών. Η παγκοσμιοποίηση των πληροφοριακών ανταλλαγών, η μη υποκείμενη σε φυσικά σύνορα δια-δικτυακή επικοινωνία και πραγματικότητα και σε τελευταία ανάλυση, η παγκοσμιοποίηση των πληροφοριακών αναγκών και απαιτήσεων εγείρει περαιτέρω το μείζον ζήτημα της φύσης των ρυθμιστικών κανόνων. Όπως ήδη επισημάνθηκε, αφενός οι ρυθμιστικές προσεγγίσεις, εφόσον και όπου υφίστανται, παρουσιάζουν σημαντικές αποκλίσεις. Αξίζει πάντως να επισημανθεί ότι η βασική διακήρυξη της τελευταίας (2008) Παγκόσμιας Διάσκεψης των Επιτρόπων και Αρχών Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων αναφέρεται ακριβώς στην ανάγκη «να εκπονηθεί μία κοινή πρόταση για τη θέσπιση διεθνών προδιαγραφών για την προστασία της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων». Η λύση ενός παγκόσμιας εμβέλειας ρυθμιστικού εργαλείου είναι τόσο προφανής όσο και εξαιρετικά δυσχερής ως προς την επίτευξή της. Η δυσχέρεια αυτή αφορά τόσο την αδυναμία επίτευξης συναίνεσης ως προς τις κανονιστικές επιλογές όσο και το επίπεδο στο οποίο θα επιτευχθεί μία παγκόσμια συναίνεση, το οποίο – σχεδόν αναπόφευκτα – θα είναι η συνισταμένη ή ο ελάχιστος κοινός παρονομαστής των διαφόρων προσεγγίσεων για την προστασία της ιδιωτικότητας. Οι νομοθετικές επιλογές δεν είναι ζήτημα τεχνολογικής νομοτέλειας. Οι ροές δεδομένων, πληροφοριών, κεφαλαίου είναι εκφράσεις των διαδικασιών που κυριαρχούν στην οικονομία, την κοινωνία, την κρατική και διακρατική οργάνωση. Δεν είναι λίγοι αυτοί που αναφέρονται σε «κρίση» της προστασίας της ιδιωτικότητας. Πρόκειται για κρίση δομική, καθώς κυρίως λόγω της τεχνολογικής εξέλιξης και της διάχυσης της επεξεργασίας των προσωπικών πληροφοριών τίθενται σε δοκιμασία τα βασικά εργαλεία αλλά και οι ίδιες οι προϋποθέσεις της προστασίας της ιδιωτικότητας. Ορισμένοι συγγραφείς υποστηρίζουν ότι η μεταφορά του Μεγάλου Αδελφού (1984) για τον συμβολισμό της επιτήρησης και των επιπτώσεών της δεν ανταποκρίνεται πλέον στη φύση της επιτήρησης και των σχέσεων, τις οποίες παράγει ή και επηρεάζει. Ήδη στο δημόσιο, θεωρητικό και κοινωνικοπολιτικό διάλογο, γίνεται αναφορά στους πολλούς «Μικρούς αδελφούς», στους οποίους δεν συμπεριλαμβάνονται μόνο οργανισμοί του ιδιωτικού τομέα που αποτελούν πηγή διακινδύνευσης για τα δικαιώματα αλλά και

μεμονωμένα πρόσωπα. Η διαθεσιμότητα και διάδοση της τεχνολογίας καθιστά τον καθένα δυνάμει πηγή επεξεργασίας πληροφορίας και συνακόλουθα πηγή παραβίασης δικαιωμάτων. Εν προκειμένω το παράδειγμα της διάδοσης της βιντεοεπιτήρησης στο μικροεπίπεδο της οικιακής και οικογενειακής χρήσης είναι χαρακτηριστικό^{xiv}. Το παγκόσμιο χωριό Facebook των 200 εκ. μελών, όπου οι χρήστες αυτό- και αλληλοεκτίθενται ή το Google Street View καταδεικνύουν δύο άλλες διαστάσεις της επιτήρησης την αλληλοεπιτήρηση και την αυτό-έκθεση. Τα ψηφιακά κοινωνικά δίκτυα δεν λειτουργούν μόνο ως πλατφόρμες αυτοέκθεσης και κοινωνικών επαφών. Κάθε επικοινωνιακή συναλλαγή, όπως η ανάρτηση φωτογραφίας ή και αυτή καθεαυτή η πρόσκληση να ενταχθεί κάποιος στον «κύκλο» των «φίλων» ενέχει ή συνεπάγεται την επεξεργασία πληροφορίας για τρίτα πρόσωπα αλλά και την πιθανότητα της προσβολής των δικαιωμάτων τους.. Ακριβώς λόγω των μεταλλαγών ως προς τις επικοινωνιακές σχέσεις και τη διάχυση της επεξεργασίας προσωπικών πληροφοριών, προβάλλεται το τελευταίο διάστημα, εκ νέου και με έμφαση, το μοντέλο του «αυτοπροστατευόμενου ατόμου-χρήστη». Ακριβέστερα, η προσέγγιση αυτή συντίθεται αφενός από την παροχή της δυνατότητας στο άτομο να προσδιορίσει με τον μηχανισμό της συγκατάθεσης το εύρος των πληροφοριών που οι άλλοι θα επεξεργάζονται για αυτό και αφετέρου από τη χρήση τεχνικών εργαλείων για να θωρακίσει την ιδιωτικότητά του. Υποστηρίζεται ότι είναι προτιμότερη η παροχή προϋποθέσεων εξατομικευμένης αυτοπροστασίας από την γενικευμένη επιταγή που «εξαναγκάζει» σε προστασία. Το δίπολο αυτονομία – ετερονομία δοκιμάζεται ποικιλοτρόπως ακριβώς σε αυτό το πεδίο, όπου η αυτονομία του ατόμου είναι το βασικό διακύβευμα. Η προστασία δεδομένων αποσκοπεί στη διατήρηση της αυτονομίας μέσω της προστασίας δεδομένων αλλά ταυτόχρονα σε ορισμένες περιπτώσεις «υποκαθιστά» την αυτονομία μέσω κανονιστικών μηχανισμών προστασίας. Η συγκατάθεση του ατόμου ή η αυτοδιαχείριση της δικτυακής εικόνας και παρουσίας είναι όντως μία πρωταρχική έκφραση του δικαιώματος πληροφοριακού αυτοκαθορισμού. Ζητούμενο είναι να μπορεί το άτομο να καθιστά δυνατή την επιθυμητή επεξεργασία και να παρεμποδίζει την ανεπίτρεπτη. Ωστόσο, όπως ήδη επισημάνθηκε, η συγκατάθεση είναι ατελές παράδειγμα θεμελίωσης της επεξεργασίας καθώς η τεχνολογία επιτρέπει την πλήρη αυτονόμηση και αποξένωση της αρχικής επεξεργασίας της πληροφορίας, στην οποία αναφέρεται η συγκατάθεση-πηγή της νομιμότητας. Όσο και εάν η προσέγγιση της αυτοπροστασίας θα μπορούσε να είναι η απάντηση στη δυναμική τεχνική εξέλιξη και στην παγκοσμιοποίηση των πληροφοριακών ροών, είναι αμφίβολο, εάν υφίστανται οι - αντικειμενικές και υποκειμενικές - συνθήκες που εγγυώνται την ενσυνείδητη και ελεύθερη, άρα και υπεύθυνη, επιλογή των ατόμων. Η σύντομη ανάλυση που προηγήθηκε καθιστά προφανές ότι η προστασία προσωπικών δεδομένων βρίσκεται μπροστά σε νέες αμφισβητήσεις, προκλήσεις και επιλογές. Καμία νομοθετική απάντηση στις προκλήσεις της προστασίας της ιδιωτικότητας δεν μπορεί να είναι τελική ή στατική. Πρέπει να εξελίσσεται το ίδιο δυναμικά με την τεχνολογία. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι ο διάλογος, δημόσιος και επιστημονικός, για τα ζητήματα της ιδιωτικότητας. Ο «διάλογος» μεταξύ των διαφόρων κλάδων του δικαίου, «πληροφορικών» και «νομικών», αναγκαίος – αλλά δυστυχώς όχι επαρκής – όρος για την επίτευξη των βέλτιστων λύσεων για την προστασία της ιδιωτικότητας είναι μία από τις βασικές φιλοδοξίες αυτού του τόμου.

4 Η ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΣΤΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

4.01 Οι μέθοδοι της πληροφορικής

Η παρούσα κατάσταση της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης στην Ευρώπη¹ σηματοδοτείται από τη συνύπαρξη πολλών παράλληλων και απομονωμένων εμπειριών σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο και από εντελώς διαφορετικά στάδια εξέλιξης και αποτελεσμάτων. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), η ηλεκτρονική δικαιοσύνη σημαίνει, ουσιαστικά, παροχή ευρωπαϊκών πληροφοριών μέσω των δικτυακών τόπων των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων (π.χ. EUR-Lex, SCADPlus, Eurovoc ή Pre-lex), δομές πληροφορικής για τη στήριξη και την εφαρμογή νέων κριτηρίων και κανόνων συνεργασίας (π.χ. Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο για αστικές και εμπορικές υποθέσεις, Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο για ποινικές υποθέσεις, Αστικοί και Ποινικοί Δικαστικοί Άτλαντες, διασύνδεση των ευρωπαϊκών ποινικών μητρώων και το SOLON –ένα πολύγλωσσο νομικό γλωσσάριο ισοδύναμων όρων σε ποινικές υποθέσεις) και συγκεκριμένα σχέδια των νομικών επαγγελματιών (π.χ. το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μητρώων Διαθηκών ή η EULIS, η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Πληροφοριών σχετικά με την έγγαιο ιδιοκτησία). Στο πλαίσιο αυτό, υπάρχουν ορισμένα αξιόλογα, αλλά ασταθή εργαλεία όπως το N-Lex, μια ενδιαφέρουσα κοινή πύλη πρόσβασης στις βάσεις δεδομένων των εθνικών νομοθεσιών 23 κρατών μελών σε 22 επίσημες γλώσσες και το IATE (διαδραστική ορολογία για την Ευρώπη) που περιέχει ένα γενικό γλωσσάριο ισοδύναμων νομικών όρων.

Το συγκεκριμένο αυτό πλαίσιο επιδιώκει την εξέλιξη μέσω του συντονισμού, της επέκτασης βέλτιστων πρακτικών και λύσεων και των κεντρικών αποφάσεων που στοχεύουν στην επίτευξη ορισμένων επιπέδων τυποποίησης και ολοκλήρωσης, αναγκάζοντας την ευρωπαϊκή διάσταση και τους ευρωπαϊκούς πόρους να συνεργάζονται με τις εθνικές αρμοδιότητες, προσπάθειες και εμπειρίες. Αυτού του είδους η μεθοδολογία μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα διπλή κάλυψη και ενισχυμένη συνεργασία και είναι ο βέλτιστος τρόπος να διασφαλισθεί η προώθηση και ανάπτυξη απτών σχεδίων χωρίς τους κινδύνους και τις δυσκολίες που ενέχει η νομοθετική διαδικασία. Ταυτόχρονα, αυτή η λύση μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα γόνιμες ανταλλαγές βέλτιστων πρακτικών, τη σύγκλιση τεχνικών απαντήσεων, κίνητρα για πρωτοβουλίες σε εθνικό επίπεδο, τη δημιουργία οικονομικών κλίμακας και την αύξηση της σημαντικής εξοικονόμησης κόστους. Ένα καλό πεδίο που δείχνει χαρακτηριστικά τη συγκεκριμένη ανάγκη και τις σχετικές δυνατότητες είναι η βιντεοδιάσκεψη στη διασυνοριακή διεξαγωγή αποδείξεων. Εδώ, προφανώς απαιτείται η προσθήκη, στα εθνικά επιτεύγματα, κοινών κριτηρίων σχετικά με τη φυσική διάθεση των μέσων και τους αποτελεσματικούς και ταυτόσημους κανόνες συνεργασίας και τους βαθμούς συμμετοχής.

Στο πλαίσιο της νέας λογικής, είναι, προφανώς, θεμελιώδης η εισαγωγή των μέσων της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης στο επίκεντρο των δικαστικών διαδικασιών με διασυνοριακή σύνδεση. Αυτό συνεπάγεται ότι τα δικαστήρια πρέπει να συνεργάζονται χρησιμοποιώντας την ΤΠ και ότι οι λειτουργοί της δικαιοσύνης και οι πολίτες πρέπει να επικοινωνούν μέσω αυτής και να ασκούν τα δικαιώματά τους χρησιμοποιώντας τους πιο ενημερωμένους μηχανισμούς της κοινωνίας της πληροφορίας. Η επίδοση και κοινοποίηση πράξεων, η διεξαγωγή αποδείξεων, ηλεκτρονική τεκμηρίωση και επικοινωνία και η βιντεοδιάσκεψη βρίσκονται στο επίκεντρο αυτής της αλλαγής προτύπου.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο για αστικές και εμπορικές υποθέσεις, το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο για ποινικές υποθέσεις, η διασύνδεση των ευρωπαϊκών ποινικών μητρώων ή το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μητρώων Διαθηκών εκφράζουν μια εποχή κατά την οποία η ηλεκτρονική δικαιοσύνη επικοδομούνταν σταδιακά και με βάση μη ολοκληρωμένες πρωτοβουλίες.

4.02 Το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο για αστικές και εμπορικές υποθέσεις ως προηγούμενο

Το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο για αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΔΔΑΕΥ) αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα του παρόντος σταδίου των απομονωμένων αλλά ορισμένες φορές αποτελεσματικών προσπαθειών. Μπορούμε να αξιοποιήσουμε την εμπειρία και τα κριτήριά του για τον σχεδιασμό ενός χρήσιμου συνολικού συστήματος ηλεκτρονικής δικαιοσύνης.

Το εν λόγω δίκτυο δημιουργήθηκε με την ώθηση που έδωσε η Συνθήκη του Άμστερνταμ και τα συμπεράσματα της Προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε της 15ης και της 16ης Οκτωβρίου 1999. Ορισμένες από τις θεμελιώδεις ιδέες του είναι πρωτότυπες, ιδιαίτερα αποτελεσματικές και με μεγάλη σημασία στον τομέα της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης.

Το ΕΔΔΑΕΥ εστιάζει τις δραστηριότητές του σε τρεις στόχους:

α) να επιφέρει τη βελτίωση και την απλούστευση της δικαστικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης·

β) να δημιουργήσει, να διατηρεί και να ενημερώνει ένα σύστημα πληροφόρησης «για τη δικαστική συνεργασία σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για τις σχετικές κοινοτικές και διεθνείς πράξεις και για το εθνικό δίκαιο των κρατών μελών» 1 κυρίως με στόχο να βοηθά τους πολίτες να υπερβαίνουν τις δυσκολίες που προκύπτουν σε διασυνοριακές διαφορές·

γ) να βελτιώσει την πρακτική εφαρμογή των κοινοτικών πράξεων ή των συμβάσεων που ισχύουν μεταξύ δύο ή περισσότερων κρατών μελών.

4. Προκειμένου να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι, επιλέχθηκε μια κοινή λύση –η εκτεταμένη και, κατά το δυνατόν, αποκλειστική χρήση τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνίας·

5. Το δίκτυο αποτέλεσε μια ευφύεστατη απάντηση σε ορισμένες νέες ευρωπαϊκές ανάγκες που προέκυψαν από την επιβολή της διατήρησης άμεσων επαφών μεταξύ των πραγματικών παραγόντων της διαδικασίας συνεργασίας –των δικαστηρίων– στον τομέα της δικαστικής συνδρομής, αφήνοντας σε δευτερεύουσα θέση τις κλασικές κεντρικές αρχές. Δημιουργήθηκε προκειμένου να διασφαλίσει ότι αυτό το σύστημα θα μπορούσε να λειτουργήσει με αποτελεσματικότητα και να συμβάλει στη δημιουργία ενός πραγματικά ευρωπαϊκού δικαστικού χώρου.

6. Το εν λόγω οικοδόμημα βασίστηκε στη μορφή των Εθνικών Σημείων Επαφής, σε ένα άτομο (κατά προτίμηση σε έναν δικαστή) που ενεργεί ως κόμβος πληροφοριών που αντικαθιστά ή υποστηρίζει τις επίσημες υπηρεσίες στο καθήκον να βοηθούν τα δικαστήρια να συνεργάζονται άμεσα μεταξύ τους.

7. Σε σχεδόν έξι έτη λειτουργίας, το δίκτυο έχει ήδη επιτύχει τους ακόλουθους στόχους:

α. παροχή απλών και σαφών πληροφοριών σχετικά με τα νομικά συστήματα των ευρωπαϊκών χωρών (εκτός της Δανίας)·

β. 250 000 επισκέπτες / μήνα στην κεντρική σελίδα του σχεδίου, που την καθιστά την ιστοσελίδα της Ένωσης με τη μεγαλύτερη επισκεψιμότητα, και δείχνει τη σημασία, για τους πολίτες, των παρεχόμενων δεδομένων·

γ. δημιουργία του Ευρωπαϊκού Δικαστικού Άτλαντα για αστικές υποθέσεις·

δ. παροχή ορισμένων πληροφοριών σχετικά με το ευρωπαϊκό δίκαιο·

ε. επίλυση ή υποστήριξη της επίλυσης των προβλημάτων συνεργασίας που παρουσιάζουν τα δικαστήρια ή άλλες αρχές· στ. στήριξη για την κατάρτιση δικαστών και εισαγγελέων στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας, χρησιμοποιώντας ακόμη και εικονικούς μηχανισμούς πληροφορικής·

ζ. συντόμευση του χρόνου που απαιτείται για την επίλυση των προβλημάτων που προκύπτουν στο πλαίσιο της δικαστικής συνεργασίας·

η. δημιουργία και επιγραμμική δημοσίευση ορισμένων καλά διατυπωμένων και χρήσιμων πρακτικών οδηγιών σχετικά με σημαντικούς κοινοτικούς κανονισμούς·

θ. δημιουργία ιστοσελίδων που περιέχουν πληροφορίες σχετικά με τη δικαστική συνεργασία σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις. 8. Προκειμένου να επιτύχει τους στόχους του, το συγκεκριμένο δίκτυο αξιοποιεί εντατικά τις νέες τεχνολογίες και, ιδίως, τα πλεονεκτήματα που προσφέρει το Διαδίκτυο.

Υπάρχει μια κεντρική σελίδα του σχεδίου, που δημιουργήθηκε και διατηρείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή: http://europa.eu.int/comm/justice_home/ejn/. Η εν λόγω σελίδα

περιέχει, μεταξύ τεράστιου όγκου πληροφοριών, ενημερωτικά δελτία σχετικά με την έννομη τάξη, την οργάνωση της δικαιοσύνης, τα νομικά επαγγέλματα, τη νομική συνδρομή, την αρμοδιότητα των δικαστηρίων, την προσφυγή στα δικαστήρια, τις δικονομικές προθεσμίες, το εφαρμοστέο δίκαιο, την επίδοση και κοινοποίηση πράξεων, την απόδειξη, τα προσωρινά και ασφαλιστικά μέτρα, την εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων, τις απλουστευμένες και ταχείες επεμβάσεις, το διαζύγιο, τη γονική μέριμνα, τις αξιώσεις διατροφής, την πτώχευση, τους εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης των διαφορών, την αποζημίωση των θυμάτων αξιόποινων πράξεων και, σύντομα, τις αυτόματες διαδικασίες. Εδώ, ο καθένας μπορεί να βρει, επίσης, στοιχεία σχετικά με το κοινοτικό δίκαιο που αφορά τον συγκεκριμένο τεχνικό τομέα. Τα εν λόγω ενημερωτικά δελτία παρέχουν, στους πολίτες και στους λειτουργούς της δικαιοσύνης, απλές και άμεσες πληροφορίες σχετικά με τα δικαστικά συστήματα 26 κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι νομικές παραπομπές που περιέχουν παρέχονται με τη μορφή απλών και άμεσων ερωτήσεων που ακολουθούνται από σαφείς και επεξηγηματικές απαντήσεις. 9. Αυτό το τεχνολογικό μέσο αποτελεί έναν καθοριστικό μηχανισμό για τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού δικαστικού χώρου. Είναι, επίσης, ένας πολύ αποτελεσματικός τρόπος χρήσης της πληροφορικής προκειμένου να εμπλουτισθεί η ποιότητα της άσκησης των δικαιωμάτων των πολιτών, κάτι που επιτρέπει στους πολίτες να αισθάνονται περισσότερο άνετα ενώπιον των ξένων συστημάτων και κατά την οικοδόμηση έννομων σχέσεων με άτομα και επιχειρήσεις από τα άλλα κράτη της ΕΕ. 10. Το δίκτυο έχει, επίσης, δημιουργήσει ένα απαραίτητο μέσο που χρησιμοποιεί το Διαδίκτυο ως δίοδο παροχής όλων των πληροφοριών που απαιτούνται για την επίτευξη επαρκούς συνεργασίας μεταξύ των δικαστηρίων και την ορθή χρήση των νομικών μηχανισμών και εντύπων που περιέχονται στους ευρωπαϊκούς κανονισμούς. Αυτό το μέσο είναι ο Ευρωπαϊκός Δικαστικός Άτλας για αστικές υποθέσεις, που διατίθεται στην ιστοσελίδα: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/index_el.htm. Με το εν λόγω μέσο, κάθε λειτουργός της δικαιοσύνης ή πολίτης μπορεί να έχει πρόσβαση, σε μία από τις γλώσσες της Ένωσης, στις ονομασίες, τις διευθύνσεις και την εδαφική αρμοδιότητα όλων των δικαστηρίων της ΕΕ. Οι χρήστες μπορούν, επίσης, να βρουν τα απαραίτητα στοιχεία σχετικά με τη νομική συνδρομή, την επίδοση και κοινοποίηση πράξεων, τη διεξαγωγή αποδείξεων, την αναγνώριση και εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων και την αποζημίωση των θυμάτων αξιόποινων πράξεων.

Επιπλέον, τα δικαστήρια μπορούν να χρησιμοποιούν αυτό το μέσο για τη συμπλήρωση επιγραμμικών εντύπων που εγκρίθηκαν στο πλαίσιο των κανονισμών του αστικού και εμπορικού τομέα. Εκτός από έναν πλήρη κατάλογο χρήσιμων διαδικτυακών συνδέσμων, υπάρχουν, επίσης, πληροφορίες σχετικά με όλα τα ευρωπαϊκά δικαστήρια τα οποία έχουν εγκαταστήσει σύστημα βιντεοδιάσκεψης που είναι σε θέση να εξυπηρετήσει τη διασυνωριακή διεξαγωγή αποδείξεων. 11. Η επικοινωνία στο εσωτερικό του συστήματος βασίζεται σε ένα ενδοδίκτυο και στην εκτεταμένη χρήση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Οι γραπτές επιστολές είναι σπάνιες και χρησιμοποιούνται μόνο σε πολύ ειδικές περιστάσεις. 12. Το δίκτυο αποτελεί, κατά κάποιον τρόπο, ένα πρότυπο που δείχνει την πορεία που πρέπει να ακολουθήσουμε στον τομέα της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης. Δείχνει ότι οι προσπάθειες να δημιουργήσουμε χρήσιμα, λειτουργικά εργαλεία πρέπει να καθοδηγούνται από την πάγια ιδέα ότι είναι ανάγκη να εξυπηρετούνται οι πολίτες και ότι είναι σημαντική η χρήση τεχνολογικών μέσων που μπορούν να επιτρέπουν την ευρεία αλληλεπίδραση με το σύστημα. Άλλωστε, οι προσπάθειές μας πρέπει συνεχώς να εστιάζουν στην αύξηση των υπηρεσιών και των οφελών που βρίσκονται στη διάθεση των ευρωπαίων πολιτών και των επιχειρήσεων. Δεν μπορεί να σχεδιαστεί με επιτυχία κανένα σύστημα ηλεκτρονικής δικαιοσύνης χωρίς να λαμβάνει υπόψη αυτήν τη συγκεκριμένη αντίληψη. 13. Η επέκταση της φιλοσοφίας του δικτύου σε άλλους γεωγραφικούς χώρους, όπως ο ιβηροαμερικανικός, ο αφρικανικός ή ο χώρος των ορίων της Μεσογείου, συνιστά την αποτελεσματική εδραίωση και ολοκλήρωση των υφιστάμενων δομών ΤΠ και τη

δημιουργία των τελικών προϊόντων με τρόπο ώστε να είναι δυνατή η μελλοντική διασύνδεση με άλλα εξωτερικά συστήματα.

4.03 Το δομικό πλαίσιο της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης

1. Κατά την προετοιμασία της δομής της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης, είναι βασικό να λαμβάνεται υπόψη ότι αυτή η προσπάθεια πρέπει να στοχεύει στην αποτελεσματικότητα και την ταχύτητα και να καθιστά περισσότερο προσβάσιμο το ευρωπαϊκό δικαστικό και νομικό σύστημα. Απαραίτητες για την οικοδόμηση της ευρωπαϊκής ηλεκτρονικής δικαιοσύνης είναι η ορθή διάγνωση των αναγκών, η επαγγελματική και ασφαλής κατανόηση του συστήματος δικαιοσύνης και, ιδίως, της λειτουργίας των δικαστηρίων – που καταδεικνύουν την ανάγκη επίτευξης των αλλαγών με τη στήριξη της δικαστικής εξουσίας. Είναι θεμελιώδης η κατοχή εμπειριστατωμένων και επίκαιρων γνώσεων σχετικά με τις διαθέσιμες και κατάλληλες λύσεις πληροφορικής. Αυτό συνεπάγεται ότι η επίτευξη σχολαστικών ιδεών και αποτελεσματικών απαντήσεων στα προς επίλυση ζητήματα πρέπει να προκύπτει από μια ανάλυση με βάση την εμπειρία και τη βαθιά γνώση της δικαστικής πραγματικότητας και των διαθέσιμων τεχνολογιών.

2 Η αλλαγή πρέπει να βασίζεται:

α. στην ποιότητα της διάγνωσης·

β. στην ορθή κατανόηση των μηχανισμών της απονομής δικαιοσύνης, και· γ. στην ακριβή σύνδεση μεταξύ των λύσεων και των στοιχείων.

3. Επίσης, είναι, προφανώς, θεμελιώδες ότι η νέα ευρωπαϊκή νομοθεσία σε αυτόν τον θεματικό τομέα πρέπει πάντοτε να λαμβάνει υπόψη τα πλεονεκτήματα της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης και των δυνατοτήτων της, απορρίπτοντας μέτρα που δεν συμβαδίζουν με τη λογική της. Συνεπώς, ο έλεγχος της νομικής συμβατότητας της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης είναι, προφανώς, απαραίτητος σε αυτήν τη διαδικασία.

4. Επιπλέον, είναι απαραίτητο να διασφαλισθεί η χρήση αξιόπιστων μηχανισμών όσον αφορά την ψηφιακή υπογραφή (ηλεκτρονική υπογραφή), την αναγνώριση των χρηστών (ηλεκτρονική ταυτότητα), τη χρονική ένδειξη, καθώς και να διασφαλισθεί το αμετάβλητο των πράξεων που εκδίδονται ή των εγγράφων που υποβάλλονται και η κρυπτογράφηση των επικοινωνιών.

5. Ίσως πρέπει να βασιστούμε σε λύσεις που οργανώνονται εξ ολοκλήρου μέσω του Διαδικτύου, αποφεύγοντας να περιορίσουμε την απονομή δικαιοσύνης μόνο σε ενδοδίκτυα ή στο εσωτερικό εικονικών, ιδιωτικών δικτύων.

6. Μια άλλη αποφασιστική παρέμβαση που απαιτείται στον τομέα αυτόν, προκειμένου να διασφαλισθεί η βιωσιμότητα των αλλαγών, αφορά τον τομέα της κατάρτισης. Πρέπει να πραγματοποιηθούν συστηματικές και συνεπείς προσπάθειες με σκοπό την αποτελεσματική προετοιμασία των δικαστών και άλλων λειτουργών της δικαιοσύνης στη χρήση τεχνολογιών πληροφορικής και μέσω ηλεκτρονικής δικαιοσύνης, ακόμη και μέσω μεθόδων εικονικής διδασκαλίας. Η απούλοποίηση των δικαστικών αγωγών απαιτεί πολύ ειδικευμένους επαγγελματίες και εκστρατείες που παρουσιάζουν τα πλεονεκτήματα των νέων συστημάτων και της ψηφιακής απόφασης.

7. Μετά την απούλοποίηση, οι πληροφορίες πρέπει να διαβαθμίζονται και να παρέχονται σύμφωνα με τα διάφορα επίπεδα πρόσβασης και να απαγορεύεται η πρόσβαση σε ορισμένους συγκεκριμένους αποδέκτες, μόνο αν επιβάλλεται από εθνικούς ή κοινοτικούς νομικούς κανόνες. Αν παρέχονται μόνο σε ορισμένα πρόσωπα ή μέρη, τα δεδομένα πρέπει να είναι προσβάσιμα μέσω άμεσης και ιδιωτικής επαλήθευσης ταυτότητας. Οι μηχανισμοί άμεσης επαφής με τις δικαστικές διαδικασίες πρέπει, επίσης, να είναι διαθέσιμοι στους νομικούς εκπροσώπους των μερών. Προφανώς, αυτό πρέπει να συνοδεύεται από ασφαλείς υποδομές και επαλήθευση των εγγράφων.

Καμία από τις εν λόγω ανησυχίες δεν επιβάλλει απαραίτητα τη δημιουργία διαφορετικών εργαλείων. Αντιθέτως, συνιστάται η μείωση των μηχανισμών πληροφορικής και προφανώς δεν υφίστανται λόγοι για την αποφυγή της συγκέντρωσης της πρόσβασης, για παράδειγμα, σε μια μεγάλη δικτυακή πύλη.

8. Οι μέθοδοι της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης στην Ευρώπη πρέπει πάντοτε να περιλαμβάνουν τόσο την ποινική όσο και την αστική δικαιοσύνη, προβάλλοντας αντίσταση στον αδικαιολόγητο πειρασμό να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στην ποινική πραγματικότητα. Τα σχέδια και για τις δύο αρμοδιότητες πρέπει να αναπτυχθούν μαζί, με συμμετρία και με βάση κοινή φιλοσοφία και ισότιμη ορολογία και μέσα. Αυτό, επίσης, συνεπάγεται την ανάγκη για ομοιόμορφη ταχύτητα, πόρους και κριτήρια δημιουργίας των δύο πραγματικοτήτων, υπερβαίνοντας τις ασυμμετρίες που προκύπτουν από τους διαφορετικούς χρόνους προέλευσης και από το γεγονός ότι το ένα σχέδιο εμπίπτει στον τρίτο πυλώνα και το άλλο στον πρώτο.

9. Η απώλεια νομικών ψηφιακών εγγράφων θα ήταν δραματική και θα μπορούσε να καταστρέψει την εμπιστοσύνη στην ηλεκτρονική δικαιοσύνη. Συνεπώς, είναι, επίσης, απολύτως απαραίτητο να διασφαλισθεί η ασφάλεια και η ποιότητα των λύσεων από το αρχικό στάδιο έως τη δημιουργία αντιγράφων ασφαλείας και την αρχειοθέτηση.

Στόχοι α. Να καταστεί ταχύτερη η διευθέτηση των νομικών διαφορών·

β. να μειωθούν οι διαδικαστικές προθεσμίες·

γ. να αυξηθεί η εμπιστοσύνη στην αποτελεσματικότητα και στη διαφάνεια των νομικών και δικαστικών μηχανισμών και να έρθουν οι πολίτες και οι επιχειρήσεις πιο κοντά στα δικαστικά συστήματα·

δ. να εξορθολογιστούν και να απλουστευθούν οι δικαστικές διαδικασίες·

ε. να μειωθούν οι λειτουργικές δαπάνες· στ. να διευκολυνθεί η πρόσβαση στη δικαιοσύνη·

ζ. να καταστεί ευκολότερο το έργο των λειτουργών της δικαιοσύνης·

η. να βοηθηθεί η δικαστική συνεργασία και η ελεύθερη κυκλοφορία των δικαστικών αποφάσεων, βελτιώνοντας την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των δικαστικών αρχών, εδραιώνοντας την εχεμύθεια μέσω αμοιβαίας γνώσης και εντατικοποίησης της ψηφιακής επικοινωνίας, εξαλείφοντας τα εμπόδια που προκύπτουν από την πολυγλωσσία και την απόκλιση της νομικής ορολογίας και παρέχοντας αξιόπιστα εργαλεία, προκειμένου να διασφαλισθεί η ασφάλεια και η επαλήθευση των δεδομένων·

θ. να επιτραπεί η διασύνδεση των εθνικών και ευρωπαϊκών βάσεων δεδομένων·

ι. να δοθεί άμεση πρόσβαση στα έντυπα που απαιτούνται στη δικαστική συνεργασία, επιτρέποντας την επιγραμμική συμπλήρωση και αποστολή τους·

ια. να καταστούν σαφέστερες οι δομές στα μάτια των πολιτών, μέσω της παροχής απλών, προσβάσιμων και ενημερωμένων πληροφοριών σχετικά με τα εθνικά νομικά συστήματα, το ευρωπαϊκό δίκαιο και τους κανόνες της ευρωπαϊκής και διεθνούς δικαστικής συνεργασίας.

ιβ. να συγκεντρωθούν οι πληροφορίες σε μια μεγάλη διαδικτυακή πύλη που μπορεί να παρέχει πρόσβαση σε όλα τα ψηφιακά προϊόντα, να επιτρέπει την αλληλεπίδραση στο πλαίσιο της λογικής του Web 2.0, να συγκεντρώνει την πρόσβαση στις διάφορες υπηρεσίες, στα δίκτυα και στους Άτλαντες, και να επιτρέπει την υποβολή όλων των εντύπων και των αιτημάτων και την αποστολή εγγράφων με νομική ισχύ. ιγ. να συμβάλει σθεναρά στη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού δικαστικού χώρου.

4.04 Τάσεις

1. Οι ευρωπαίοι υπήκοοι, που έχουν τεθεί ενώπιον της αλλαγής στη διάσταση του χρόνου και του χώρου και έχουν συνηθίσει να έχουν γρήγορα πρόσβαση σε τεράστιες ποσότητες πληροφοριών, γίνονται ολοένα και περισσότερο απαιτητικοί. Ο τομέας της δικαιοσύνης, προφανώς, γίνεται αντιληπτός ως τομέας που γεννά μεγάλες προσδοκίες και τομέας στον οποίο η τεχνολογία μπορεί να παρέχει εξαιρετικά οφέλη για όλους.

2. Έχοντας υπόψη αυτά τα πρότυπα, την παρούσα ψυχολογική και κοινωνιολογική πραγματικότητα, την πίεση των απαιτήσεων και των νέων αναγκών που προκύπτουν από τη διεύρυνση της προσφοράς των δημόσιων ψηφιακών αγαθών, την πυρετώδη τεχνολογική καινοτομία, την αύξηση των προσδοκιών, την συμπίεση ή αναδιοργάνωση του προσωπικού χρόνου, την παγκοσμιοποίηση και την αύξηση του αριθμού και της συχνότητας των διασυνοριακών έννομων σχέσεων, μπορούμε να καταλήξουμε στις ακόλουθες τάσεις στον τομέα της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης:

Οι νομικοί κανόνες και τα φυσικά συστήματα θα μεταβληθούν σταδιακά, προκειμένου να επιτραπεί η αντικατάσταση των έγγραφων από ηλεκτρονικές δικαστικές διαδικασίες·

α. η πλειονότητα των σχέσεων μεταξύ των πολιτών και του κράτους, ιδίως στον τομέα της δικαιοσύνης, θα έχει ως βάση την πληροφορική·

β. η γραφειοκρατία θα μειωθεί χάρη στη μεγαλύτερη ταχύτητα των διόδων επικοινωνίας·

γ. οι συνδέσεις μεταξύ των δικαστηρίων και των αρχών των διάφορων χωρών, κυρίως στο πλαίσιο των νομικών πράξεων που εγκρίνονται στον ευρωπαϊκό δικαστικό τομέα, θα βασίζονται ουσιαστικά σε ταχέα και άμεσα τεχνολογικά μέσα και στη βιντεοδιάσκεψη με πολλαπλές μηχανές λήψης και επιγραμμική μαγνητοσκόπηση·

δ. η ελεύθερη κυκλοφορία των δικαστικών αποφάσεων θα βοηθηθεί από τη γενικευμένη δημόσια πρόσβαση σε δικαστικές αγωγές και δικαστικές αποφάσεις, με κάθε είδους ψηφιακά μέσα όπως προσωπικούς υπολογιστές, προσωπικούς ψηφιακούς βοηθούς, κινητά τηλέφωνα, και κάθε είδους ευρυζωνικές συσκευές χειρός·

ε. θα διαπιστώσουμε τη γενίκευση, σε παγκόσμιο επίπεδο, των δικτύων δικαστικής συνεργασίας με βάση επικοινωνίες υψηλής ταχύτητας και εύκολους κανόνες αμοιβαίας βοήθειας·

στ. τα αιτήματα συνεργασίας στην Ευρώπη θα αποϋλοποιηθούν εντελώς και τα έντυπα που προσαρτώνται στους ισχύοντες και στους νέους ευρωπαϊκούς κανονισμούς θα συμπληρώνονται και θα αποστέλλονται άμεσα επιγραμμικά·

ζ. τα δίκτυα αυτά θα δημιουργήσουν ευκολότερες, ανεπίσημες και μόνιμες διόδους που θα έχουν ως αποτέλεσμα έναν παγκόσμιο ιστό·

η. θα βοηθήσουμε στη συγκέντρωση των εργαλείων πληροφορικής και στην ενσωμάτωσή τους σε ισχυρούς και περιεκτικούς θεματικούς διαδικτυακούς χώρους·

θ. τα κράτη και η Ευρωπαϊκή Ένωση θα παρέχουν αξιόπιστες και σαφείς πληροφορίες σχετικά με τους εσωτερικούς και τους κοινούς νομικούς κανόνες· οι εν λόγω πληροφορίες θα είναι διαθέσιμες στους πολίτες, στις επιχειρήσεις, στους ασκούντες συναφή προς τη δικαιοσύνη επαγγέλματα και στις δικαστικές αρχές·

ι. σε επίπεδο δικαστικής διαδικασίας, μπορούμε να αναμένουμε την επίτευξη καλών επιδόσεων στους τομείς της δημιουργίας δικαστηρίων χωρίς χαρτιά, της αρχειοθέτησης και διαχείρισης υποθέσεων, της διανομής υποθέσεων, των συστημάτων επιγραμμικών πληρωμών και δικαστικών τελών, της τήρησης αρχείων, της αρχειοθέτησης, των συστημάτων διαχείρισης των δικαστηρίων και των συστημάτων στατιστικής·

ια. θα εφαρμοστούν ευρέως οι τηλεφωνικές κλήσεις και οι βιντεοκλήσεις μέσω διαδικτυακού πρωτοκόλλου, οι ταχείες βιντεοσυνδέσεις, η ηλεκτρονική μεσολάβηση, η αυτόματη μετάφραση, η αναγνώριση φωνής ή η ψηφιακή στενογραφία, η ενσωματωμένη επιγραμμική ηχογράφηση ακροάσεων, η ψηφιακή επίδοση και κοινοποίηση πράξεων και οι αποϋλοποιημένες επικοινωνίες με τα δικαστήρια και από τα δικαστήρια, οι δικαστικές αγωγές χωρίς χαρτιά και οι αυτόματες διαδικασίες, που σχετίζονται με λιγότερες αλλά πιο αποτελεσματικές και περιεκτικές βάσεις δεδομένων.

4.05 Ο ευρωπαϊκός εκτελεστός τίτλος

1. Στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού για τη θέσπιση ευρωπαϊκής διαταγής πληρωμής, η Γερμανία και η Αυστρία δρομολόγησαν ένα σχέδιο, προκειμένου να δημιουργήσουν ένα διασυνοριακό σύστημα που θα μπορούσε να επεκταθεί σε επίπεδο ΕΕ. Το εν λόγω σχέδιο σχεδιάζεται να τεθεί σε ισχύ, στην απλή εκδοχή του προς το παρόν, όταν εφαρμοστεί ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1896/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 2006 για τη θέσπιση διαδικασίας ευρωπαϊκής διαταγής πληρωμής, δηλαδή στις 12 Δεκεμβρίου 2008. Επίσης, προγραμματίζεται η προσθήκη περαιτέρω λειτουργιών σε μεταγενέστερες ημερομηνίες. Αυτό στηρίζεται από ένα συγκεκριμένο κανόνα της εν λόγω κοινοτικής νομικής πράξης, το άρθρο 8.

Το άρθρο προβλέπει ότι η αξιολόγηση της αίτησης, μέσω της οποίας ελέγχεται ο σεβασμός των απαιτήσεων που ορίζονται στα άρθρα 2, 3, 4, 6 και 7 και του αν η αξίωση φαίνεται βάσιμη, μπορεί να πραγματοποιηθεί με τη χρήση «αυτοματοποιημένης διαδικασίας». Το έργο αυτό αποτελεί πραγματικά μεγάλη πρόκληση και παράδειγμα των ειδικών προφυλάξεων που πρέπει να λαμβάνουμε, όταν αντιμετωπίζουμε το κυκλώπειο έργο της δημιουργίας ενός χώρου ηλεκτρονικής δικαιοσύνης. Συνεπώς, αξίζει να αναφερθεί εδώ, σε αυτήν την αρχική ανάλυση.

2. Ο κανονισμός βρίσκεται προφανώς σε «σταυροδρόμι», στη συμβολή δύο διαφορετικών συστημάτων. Για ένα από αυτά – το αμιγές σύστημα διαδικασίας έκδοσης εκτελεστού τίτλου (ή «gerichtliches mahnverfahren»), στο οποίο ένας υπάλληλος με ορισμένες δικαστικές αρμοδιότητες («der Rechtspfleger») και όχι ο δικαστής («der Richter») πραγματοποιεί την απλή εξέταση της αίτησης και εκδίδει τον εκτελεστό τίτλο – είναι ευκολότερο να επινοηθεί μια αυτοματοποιημένη διαδικασία. Άλλωστε, ακόμη και εδώ, η ανάθεση της ανάλυσης της βασιμότητας της αξίωσης σε ένα σύστημα του κυβερνοχώρου αποτελεί μια δύσκολη πολιτιστική και δικαστική μετάβαση. Ακόμη και αν λάβουμε υπόψη ότι το δικαστήριο, για αυτούς τους λόγους και για τον κανονισμό¹ τον οποίο ενέπνευσαν, διαφέρει από τον δικαστή, φαίνεται ότι το σύστημα μπορεί να αφήνει τους πολίτες, τουλάχιστον προφανώς, λιγότερο προστατευμένους. Για τα μικτά ή μη αμιγή συστήματα διαδικασίας έκδοσης εκτελεστού τίτλου (όπως το ισπανικό, το γαλλικό και το ιταλικό), που χαρακτηρίζονται από την εγγύηση της παρέμβασης ενός δικαστή, μπορεί να αντιμετωπίσουμε την άρνηση του δικαιώματος στον δικαστή, την έναρξη των

αυτοματοποιημένων αποφάσεων και την απόρριψη της πραγματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη.

3. Πρόκειται για πραγματική δοκιμασία των ικανοτήτων μας. Τουλάχιστον υπό το πρίσμα ορισμένων ευρωπαϊκών πολιτιστικών προσεγγίσεων, αν οι πολίτες, ιδίως όσοι είναι λιγότερο έτοιμοι να υπερασπιστούν τον εαυτό τους και να κατανοήσουν τα νομικά συστήματα, αν βρεθούν στη θέση του κατηγορουμένου, μπορούν να καταλήξουν στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για ένα απάνθρωπο σύστημα λόγω της έλλειψης πρόσβασης σε μια επαγγελματική, τεχνική και αμερόληπτη προκαταρκτική ανάλυση της υπόθεσής τους, ίσως η αποτελεσματικότητα που θα έχει επιτευχθεί να μην επαρκεί για να διασώσει την εικόνα της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης. Συνεπώς, πρέπει να ληφθεί κάθε δυνατή μέριμνα για αυτήν την παρέμβαση. Η ηλεκτρονική δικαιοσύνη πρέπει πάντοτε να είναι από τον άνθρωπο, με τον άνθρωπο και για τον άνθρωπο.

4.06 ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΕΠΙΓΡΑΜΜΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΙΚΤΥΑΚΗ ΠΥΛΗ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

1. Το 2007 αποτέλεσε έτος μεγάλης ανάπτυξης για την ιδέα της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης στην Ευρώπη. Κατά τη διάρκεια αυτού του έτος, σχεδιάστηκε ένας πρωτότυπος δικτυακός τύπος για την ευρωπαϊκή δικτυακή πύλη ηλεκτρονικής δικαιοσύνης, που αναφέρθηκε στην ομιλία του κ. Maud de Boer-Buquicchio, Αναπληρωτή Γενικού Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης, στη διάσκεψη «Εργασίες σχετικά με την ηλεκτρονική δικαιοσύνη 2007» (Work on e-Justice 2007) που διεξήχθη στη Βρέμη, από τις 29 έως τις 31 Μαΐου 2007 ως μια «διασυννοριακή, διαλειτουργική υποδομή επικοινωνιών για την ηλεκτρονική δικαιοσύνη», ένα οικοδόμημα που τείνει να αποτελέσει τον σύνδεσμο μεταξύ διαφορετικών νομικών συστημάτων. Το συμπέρασμα ήταν ότι το σύστημα της ευρωπαϊκής ηλεκτρονικής δικαιοσύνης δεν θα μπορούσε να είναι συγκεντρωτικό, συνεπώς θα πρέπει να βασίζεται σε καλά συντονισμένες εθνικές λύσεις, προκειμένου να διασφαλισθεί η κοινή και αποτελεσματική λειτουργία και η «συνεκτική διαχείριση του συστήματος»

2. Στη συνεδρίασή του στις 19 και 20 Ιουνίου 2008, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο χαιρέτισε την πρωτοβουλία «για τη σταδιακή εγκαθίδρυση μιας ενιαίας ενωσιακής δικτυακής πύλης ηλεκτρονικής δικαιοσύνης ως το τέλος του 2009».

3. Η εν λόγω δικτυακή πύλη πρέπει να συγκεντρώνει διάφορα επιγραμμικά σχέδια, ιστοσελίδες, δικτυακές πύλες ανά τομέα, μέσα πληροφόρησης, βάσεις δεδομένων, δίκτυα και άτλαντες, που σχετίζονται με τον τομέα της ευρωπαϊκής ηλεκτρονικής δικαιοσύνης, ενσωματώνοντας όλα τα υφιστάμενα ψηφιακά μέσα της διασυννοριακής δικαστικής συνεργασίας στην Ευρώπη. Πρέπει να αποτελεί κέντρο παροχής πληροφοριών και υπηρεσιών και χώρο αλληλεπίδρασης, λειτουργώντας ως μοναδική πύλη μέσω της οποίας οι πολίτες και οι επιχειρήσεις μπορούν να έχουν πρόσβαση στην ευρωπαϊκή δικαιοσύνη. Επίσης, πρέπει να αποτελεί χρήσιμο εργαλείο για τους δικαστές, τους δικαστικούς υπαλλήλους, τις κεντρικές αρχές, τους υπαλλήλους των εθνικών Υπουργείων Δικαιοσύνης και τους ασκούντες συναφή προς τη δικαιοσύνη επαγγέλματα. Μπορεί να περιλαμβάνει διαφορετικά επίπεδα πρόσβασης και διαφορετικά δικαιώματα πρόσβασης.

4. Η δικτυακή πύλη ηλεκτρονικής δικαιοσύνης θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως μοναδικό σημείο πρόσβασης στα εθνικά δίκαια και στο δίκαιο της ΕΕ – ακολουθώντας το παράδειγμα του ΕΔΔΑΕΥ δεδομένου ότι αναφέρεται στο αντικείμενο – διευκολύνοντας την επικοινωνία μεταξύ των δικαστηρίων, των δημόσιων αρχών και των ενδιαφερόμενων μερών και παρέχοντας γενικές νομικές συμβουλές και βοήθεια σχετικά με διασυννοριακά νομικά προβλήματα. Κυρίως, θα πρέπει να παρέχει ανοικτές, δωρεάν, άφθονες και κατανοητές πληροφορίες στο κοινό. Θα πρέπει να παρέχει ακριβή και χρήσιμα δεδομένα μέσω συστημάτων που σχεδιάστηκαν να βοηθούν τους πολίτες να ανακαλύπτουν πώς να χειρίζονται νομικά προβλήματα, συνοδεύοντάς τους σε όλα τα στάδια της διευθέτησης.

5. Η δικτυακή πύλη πρέπει, επίσης, να λειτουργεί ως μέσο που ανακατευθύνει τους επισκέπτες σε διασυνδεδεμένα σε ευρωπαϊκό επίπεδο μητρώα και να παρέχει άμεση πρόσβαση στις νέες

ευρωπαϊκές διαδικασίες (π.χ. «μικροδιαφορές») και, ιδίως, στις αυτοματοποιημένες (π.χ. αυτοματοποιημένη διαδικασία της «ευρωπαϊκής διαταγής πληρωμής») και στις πλήρως ηλεκτρονικές ευρωπαϊκές διαδικασίες που θα μπορούσαν να δημιουργηθούν.

6. Η δικτυακή πύλη πρέπει να είναι πολύγλωσση και να προσφέρει πληροφορίες στις 23 γλώσσες της ΕΕ κάνοντας χρήση, όταν είναι απαραίτητο, ειδικά σχεδιασμένου λογισμικού μετάφρασης. Όταν παρέχει συνδέσμους προς εθνικές ιστοσελίδες, πρέπει να επιτρέπει τη μετάφραση και τη διερμηνεία, κυρίως μέσω της χρήσης συστημάτων αυτόματης μετάφρασης (όπως το EUROVOC και το σύστημα αυτόματης μετάφρασης SYSTRAN) και να δίνει ιδιαίτερη προσοχή στην ανάγκη για νομικά μεταφραστικά εργαλεία (όπως το SOLON και το N-Lex). Μπορεί να περιλαμβάνει μια βάση δεδομένων νομικών μεταφραστών και διερμηνέων διαθέσιμη στα δικαστήρια, τους ασκούντες συναφή προς τη δικαιοσύνη επαγγέλματα και το κοινό.

7. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πρέπει να παρέχει πρόσβαση στα έντυπα που έχουν προσαρτηθεί στους κανονισμούς, στην επιγραμμική συμπλήρωση και αποστολή τους και, επίσης, να παρέχει τη δυνατότητα άμεσης αίτησης νομικής συνδρομής και υποβολής αιτήσεων επιγραμμικά (π.χ. σχετικά με την αποζημίωση θυμάτων αξιόποινων πράξεων) και αιτημάτων για ποινικά μητρώα, περιουσιακά στοιχεία ή άλλα δεδομένα που περιέχονται στα μητρώα. Επίσης, πρέπει να επιτρέπει τη χρήση επιγραμμικών εναλλακτικών τρόπων επίλυσης διαφορών και την πρόσβαση στους εθνικούς διαμεσολαβητές όπου υφίστανται. Μπορεί να επιτρέπει την επιγραμμική καταβολή πληρωμών, όπως τα δικαστικά τέλη.

8. Μπορούμε να φανταστούμε ότι αυτή η δικτυακή πύλη μπορεί να προσφέρει, στο μέλλον, μια ηλεκτρονική ταχυδρομική θυρίδα ευρωπαϊκής ιθαγένειας για κάθε υπήκοο των κρατών μελών, που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί στην επικοινωνία με τα δικαστήρια και άλλες αρχές και, ακόμη και στην επίδοση και κοινοποίηση πράξεων.

9. Θα πρέπει να επιτρέπει την ασφαλή επικοινωνία, να παρέχει όλα τα στοιχεία που απαιτούνται για τη βιντεοδιάσκεψη και να αποτελεί το επίκεντρο της ροής ανταλλαγής εγγράφων μεταξύ δικαστηρίων, και μεταξύ των δικαστηρίων και των μερών χρησιμοποιώντας, όταν είναι απαραίτητο, την ηλεκτρονική ταυτότητα, την ηλεκτρονική ασφάλεια και μέσα χρονικής ένδειξης και με βάση τυποποιημένες μορφές και πρωτόκολλα επικοινωνίας.

10. Μέσα όπως το CIRCA, (η δικτυακή πύλη του χώρου συνεργασίας των εταιρών των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων που χρησιμοποιείται, για παράδειγμα, για κλειστή επικοινωνία εντός του ΕΔΔΑΕΥ) μπορούν να αντικατασταθούν από αυτό το κέντρο απευθείας επικοινωνίας. Στη δικτυακή πύλη, ο καθένας θα πρέπει να είναι σε θέση να επικοινωνεί με τους συναδέλφους του για σχέδια ή παρεμβάσεις μέσω ασφαλούς επαλήθευσης ταυτότητας και θα μπορούσε να αποτελεί την είσοδο της διόδου επικοινωνίας χωρίς χαρτιά μεταξύ των δικαστικών αρχών μέσω ενός ασφαλούς δικτύου.

11. Η δημιουργία μιας δικτυακής πύλης ηλεκτρονικής δικαιοσύνης μπορεί να αυξήσει την προβολή της ευρωπαϊκής ηλεκτρονικής δικαιοσύνης και να συμβάλει στην ανάπτυξη εμπιστοσύνης και καλύτερης πρόσβασης στη δικαιοσύνη στην Ευρώπη. Μπορεί ακόμη και να δώσει κύρος στην ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης, φέρνοντας με αυτόν τον τρόπο τους πολίτες πιο κοντά στην κοινότητα και τους στόχους της.

4.07 Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΑΝΤΑΛΛΑΓΩΝ ΤΗΣ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΙΝΙΚΩΝ ΜΗΤΡΩΩΝ

Η εγγύηση της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, στο πλαίσιο της διασύνδεσης, προϋποθέτει την εφαρμογή σαφών νομικών κανόνων από καθένα από τα κράτη μέλη. Η εγγύηση αυτή προϋποθέτει επίσης ότι οι τεχνικοί όροι ανταλλαγής διασφαλίζουν την εμπιστευτικότητα των ανταλλαγών και την ασφάλεια των ηλεκτρονικών επικοινωνιών

Οι εγγυήσεις που συνδέονται με τις νομικές προϋποθέσεις των• ανταλλαγών Α. Στο πλαίσιο του πιλοτικού σχεδίου Επί του παρόντος, στο πλαίσιο του πιλοτικού σχεδίου, η διασύνδεση βασίζεται σε ανταλλαγές βάσει του κειμένου δικαίου κατ' εφαρμογή των διατάξεων της ευρωπαϊκής σύμβασης περί αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής της 20/04/1959 και της απόφασης-πλασιού του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 21/11/2005 για την ανταλλαγή πληροφοριών που λαμβάνονται από το ποινικό μητρώο. Εξ αρχής, το έγγραφο αναφοράς που εγκρίθηκε από τα κράτη εταίρους του πιλοτικού σχεδίου θέσπισε ένα δεσμευτικό πλαίσιο για τη διασφάλιση της προστασίας των δεδομένων. Εκτός από τη ρητή αναφορά στις αρχές που καθορίζονται στη σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης της 28/01/1981, τα κράτη εταίροι θέσπισαν τους ακόλουθους κύριους κανόνες:

→ κάθε κράτος παραμένει υπεύθυνο για τους κανόνες λειτουργίας του ποινικού μητρώου του και δεν προβλέπεται καμία άμεση επιγραμμική πρόσβαση στο περιεχόμενο των ποινικών μητρώων των άλλων κρατών·

→ οι ανταλλαγές αφορούν αποκλειστικά τις τελεσίδικες ποινικές καταδίκες που έχουν καταχωρηθεί στο ποινικό μητρώο της χώρας καταδίκης·

→ οι ανταλλαγές πρέπει να εμπλουτίζονται με τις επικαιροποιήσεις που αφορούν τις καταδίκες·

→ τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που διαβιβάζονται στο πλαίσιο του σχεδίου μπορούν να χρησιμοποιηθούν μόνον για τον σκοπό για τον οποίο γνωστοποιούνται. Έτσι, οι πληροφορίες που περιέχονται σε ένα απόσπασμα δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για καταχώρηση·

→ τα κράτη πρέπει να δεσμευθούν όσον αφορά την εσωτερική νομοθεσία τους και τους όρους προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα· → η προσχώρηση ενός νέου κράτους υπόκειται σε ομόφωνη απόφαση των άλλων κρατών, τα οποία ελέγχουν ότι πληρούνται οι τεχνικές και νομικές προϋποθέσεις καθώς και οι προϋποθέσεις προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Έτσι, τα κράτη εταίροι του πιλοτικού σχεδίου θέλησαν να διασφαλίσουν την πραγματική προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο των ανταλλαγών τους.

Β. Στο πλαίσιο του σχεδίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης Το σχέδιο απόφασης-πλασιού του Ιουνίου του 2007 σχετικά με τη διοργάνωση και το περιεχόμενο των ανταλλαγών, μεταξύ των κρατών μελών, πληροφοριών που προέρχονται από το ποινικό μητρώο και το σχέδιο ECRIS που αποτέλεσε αντικείμενο πολιτικής συμφωνίας στο Συμβούλιο Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων της 24/10/2008 προσδιόρισαν και ενίσχυσαν τις προϋποθέσεις προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Το νέο μοντέλο ανταλλαγής προβλέπει ειδικότερα τα εξής:

→ καθορίζονται με σαφήνεια ο ρόλος του κράτους μέλους καταδίκης και εκείνος του κράτους μέλους ιθαγένειας,

→ οι επικαιροποιήσεις των καταδικών πρέπει να πραγματοποιούνται χωρίς καθυστέρηση (άρθρο 4 της απόφασης-πλασιού του 2007)

→ οι διαβιβάσεις πληροφοριών από το ένα κράτος μέλος στο άλλο πρέπει να περιλαμβάνουν τις επικαιροποιήσεις που λήφθηκαν από το κράτος καταδίκης (άρθρο 5 της απόφασης-πλασιού του 2007)

→ τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα μπορούν να χρησιμοποιηθούν μόνον για τη διαδικασία για την οποία ζητήθηκαν (άρθρο 9 της απόφασης-πλασιού του 2007)

→ το κράτος μέλος καταδίκης μπορεί να περιορίσει τη χρήση των πληροφοριών που απευθύνει στο κράτος μέλος ιθαγένειας προβλέποντας ότι ορισμένες πληροφορίες μπορούν να διαβιβασθούν μόνον για σκοπούς ποινικής διαδικασίας (άρθρο 7 της απόφασης-πλασιού του 2007) Έτσι, το σύνολο των κανόνων που περιέχονται στο σχέδιο της απόφασης-πλασιού του 2007 και στο σχέδιο ECRIS ενισχύουν την αποτελεσματικότητα και την ασφάλεια των ανταλλαγών μεταξύ των ποινικών μητρώων.

Οι εγγυήσεις που συνδέονται με τον τεχνικό μηχανισμό• Ο μηχανισμός της διασύνδεσης των ποινικών μητρώων στην Ευρωπαϊκή Ένωση επιτρέπει σε καθένα από τα διασυνδεδεμένα ποινικά μητρώα να διατηρεί πλήρη οργανωτική αυτονομία συμμετέχοντας παράλληλα σε ένα ταχύ και ασφαλές σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών με άλλα ποινικά μητρώα χάρη στο

δίκτυο TESTA (Trans European Services for Telematics between Administration, Διευρωπαϊκές υπηρεσίες για την τηλεματική μεταξύ διοικήσεων). Εξ αρχής, οι πρωτοπόρες χώρες της διασύνδεσης επεξεργάστηκαν τεχνικές και πρωτόκολλα ανταλλαγής που διασφαλίζουν την ασφάλεια των ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

Η τεχνική υλοποίηση

Κρυπτογραφημένες ανταλλαγές

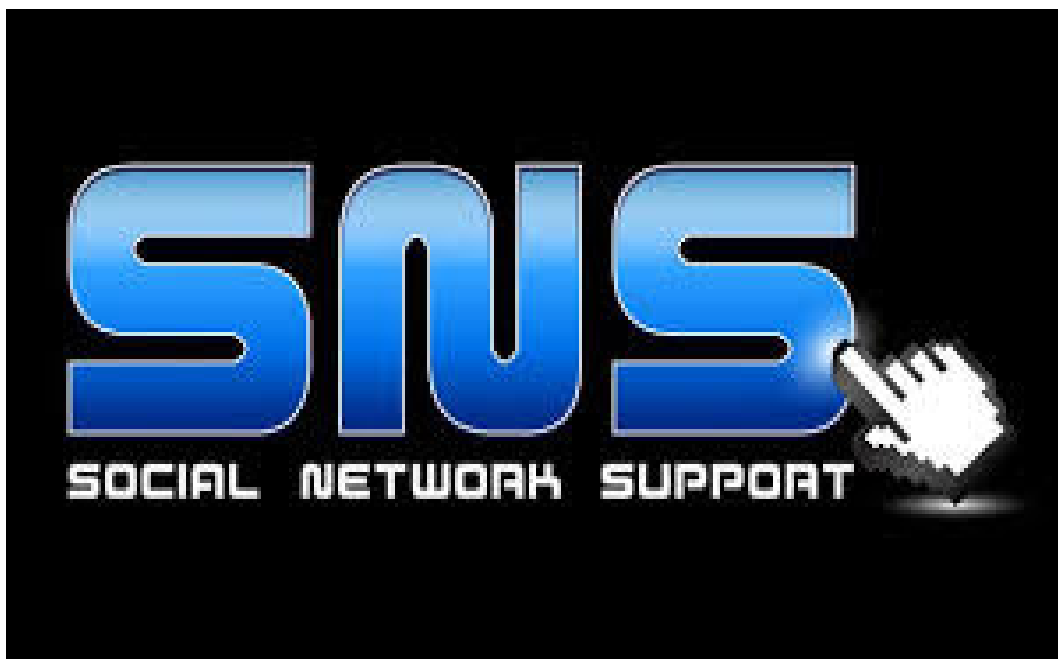
Κάθε χώρα διαθέτει ένα πιστοποιητικό κρυπτογράφησης. Η εφαρμογή του εν λόγω πιστοποιητικού στο πλαίσιο του πρωτοκόλλου ανταλλαγής http (HyperText Transfer Protocol, πρωτόκολλο υπερκειμενικής μεταφοράς) διασφαλίζει την εμπιστευτικότητα και την ακεραιότητα των δεδομένων που αποστέλλονται και λαμβάνονται από τους εξυπηρετητές των κρατών εταίρων. Οι ανταλλαγές μεταξύ των διασυνδεδεμένων χωρών βασίζονται τεχνικά στο δίκτυο sTESTA, ένα ασφαλές δίκτυο επικοινωνιών το οποίο υφίσταται μεταξύ των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων και μέρους των διοικήσεων των κρατών μελών.

Φιλτραρισμένες ανταλλαγές

Κάθε χώρα διαθέτει τον κατάλογο των διευθύνσεων IP (Internet Protocol, πρωτόκολλο Διαδικτύου) των εξυπηρετητών των εταίρων της. Καμία ανταλλαγή δεν είναι δυνατή εάν ο αποστολέας δεν περιλαμβάνεται στον συγκεκριμένο κατάλογο.

Η λειτουργική υλοποίηση

Ασύγχρονη επιβεβαίωση λήψης Οι διασυνδεδεμένες χώρες θέσπισαν για την ανταλλαγή κοινοποιήσεων μια ασύγχρονη επιβεβαίωση λήψης. Η χώρα αποστολέας που λαμβάνει την επιβεβαίωση λήψης επαληθεύει την προέλευση των αποσταλείσων κοινοποιήσεων. Το σχέδιο απόφασης ECRIS υιοθετεί ουσιαστικά τον ασφαλή μηχανισμό που θέσπισαν τα κράτη εταίροι του πιλοτικού σχεδίου. Επιβεβαιώνει την επιλογή μιας αποκεντρωμένης αρχιτεκτονικής του συστήματος ανταλλαγών και την οργανωτική αυτονομία καθενός από τα ποινικά μητρώα των κρατών μελών. Προβλέπει τον ειδικό ρόλο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία παρέχει γενική στήριξη και υπηρεσίες ελέγχου προκειμένου να διασφαλίζεται η καλή λειτουργία του ECRIS. Τέλος, το σχέδιο ECRIS καθορίζει με ακρίβεια το πλαίσιο των ανταλλαγών, με υποχρεωτική προσφυγή σε κωδικοποιημένους πίνακες αδικημάτων και ποινών για τη διευκόλυνση των διαβιβάσεων πληροφοριών.

4.08 Η ΑΝΑΓΚΗ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ ΤΩΝ ΜΗΤΡΩΩΝ

Τον Μάρτιο του 2008, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε την Πράσινη Βίβλο με τίτλο «Αποτελεσματική εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση: η διαφάνεια των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη».

1 Εξαρχής το εν λόγω έγγραφο καθιστά σαφή τον λόγο για τον οποίο απαιτείται διαφάνεια: «Τα προβλήματα που συνδέονται με τη διασυννοριακή είσπραξη απαιτήσεων ενέχουν τον κίνδυνο να αποτελέσουν εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των διαταγών πληρωμής στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στην εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Η υπερημερία κατά την πληρωμή και η απουσία πληρωμής απειλούν τα συμφέροντα των επιχειρήσεων και των καταναλωτών. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα όταν ο δανειστής και οι αρχές εκτέλεσης δεν διαθέτουν πληροφορίες σχετικά με τον τόπο διαμονής ή τα περιουσιακά στοιχεία του οφειλέτη.»

2 Η Πράσινη Βίβλος στη συνέχεια προτείνει λύσεις με βάση τέσσερις διαφορετικούς άξονες³, από τους οποίους ο δεύτερος –«αύξηση των πληροφοριών που διατίθενται στα μητρώα και βελτίωση της πρόσβασης σε αυτά»– έχει άμεση σχέση εδώ. Όχι μόνο σε περίπτωση είσπραξης απαιτήσεων, παρόλο που η πρόσβαση στα μητρώα είναι υψίστης σημασίας, αλλά, επίσης, κατά τη σύναψη σύμβασης ή τη διεξαγωγή έρευνας σχετικά με μια επιχειρηματική πρόταση πρέπει κανείς να είναι καλά ενημερωμένος σχετικά με τη νομική ή οικονομική κατάσταση του συμβαλλόμενου και τα περιουσιακά στοιχεία του. Τον Ιούνιο του 2007, το Συμβούλιο Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων αποφάσισε⁴ ότι «πρέπει να διεξαχθούν εργασίες προκειμένου να αναπτυχθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο η χρήση των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών στον τομέα της δικαιοσύνης.» Ανέφερε ότι «το σύστημα που θα αναπτυχθεί πρέπει να είναι αποκεντρωμένο και οι προτεραιότητες όσον αφορά τις μελλοντικές εργασίες θα πρέπει να είναι:

1) η δημιουργία ευρωπαϊκής διεπαφής (δικτυακή πύλη ηλεκτρονικής δικαιοσύνης)·

2) η δημιουργία προϋποθέσεων δικτύωσης όσον αφορά τα εξής μητρώα:

α) ποινικά μητρώα

β) μητρώα πτωχεύσεων

γ) εμπορικά μητρώα και μητρώα επιχειρήσεων και

δ) κτηματολόγια·

3) η έναρξη των προετοιμασιών για χρησιμοποίηση ηλεκτρονικής μεθόδου όσον αφορά τη διαδικασία της ευρωπαϊκής διαταγής πληρωμής, με πλήρη τήρηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1896/2006.

4) η βελτίωση της προσφυγής σε τηλεοπτικές τεχνολογίες βιντεοδιάσκεψης σε διασυννοριακές διαδικασίες.» Παρόλο που – στον τομέα του αστικού δικαίου – δόθηκε προτεραιότητα μόνο στα μητρώα αφερεγγυότητας, στα μητρώα επιχειρήσεων και στα κτηματολόγια, τα άλλα μητρώα δεν αποκλείστηκαν κατηγορηματικά. Τον Μάιο του 2008, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε την ανακοίνωση «Προς μια ευρωπαϊκή στρατηγική σε θέματα ηλεκτρονικής δικαιοσύνης (e-Justice)».

Παρόλο που στο εν λόγω έγγραφο η Επιτροπή αμφισβητεί το αν η δικτύωση των προαναφερθέντων μητρώων εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης – «Ορισμένα σχέδια δεν υπάγονται στον δικαστικό τομέα, αλλά εντάσσονται μάλλον στην ηλεκτρονική διακυβέρνηση. Έτσι, ορισμένες δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχουν μερικές φορές τα δικαστικά όργανα, είναι μάλλον διοικητικής φύσης (όπως π.χ., τα κτηματολόγια ή τα εμπορικά μητρώα, το «European Business Register»¹ – η ανάγκη αυτή καθαντή δικτύωσης των μητρώων δεν αμφισβητείται. Επίσης, στο έγγραφο εργασίας σχετικά με την ηλεκτρονική δικαιοσύνη² της Επιτροπής Νομικών Θεμάτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου τα ηλεκτρονικά μητρώα αναφέρονται ως ένας τομέας στον οποίο «η συνεισφορά της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης σε ευρωπαϊκό επίπεδο θα μπορούσε να αποδειχθεί πολύτιμη». Όπως μπορούμε να συναγάγουμε από τα προαναφερθέντα έγγραφα, η γενική ανάγκη δικτύωσης των διάφορων αστικών μητρώων αναγνωρίζεται από το Συμβούλιο, την Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:

Η διασύνδεση των ποινικών μητρώων περιλαμβάνει σήμερα έξι διασυνδεδεμένες χώρες και άλλες οκτώ χώρες υπό σύνδεση. Η έγκριση της απόφασης-πλαίσιου της 12ης και 13ης Ιουνίου 2007 και της απόφασης ECRIS θα καταστήσει εφικτή την προσεχή επέκταση της διασύνδεσης στο σύνολο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο μηχανισμός διασύνδεσης, ο οποίος περιορίζεται επί του παρόντος στις ανταλλαγές μεταξύ δικαστικών αρχών, θα μπορέσει να επεκταθεί στο σύνολο των αιτήσεων πιστοποιητικών που υποβάλλονται για διοικητικούς σκοπούς ή για τις ανάγκες ιδιωτών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

<http://www.parliament%20.gr/>

<http://www.et.gr/>

<http://www.dsanet.gr/1024x768.htm>

<http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>

<http://www.tosydogma.gr/>

